

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN FELSEFESİ BİLİM DALI

RENÉ GUÉNON'UN BİLGİ TEORİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ ÖZYURT

GAZIANTEP

EYLÜL 2015

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN FELSEFESİ BİLİM DALI

RENÉ GUÉNON'UN BİLGİ TEORİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ ÖZYURT

Tez Danışmanı: Doç. Dr. MAHMUT ÇINAR

GAZIANTEP

EYLÜL 2015

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN FELSEFESİ BİLİM DALI

RENÉ GUÉNON'UN BİLGİ TEORİSİ

ALİ ÖZYURT

Tez Savunma Tarihi: 08.09.2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Erol ERKAN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mahmut ÇINAR
(Tez Danışmanı)

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

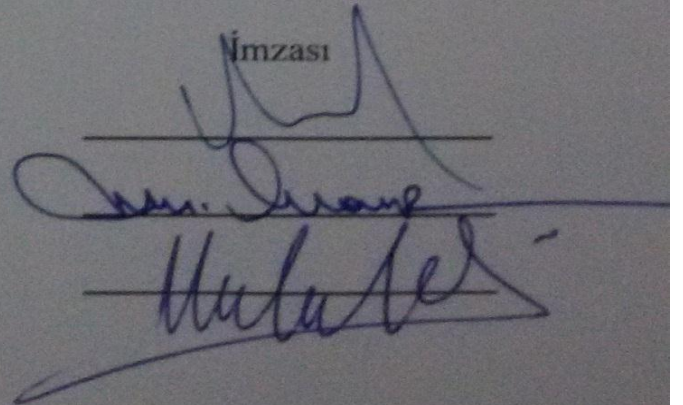
Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. M. Doğan KARACOŞKUN

Doç. Dr. Mahmut ÇINAR

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ULUKÜTÜK

İmzası

ÖZET

RENÉ GUÉNON'UN BİLGİ TEORİSİ

ÖZYURT, Ali

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri ABD

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mahmut ÇINAR
Haziran 2015, 94 Sayfa

Bu çalışmada, yaşadığı dönemde Batı düşüncesinin insanı içine soktuğu çıkmazları eleştiren René Guénon'un bilgiye bakışı ele alınmıştır. Guénon'a göre insanın içine düştüğü çıkmaz, gerçek bilgiden uzaklaşmasının sonucudur. Ona göre, insan bu durumdan, doğruluğundan kuşku duyulmayan metafizik bilgi sayesinde kurtulur. Bu yüzden Batı düşüncesinin yeniden kendisini sorgulaması ve geleneğe yönelmesi gerekmektedir. Araştırmada Guénon'un Batı düşüncesinin bilgiye yaklaşımına eleştirilerinin yanında duysal alanın dışındaki bilgi kaynaklarının gerekliliğine dair düşünceleri tespit edilerek değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gelenek, René Guénon, Bilgi, Metafizik, Hakikat, Doğu Düşüncesi, Batı Düşüncesi.

ABSTRACT

RENÉ GUÉNON'S THEORY OF KNOWLEDGE

ÖZYURT, Ali

Postgraduate thesis, Institute Of Social Sciences,
Religion Philosophy ABD

Thesis Advisor: assoc. prof. Mahmut ÇINAR

June 2015, 94 Pages

In this study, the aspect of knowledge grasped by René Guénon, having criticized the western thought resulted in a dilemma for people in his lifetime, is addressed. According to Guénon, dilemmas experienced by people are due to their estranging themselves from real knowledge. According to René Guénon, one can save himself from this situation by means of metaphysics knowledge which is not suspected to be true. Therefore, western thought is supposed to call itself into question again and turn towards tradition. With this study, Guénon's critical approach to west view of knowledge as well as his ideas regarding the necessity of knowledge sources out of the sensory field is evaluated.

Key Words: Tradition, René Guénon, information, metaphysics, truth, Eastern thought, Western thought.

ÖNSÖZ

Aydınlanma felsefesiyle birlikte Batı düşüncesi, geleneksel düşünce yapısını terk ederek metafiziğe dayalı bilgiye karşı olumsuz bir tutum ortaya koymuştur. İnsanın bilgi kaynakları duyularla sınırlandırılarak, başka bir bilgi kaynağının olmadığı ve duysal bilgi kaynaklarına mahkum olduğu inancı hâkim kılınmıştır. İnsan, aşkın olana dayalı bilgileri anlama kabiliyetine sahip olmasına rağmen bilgi alanının daraltılması, teknolojik gelişmelere rağmen aradığı huzura kavuşamamasına neden olmuştur. Gelenekselci ekolü savunanları da rahatsız eden budur. Gelenekselci yaklaşıma göre insanın duysal bilgi kaynaklarından farklı ve onu hakîkatin bilgisine ulaştırıp yaşanan olumsuzlukları azaltacak bilgi kaynakları mevcuttur. İnsan alternatifsiz değildir. Araştırmamızın konusunu bu alternatif yaklaşım oluşturmaktadır.

Araştırma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırmanın konusu, kapsamı, yöntem ve kaynaklarının yanında René Guénon'un entelektüel kişiliği ve eserleri yer almıştır. Birinci bölümde Gelenek ve Gelenekselcilik kavramsallaştırmaları, varlık, insan, metafizik, gelenekçi ontolojinin epistemolojiye etkisi ve ontolojiden epistemolojiye geçiş konuları değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise René Guénon'un bilgi teorisi ele alınmıştır.

Derslerin işlenişi esnasında ve tez yazım süresince verdiği pozitif enerji ve farklı yaklaşımlarıyla bakış açımı genişleten tez danışmanım Doç. Dr. Mahmut ÇINAR hocama, gerek okumalarımı yaparken gerekse tezimi yazarken sürekli desteğini gördüğüm ve tezimi düzenlemede emeğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Mehmet ULUKÜTÜK hocama, düşüncelerinden faydalandığım ve gönlünü her zaman açık tutan Prof. Dr. M. Doğan KARACOŞKUN hocama, tez konumu belirlemede fikirlerini esirgemeyip beni yönlendiren Prof. Dr. Latif TOKAT ve Prof. Dr. Hasan AYIK hocalarıma, René Guénon'un Türkiye'de tanınmasında önemli katkısı bulunan ve tezimin hazırlık aşamasında değerli fikirleriyle bana yol gösteren Mahmut KANIK hocama, fakülte yıllarımdan itibaren her zaman desteğini gördüğüm Prof. Dr. Ahmet ALBAYRAK hocama, tezimin yazım aşamasında tezimi okuyarak gerekli düzeltmeleri yapmamda sürekli destek olan Doç. Dr. H. İbrahim YAKAR hocama, çalışmalarım esnasında sıkılmadan beni dinleyen sevgili eşim Şule ÖZYURT'a, kendilerini ihmal etmeme aldırmayan, sevgili oğlum Muhammed Meriç'e ve sevgili kızım Fatma Zülal'e teşekkürü borç bilirim.

Ali Özyurt
Gaziantep 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	v

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU KAPSAMI VE YÖNTEMİ	2
1. 1. Araştırmanın Konusu	2
1. 2. Araştırmanın Kapsamı	3
1. 3. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları	3
2. RENÉ GUÉNON	4
2.1. René Guénon'un Entelektüel Kişiliği	4
2.2. René Guénon'un Eserleri	12

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL EKOLE GÖRE VARLIK VE METAZİFİK ARASINDA İNSAN	17
1.1. Gelenek ve Gelenekselcilik Kavramsallaştırmaları	18
1.2. Varlık, İnsan ve Metafizik	24
1.3. Geleneksel Ontolojinin Epistemolojiye Etkisi	41
1.4. Ontolojiden Epistemolojiye Geçiş	48

İKİNCİ BÖLÜM

RENÉ GUÉNON' UN BİLGİ TEORİSİ	56
2.1. Geleneksel Epistemolojinin Yapısı	60
2.2. René Guénon'a Göre Hakîkatın Bilgisinin İmkânı	66
2.3. René Guénon'a Göre Bilginin Kaynakları ve Elde Etme Yolları	75
2.4. René Guénon'a Göre Bilginin Değeri ve Güvenilirliği	82

SONUÇ	87
KAYNAKLAR	90
ÖZGEÇMİŞ	94
VIATE	94

KISALTMALAR

a. g. e.	: Adı geçen eser
a. g. m.	: Adı geçen makale
c.	: Cilt
ev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Neğr.	: Neğreden
.	: lm
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfalar
TDK	: Türk Dil Kurumu
Thk.	: Tahkik eden
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Batı dünyasında hızlı bir şekilde gelişen teknolojik ilerleme, insanın kendisine ve dünyaya olduğundan farklı anlamlar yüklemesine neden oluşturmuştur. Modern düşüncenin etkisine giren insan, kendi ürettiği bilim ile bütün sorunlarını çözebileceği inancı ile kendisini gerçek anlamda değerli kılan ve kutsala bağlayan değerlerden uzaklaşmış, bu değerlerin yerlerine beşeri kaynaklı unsurları yerleştirmiştir. Böylece insan, evreni ve kendisinin evrendeki konumunu anlamlandırabileceği gerçek bilgi kaynaklarından, farkına varmadan-vardırılmadan uzaklaştırılmış, bilgi konusunda bir açmazın içine sürüklenmiştir.

René Guénon, teknolojinin ilkesiz ve sınır tanımayan ilerleyişine bağlı olarak ortaya çıkan sorunları, Batı düşüncesinin bilgiye yaklaşımının bir sonucu olarak görmüştür. Ona göre, insanın, sadece fiziki ihtiyaçlarına dayalı olarak oluşturulan ve duyularla sınırlandırılan bilgi, “hakikat”ten uzaktır. O, bilgiyi hakikatten uzak bir şekilde ele alan yaklaşımlardan kaynaklanan yanlışlıklara dikkat çekerek, gelenekselci düşüncenin bilgi kaynaklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Guénon öğretisini, insanı özünden koparıp bunalıma sürükleyen Batı medeniyetinin, olumsuz etkilerini ortadan kaldıracak alternatif bir bilgi sistemi oluşturmaktadır.

Guénon’a göre bu bilgi, modern Batı medeniyeti hariç bütün geleneklerin özünde var olan “hakikatın bilgisi”dir. Bu bilgi sayesinde insan, “özüne” dönebilir ve bilgi eksikliğinden kaynaklı buhranlarından kurtulabilir. Modern dönem öncesinde Batı’da da var olan hakikatın bilgisi, metafizik kaynaklıdır. Ancak bu bilgi, modern dönemde, insanın kutsala dayalı bilgiden uzaklaştırılması ve kutsala dayalı bilginin yerine beşeri kaynaklı bilgilerin konulması sonucu, hakikatın bilgisi Batı’da yok olmuştur. Guénon, bu bilgiyi ortaya çıkaracak kaynakların Doğu düşüncesinde var olduğunu, bu yüzden insanın, hakikatın bilgisine yönelecek kaynakların nerede olduğuna dair farklı arayışlar içerisine girmesine gerek olmadığını savunur.

Yapılması gereken, insanın yeteneklerinin farkına varmasına yardımcı olmak ve yeniden hakîkate yönelmesini sağlamaktır.

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Günümüz insanının bilinçaltına, kendi ürettiği bilimle her sorunu çözebileceği inancı yerleştirilmiştir. Böylece insan kendi kendine yetebileceği vehmine kapılmış ve kutsalla olanla bağıni zayıflatmıştır. Kutsal olan, metafizik alana ait bilgileri içerdiği için, duyularla algılanamayan bir özelliğe sahiptir. Metafizik alana ait bilgiler aktarılırken, duysal alana ait bilgileri aktarmak için kullanılan kavramlar yetersiz kalmaktadır. Bu durum anlaşılması ve anlatılması zor bir durum ortaya çıkarmaktadır. Duyu alanına girmeyen bir şeyin varlığını kabul etmek, modern düşüncedeki insana imkânsız görünmektedir.

Modern düşüncede, bilgi kaynağı olarak sadece duyuların kabul edilmesi, farklı bilgi kaynaklarını kullanma yeteneğine sahip olan insanın, sınırlı bir düşünce yapısına bürünmesine neden olmuştur. İnsanın, aşkın olana ulaşmasının önüne engeller konularak, gerçek kabiliyetini göstermesi engellenmiştir. Böylece insan sıradan bir nesneye dönüştürülmüştür. René Guénon'u rahatsız eden de modernizmin bu tutumudur. Çünkü insan, sadece fiziki bir varlık değildir. İnsanı anlamak için, onun fiziki özelliklerinin dışında da özelliklerinin olduğunun bilinmesi gerekir. Sadece fiziki bir nesne olmayan insanın, bilgi kaynakları duyularla sınırlandırılmaz. Duyu ötesi alanın bilgisini anlayabilecek bir özelliğe sahip olan insanın bu özelliği, onu aşkın olana bağlar. Aşkın olanla kurulabilecek bağla, insanın içinde bulunduğu olumsuzluklardan kurtulması mümkündür.

René Guénon, modernizmin olumsuzluklarını eleştirirken, aynı zamanda bu olumsuzlukların nedenini de ortaya koymuştur. Ona göre olumsuzlukların nedeni, modern dönemde, kutsaldan ayrı ve herhangi bir ilkeye bağlı olmayan bilgi kaynaklarından elde edilen bilgilerin mutlak doğruluğunun kabul edilmesidir. Guénon, modern düşüncenin bilgi kaynaklarının dışında, hakîkatin bilgisini barındıran metafizik bilgi üzerinde durur. Ona göre, insanın içinde bulunduğu olumsuzlukların azalması, ancak aşkın alan olan metafizikle kurulabilecek bağ ile mümkündür. Guénon, metafizik bilginin, bir varsayım olmadığını, aksine en doğru bilgi kaynağı olduğunu belirtir. Bu yüzden, çalışmamızın konusunu "René Guénon'un Bilgi Teorisi" olarak belirledik. Aslında René Guénon, kendi bilgi

yaklaşımının bir “teori” şeklinde ele alınmasına karşıdır¹. Çünkü Guénon, kendisinin bahsettiği bilginin, teorinin ötesinde “gerçek bilgi” olduğunu belirtir. Bununla birlikte teorik bilginin, gerçek bilgiye ulaşmak için bir hazırlık aşaması olabileceğini kabul eder². Buradan hareketle tezimize bu ismi uygun bulduk.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Bu tez René Guénon’un bilgi anlayışıyla sınırlıdır. Araştırmayı sınırlayan başka bir unsur da, Guénon’un bilgi ve metafizik arasında kurduğu ilişkidir. Söz konusu metafizik olunca, kavramın kendisinden kaynaklı bir sınırlılığın olması kaçınılmaz olmaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi Ve Kaynakları

Modern düşüncenin, insanın bilgi kaynaklarını duyularla sınırlandırması, insanın, bilgi konusundaki alanının daralmasına neden olmuştur. Böylece kendi varlığının gerçek anlamından uzaklaşan insan, yaşadığı dünyayı varlığının tek kaynağı olarak görmüş, dünyayı algıladığı duyu organlarını da tek bilgi kaynağı olarak kabul etmiştir. Gelenekselci ekolün en önemli temsilcisi olan René Guénon, modern düşüncenin bu yaklaşımına, insanın mecbur olmadığını belirtirken tutarlı eleştiriler yapmıştır. Eleştirilerinin tutarlılığını, modernizmin bilgi kaynaklarının alternatifi olan bilgi kaynaklarını ortaya koyarak pekiştirmiştir. Modern bilimin alternatifsiz olmadığını söyleyerek, farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Araştırmayı önemli kılan da bu bakış açısıdır.

İnsan, yaradılıştan gelen yetenekleriyle, bilgiyi çeşitli kaynaklardan elde edebilir. Kaynakların çeşitliliği, sadece duyuların çeşitliliğinden kaynaklanmaz. İnsanın duyuları farklı olsa da sayıları bellidir. İnsanın düşüncelerinin ise sayıyla ifadesi zordur. İnsanın düşüncelerine kaynaklık eden yeteneklerinin kaynağının da fiziki bir sınırlılığa sahip olmaması gerekir. Bu yüzden, insanın yeteneklerinin esas kaynağının, duyu ötesi alan olarak kabul edilmesi yanlış bir yaklaşım değildir. Yeteneklerinin kaynağı fizik ötesi alan olan insanın, fiziki alana ait bilgileri elde ederken kullandığı duyular, fiziki alanın dışında olan gerçek bilgiyi elde etmek için yeterli değildir. İnsanın, fizik ötesi alana ait bilgiyi elde etmek için farklı bilgi

¹ René Guénon, *Doğu ve Batı* (Çev. Fahrettin Arslan), Ağaç Yay., İstanbul 1991, s. 46.

² Henri Bergson vd., *Metafizik Nedir?* (Çev. Ahmet Aydoğan - Mustafa Tahralı), Birey Yay., İstanbul 1999, s. 104.

kaynaklarına ihtiyacı vardır. Ancak fizik ötesi alana ait bilgi kaynaklarına duyulan ihtiyaç, fiziki alana ait ve duyularla elde edilen bilgilere hiç ihtiyaç olmadığını göstermez. Bu durumda hem fiziki alana ait bilgi kaynakları olan duyulara, hem de fizik ötesi alana ait bilgi kaynaklarına ihtiyaç vardır. İnsan, fizik ötesi bilgi kaynaklarını kullandığı ölçüde gerçek bilgiye yaklaşır.

Gelenekselci ekole göre, duyularla birlikte onların üstündeki bilgi kaynaklarına yönelmek, insanın bilgi alanını genişletecektir. Araştırmada, duyuşal alana ait bilgi kaynaklarının alternatifini ortaya koymaya çalışan René Guénon'un, çalışmaları esas alınmıştır. Bunun yanında, bu alanda yapılmış çok değerli çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Yapısı gereği zor bir konu olan metafiziği, duyuşal bir bilgi gibi aktarmak imkânsızdır. Bu durum dikkate alınarak, René Guénon'un konuyu aktarıken kullandığı yöntemeye bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

2. RENÉ GUÉNON

2.1. René Guénon'un Entelektüel Kişiliği

René Guénon, 15 Kasım 1886 Fransa'nın Blois kentinde koyu Katolik bir anne-babanın oğlu olarak dünyaya gelmiştir³. Zayıf bir bünyeye sahip olan René Guénon'la daha çok, öğretmen olan teyzesi Bayan Duru ilgilenmiş ve ilk bilgilerini de bu teyzesinden almıştır. 1898 yılında din eğitimi veren Notre-Dame des Aydes okuluna girmiştir. 1902 yılında Augustun-Thierry kolejine retorik öğrencisi olarak giren Guénon, 1903 yılında felsefe öğrenimine başlamıştır. 1904 yılında ise matematik bölümüne giren Guénon, sağlık sorunları nedeniyle buradan ayrılmıştır. Aynı yıl Paris'e gelerek, öğrenimine Rollin Kolejinde devam etmişti. Quarter Latin'de bir odada kalan düşünür, oradaki sesli ortamdan rahatsız olmuş ve yirmi beş yıldan fazla kalacağı Saint-Louis adasına yerleşmiştir⁴.

Klasik dönem eserlerinin kendisini tatmin etmediğini düşünen Guénon, o dönem rağbet gören "néo-spiritualiste" öğretileriyle ilgilenerek düşünce dünyasını genişletmek istemiş ve bir arkadaşının sayesinde "bâtınî ve gizli ilimlerle" ilgilenen "occultisté" bir ekole girmiştir. Bu ekolün önde gelenlerinin beğenisini kazanan

³ Mustafa Tahralı, "Abdülvâhid Yahyâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 1, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1988, s. 279.

⁴ René Guénon, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış* (Çev. Mahmut Kanık), İnsan Yay., İstanbul 1989, s. 12.

düşünür, aynı çevre ile ilgili masonik ve mistik bir kuruluş olan “Ordre Martiniste”e kabul edilmiştir⁵.

1908 yılında yapılan “Spiritüalist ve Masonik Kongre”de sekreter olarak görev almıştır. Bu kongrede “Ecole Hermétique”in şefi Papus’un; “insan ruhunun ölümden sonra tekrar bir bedende dünyaya gelip tekâmül ederek ölümsüzleşeceğini, bununla spiritüalizmin iki temel gerçeği olduğunu” söylemesi onu rahatsız etmiş ve kongre sekreterliğinden ayrılmıştır. Occultisté teşkilatlarıyla olan bağlarını daha sonra kesen Guénon, 1914 yılına kadar bağlı kalacağı “Thébah Loca”sına kabul edilmiştir. Birinci Dünya savaşının başlamasıyla bağlı olduğu bu locadan ayrılarak, locayla ilgili tüm çalışmalarına da son vermiştir⁶.

Mason olduğu dönemlerde, masonluk karşıtı yazılar yazan *La France Anti-maçonnique* dergisinde yazılar yazmıştır. Hint, Çin ve İslâm tasavvufunu bildiği için üçünü karşılaştırma imkânı bulmuştur. Masonluğu bir mesleğe bağlı manevî yol olarak görmüş, fakat masonların bunu gereği gibi anlayamadıklarını belirtmiştir⁷.

“Gnostique Kilisesi”nde ve occultisté ekol içinde entelektüel hayatında önemli rol oynayan iki kişiyle tanışmıştır: Léon Champrenaud ve Albert de Pouvourville. 1870 yılında doğmuş olan Léon Champrenaud, occultisté ekolün etkin görevlerinde bulunmuş, *L’initiation* dergisinin redaktörlüğünü yapmış, daha sonra Abdul Hak adıyla Müslüman olmuş ve 1925 yılında vefat etmiştir. 1862 yılında doğan Albert de Pouvourville ise “Pouvourville” kontudur. “Matgio” adıyla Taoizme girmiş olan bu zatla birlikte Guénon, 1904 yılında *La Voie* adlı aylık bir dergi çıkarmıştır⁸.

1909 yılında Gnostique Kilisesi’ne girmiş ve yeniden doğmuş anlamına gelen “Palengenius” adıyla piskopos olmuştur. “René” kelimesi de yeniden doğmuş anlamına gelmektedir⁹. İlk makalesi, arkadaşlarıyla birlikte 1909 yılında çıkardıkları *La Gnose* adlı dergide yayınlanmıştır¹⁰. Bu yıllarda Origéne’e atfedilen *Philosophumena* kitabını dipnotlarla zenginleştirerek Fransızca’ya çevirmiştir. 1912 yılında yayınına son veren bu dergide, yayınlanan yazılarından dolayı René Guénon, “Büyük metafizikçi” olarak ün kazanmıştır¹¹.

⁵ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış*, s. 12.

⁶ Tahralı, *a.g.e.*, s. 279.

⁷ Tahralı, *a.g.e.*, s. 281.

⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 13.

⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 13.

¹⁰ Tahralı, *a.g.e.*, s. 279.

¹¹ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış*, s. 13.

René Guénon, kendisini önemli ölçüde etkileyen¹², İsveçli ressam Abdulhâdî (Iohn Gustaf Aguéli, ö. 1917) ile 1910 yılında tanışmış ve İslâm tasavvufuyla ilgili yazılar yazmaya başlamıştır. Abdulhâdî, sonradan Müslüman olmuş birisidir. Bu zat, 1896 yılında Stockholm’de doğmuş, sonra Paris’e gelmiş ve Emile Bernard’ın resim atölyesinde çalışmıştır. O yıllarda anarşist çevrelere girdiği için tutuklanmıştır. 1894 yılında Mısır’a gitmiş, bir müddet sonra Paris’e geri dönmüş ve aynı dönemde Müslüman olmuştur. “Doğu dillerine ve Medeniyetlerine” ilgi duyan Iohn Gustaf Aguéli, Doğu ve Batı düşüncelerini yakınlaştırmak istemiştir. Aguéli, Mısır’a tekrar gittiğinde Şeyh Abdurrahman Aliş el-Kebir ile tanışmış ve tasavvufi yola girerek Abdulhâdî adını almıştır¹³.

1912 yılında ilk eşiyle evlenen Guénon, aynı yıl Abdülhâdî aracılığıyla Müslüman olarak “Şâzeliyye” tarikatına girmiş ve Abdülvâhid Yahyâ adını almıştır¹⁴. 1915-1916 yılları arasında “Saint-Germain en-Laye” kolejinde vekil öğretmenlik yapmış, 1917 yılında Cezayir’de bir kolejde Felsefe, Fransızca ve Latince dersleri okutmuştur¹⁵. 1918’de Fransa’ya dönen Guénon, doğduğu yer olan Blois’da bir kolejde felsefe öğretmeni olarak görev yapmıştır. Bir yıl sonra öğretmenliği bırakarak Paris’e dönmüş ve Paris Üniversitesi’nde kütüphanecilik yapmıştır¹⁶. Bu arada çeşitli inançlardan fakat kendi geleneklerini ve dinlerini gereği gibi bilmeyen Doğulu genç insanlarla, onların dillerini kullanarak akşam sohbetleri yapmıştır¹⁷. Kendisini dil konusunda oldukça geliştirmiş olan Guénon, Arapça, Sanskritçe, Latince, Yunanca, İbrânice, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça ve Lehçe dillerini kullanacak seviyede öğrenmiştir¹⁸.

1925’ten 1927’ye kadar *Le Voile d’Isis* dergisinde yazmıştır¹⁹. 1928’de eşi, ondan 9 ay sonrada teyzesi Duru vefat etmiştir. 1930 yılında İslâm tasavvufuyla ilgili araştırma ve inceleme yapmak amacıyla Mısır’a gitmiştir. Kahire’de kaldığı müddetçe hiçbir Avrupalı ile görüşmemiş olan Guénon’un, bu sırada *El-Ma’rife* dergisinde makaleleri yayınlanmıştır. Aynı dönemde Şazeli şeyhi, Şeyh Selame Razî ile tanışmış ve sohbetlerinde bulunmuştur. 1933 yılında *Voile d’Isis* dergisinin adını

¹² Guénon, *a.g.e.*, s. 14.

¹³ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 13-14.

¹⁴ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

¹⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 15.

¹⁶ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

¹⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 15.

¹⁸ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

¹⁹ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

Études Traditionnelles (*Geleneksel Çalışmalar*) olarak değiştirmiştir. Aynı yıllarda André Préau, René Allar ve Frithjof Schuon gibi düşünürler onunla çalışmışlardır²⁰.

1934 yılında Şeyh Muhammed İbrâhim'in kızıyla ikinci evliliğini yapmış ve geri dönmek niyetiyle geldiği bu toprakların geleneklerini benimseyerek bir daha Avrupa'ya dönmemiştir. 1937 yılında Kahire'nin Dokki mahallesindeki sakin bir sokakta bulunan "Villa Fatıma" dediği eve taşınmıştır. Bu evin bir odasını çalışma bir odasını da ibadethane olarak düzenlemiştir²¹.

O yıllarda romatizma rahatsızlığına yakalanmış ve 1938'de geçici bir süre iyileşmiş, ancak hastalığı 1939 yılında tekrarlamıştır. Hastalığı sırasında kendisini ziyaret edenler arasında genellikle sonradan Müslüman olmuş Batılı düşünürler vardır. Şeyh Ebu Bekir (Martin Ling), Frithjof Schuon, Şeyh Abdul Gafur ve Bayan Valentine de Saint Point (Ravheya Nureddin) bunların arasındadır²².

René Guénon'un 1944 yılında kızı Hatice, 1946 yılında da diğer kızı Leyla doğmuştur. 1949 yılında oğlu Ahmet dünyaya gelmiş, en küçük oğlu ise kendisinin ölümünden yaklaşık dört ay sonra doğmuş ve kendisine Abdulvâhid adı verilmiştir. 1946 yılında eşi Fatma ve kızı Hatice'yi hacca göndermiş fakat kendisi Mısırlı olmadığı için hacca gidememiştir. 1949 yılında rahatsızlığı artmış fakat modern tıp yöntemleriyle yapılan tedaviler yerine halk ilaçlarıyla tedavi olmayı tercih etmiştir. 7 Ocak 1951 yılında "ruh kurtuldu ve Allah, Allah" diyerek son nefesini vermiştir²³.

Hakîkate ulaşmayı hayatının temel ilkesi edinmiş olan Guénon, İslâm tasavvuf geleneğinde, zahirî olarak düşünülen şeriatı, yine aynı gelenekte bâtinî diye isimlendirilen hakîkate giden yol olarak kabul etmiştir²⁴. Geleneksel düşünceyi, modern dünya insanına anlatmaya çalışırken daha çok Hint düşüncesindeki "terminoloji"den yararlanmıştır²⁵. Ona göre bütün sahih gelenekler köken itibarıyla eşdeğer²⁶ olduğu için birisini anlamak ve anlatmak aslında bütününü anlamak ve anlatmaktır. Bu yüzden Hint düşüncesine ait terminolojiyi kullanmakta bir sakınca görmemiştir. Bununla birlikte kendisine özgü bir terminoloji de oluşturmuştur²⁷.

²⁰ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış*, s.s. 15-17.

²¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 17.

²² Guénon, *a.g.e.*, s. 18.

²³ Guénon, *a.g.e.*, s. 18.

²⁴ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 29-30.

²⁵ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280

²⁶ René Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler* (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul 1997, s. 13.

²⁷ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

Müslüman olduktan sonra, İslâm tasavvuf düşüncesini benimsemiş fakat eserlerinde bu düşünceden fazla söz etmemiştir. Bununla birlikte İslâm tasavvuf düşüncesine ait olan; “tevhid, şariat, tarikat, hakikat, insan-ı kâmil ve vahdet-i vücûd” kavramlarını da sıklıkla kullanmıştır. Bütün varlığın tek olana bağlı olduğu düşüncesiyle “Tevhid ve hakikatle” bütünleşme açısından “Vahdet-i vücud”, kavramlarını, çıkış noktası olarak kullandığı gibi varış noktası olarak da görmüştür²⁸.

İslâm tasavvuf düşüncesindeki bâtinî yönü İslâm dininin özü, şariat’i ise zahirî boyut ve kabuk kısmı olarak kabul etmiştir. Bâtinî boyut, İslâm’da hakikattir ve herkes bunu anlayamaz. Zahirî boyut ise herkesin anlayabileceği temel yoldur. Şariat’i anlamak entelektüel olmayı gerektirmez. O herkese açık bilgileri içerir. Ancak hakikat, herkese kendisini göstermeyeceğinden dolayı, onu anlamak için entelektüel düşünceye sahip olmak gerekir²⁹. Ona göre bu entelektüel düşünce Doğu’da hâlâ mevcuttur³⁰.

Guénon, Fransızca kelimelere yeni anlamlar yükleyerek Doğu düşüncesini anlatmaya çalışmıştır. Böylece kendisine has bir terminoloji oluşturan düşünür; “Tradition, (anane, gelenek, İslâmi manada içtimaî, hukukî, yani zahirî ve bâtinî her yönüyle içine alan en geniş mânada din) religion, (İnanç, ibadet ve ahlâkî içine alan en dar mânada din, yani zahirî boyut) initiation (Tasavvuf, intisap)” vb. kavramlarını kullanmıştır³¹.

Doğu düşüncesine ait bilgileri bu kültürün üstatlarından sözlü olarak öğrenmiştir. Sohbetlerinde bulunduğu ve İslâm düşüncesine girişine vesile olan zatların isimlerinden bahsetmiş ancak Hint düşüncesini öğrendiği üstatların kimler olduğu konusunda bir bilgi vermemiştir. Bu yüzden kendisini entelektüel anlamda besleyen Hint düşüncesinin üstatları konusunda bilgi elde edilememiştir³². Bununla birlikte eserlerinde Hint düşüncesine ait kavramları sıklıkla kullanarak kendi düşüncesini temellendirmeye çalışmıştır. Kendi düşüncesini anlamayanların veya anlamaya çalışmayanların amaçlarının gerçeğe ulaşmak olmadığını düşündüğünden dolayı, onların kendisini eleştirmelerini ciddiye almamıştır³³.

²⁸ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

²⁹ Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*, s. 29.

³⁰ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

³¹ Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

³² Tahralı, *a.g.e.*, s. 280.

³³ Mehmet Evkuran, “René Guénon Düşüncesinde Temel Konu ve Kavramlar.” *Bilimname dergisi* X, 2006/1 : 93-115.

Bütün eserlerinde modernizmin insanlara kaybettiği değerleri hatırlatarak, bu değerlerin ancak sahih bir gelenele tekrar kazanılabileceğini ortaya koymaya çalışmıştır. Metafiziğin öğretilerini ya red eden veya şüpheyle bakan modern düşüncenin, dinleri mistik bir olgu gibi ele almasının büyük bir hata olduğunu belirtmiştir. Bunun için bütün ruhçu yaklaşımları, modernizmin yanlış bir metafizik oluşturma çabası olarak görmüştür. Bu inançların gerçek metafizikle hiçbir ilgisinin olmadığını vurgulamıştır. Ona göre, geleneğin anlaşılmasının önündeki en önemli tehlike, bu tür inançların hakikat gibi sunulmasıdır. Bu yanılgıya farklı eserlerinde dikkat çeken Guénon, konunun öneminden dolayı ayrıca müstakil olarak “Rahçu Yanılgı” eserini kaleme almıştır.

René Guénon’un düşüncesinin özünü “hakikatın bilgisi” oluşturur. Hakikat “metafizik” olduğu için, modern zihniyetin kullandığı kavramlarla, batı düşüncesine sahip insanlara onu tam anlamıyla anlatmak mümkün değildir³⁴. O hakikatın bilgisine ulaşmak için sahih bir geleneğe sahip olmak gerektiğine inanır³⁵. Guénon, gelenek kavramına da modern düşünceye sahip olanlardan farklı bir anlam yüklemiştir. Zira modern yaklaşıma göre gelenek “anane” anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamda gelenek: “Bir toplumda, eskiden kalmış olmaları dolayısıyla, saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar”³⁶dır.

René Guénon’un kast ettiği ve eserlerinde anlatmaya çalıştığı geleneğin, bu anlamdaki “anane” ile ilgisi yoktur. Bu anlamda anane; insanlığın kendi tarihinde ortaya koyduğu şeylerin aktarımıdır ve beşeri kaynaklıdır. Bu yüzden toplumdan topluma değişiklik gösterirler. Oysa gerçek gelenek, insan-üstüdür ve kaynağı ilahîdir³⁷. Bundan dolayı bütün gelenekler öz itibarıyla aynıdır³⁸. Fakat bütün gelenekler özlerini muhafaza edememişlerdir. Bununla birlikte Doğu düşüncesinde geleneğin kaynaklarına rastlanırken Batı düşüncesinde bu kaynaklar yok olmuştur.

Batı dünyası “Ortaçağ sonrası” tamamen maddeye yönelmiş ve düşünce sistemini dünyevi olan nesnelere üzerine kurmuştur. Bu aşırı maddeci tutum, insanı

³⁴ René Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*, s. 13.

³⁵ René Guénon, *İnisiasyona Toplu Bakışlar I-II* (Çev. Mahmut Kanık), Hece Yay., Ankara 2010, s. 15.

³⁶ “Gelenek”, *Türkçe Sözlük*, c.I, 9. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1998, s. 831.

³⁷ Evkuran, a.g.m.

³⁸ René Guénon, *İnisiasyona Toplubakışlar I-II*, s. 71.

olması gereken yerden düşürmüş ve “ karanlık bir çağa” götürmüştür³⁹. Çağın teknik imkânları insanın gözünü bağlamış ve insan kutsaldan kopuşun sonuçları üzerine düşünme ihtiyacı hissetmemiştir. Hakîkatin bilgisinden uzaklaştırılan insan, huzursuz bir yaşantıya mecbur bırakılmıştır. Elbette bu bunalımdan çıkmak mümkündür. Bunun için yapılması gereken aslına (geleneğe) geri dönmektir. Ancak bu dönüş modern Batı düşüncesinin bilgi yaklaşımıyla mümkün değildir. Çünkü Batı düşüncesi, kendi asli geleneğini kaybetmiştir.

Hem Batı'nın yeniden kendisini bulması hem de insanın içine düşmüş olduğu bunalımdan çıkması ancak Doğu geleneği sayesinde olabilir. Çünkü Doğu düşüncesinde, bozulmadan devam eden sahil bir gelenek mevcuttur. Eğer modern insan bir kurtuluş istiyorsa temel ilkelerini tamamen kaybetmemiş olan Doğu düşüncesine ihtiyacının olduğunun farkına varması gereklidir⁴⁰. Ancak bu demek değildir ki Batı düşüncesi, Doğu düşüncesine hiçbir şey katamaz. Eğer Batı düşüncesi “maddi ilerlemesine ahlâkî ilerlemeyi” katabilirse, bu durumda⁴¹ insanlığa faydalı olabilir. Ancak bugün bu katkıdan bahsetmek zordur. İçi boşaltılmış olan; “din, ilim, hukuk, adalet, hürriyet” gibi kavramlar⁴² artık sadece söylem olarak kullanılmaktadır. Bu söylemlerin anlam ifade edebilmeleri için, esaslarının metafizik alana dayandırılması gerekmektedir.

Batı düşüncesinin “din” kelimesinin yanına farklı kelimeler ekleyerek bu kavramı bozması da Guénon'u rahatsız etmiştir. Ona göre din kelimesinin bozulması tesadüfî bir durum değildi⁴³. Batı düşüncesinde din, sadece insanların mistik yönünü ifade etmek için kullanılmaktadır. Böylece din, insanın hayatının diğer yönlerinden çıkarılarak sadece mistik bir boyuta indirgenmiştir. Bu yapılırken de bütün dinlerin aynı olduğu kabul edilmiştir. Oysa ilâhî kaynaklı dinlerin fiziki alana indirgenerek anlaşılması mümkün değildir.

Acaba batının insanı içine düşürdüğü bu durum sürekli mi olacak, yoksa yeniden bir yükselme dönemi söz konusu olabilecek mi? René Guénon, insanlığın bir “devinim” içinde olduğunu, dolayısıyla yeniden yükselişe geçilebileceğini düşünür. O insanın düşüşünün sürekli olmadığına inanır⁴⁴. Eğer insanın düşüşü

³⁹ René Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı* (Çev. Mahmut Kanık), Verka Yay., İstanbul 1999, s. 31.

⁴⁰ Guénon, *Doğu ve Batı*, s.s. 138-139.

⁴¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 34.

⁴² Guénon, *a.g.e.*, s. 39.

⁴³ Guénon, *a.g.e.*, s. 139.

⁴⁴ Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı*, s.s. 45-46

sürekli olacak olsaydı, bugün az bir kalıntı dahi olsa sahih bir gelenekten söz edilemezdi.

Guénon, bu yüzden eleştirilerini modern anlayışa yöneltir. Çünkü modernizm, metafizik dâhil her şeyi indirgeyerek ele almıştır ve bu yapılabilecek en büyük hatadır. Batı düşüncesi bu hatayı yapmıştır. Fiziki alana ait olan nesnelere bilgisi indirgemeci bir yaklaşımla ele alınabilir. Metafizik alan ise, yapısı gereği indirgenemez bir nitelikte olduğundan dolayı, duyuşsal alandaki nesnelere bilgisi gibi anlatılmaya çalışılması ciddi bir yanılgıdır. Modern düşüncenin bu indirgemeci tavrı, aslında onu bilerek veya bilmeyerek hurafeci bir duruma düşürmüştür. Böylece bilimsel bir hurafe üretilmiştir⁴⁵. Gerçek metafiziğin bu hurafeci anlayıştan kurtulması gerekmektedir.

René Guénon, metafiziği anlatmanın çok kolay olmadığını bilincindedir. Metafizik, konusu ve elde etme yollar bakımından tabii bir bilgi değildir. Bu yüzden sıklıkla sembolik dil kullanmıştır. Çünkü metafizik, hiçbir şekilde tam anlatılamayan ve sınırlandırılmayan bir yapıya sahiptir⁴⁶. O, metafiziğin bu özelliğinden dolayı Gelenekselci düşünürlerin sembolik dil kullanmalarını, geleneğin “din dışı” düşünceden ayıran temel çizgilerden biri olarak görür⁴⁷. Duyu alanına giren nesnelere anlatmak için kullanılan dil, metafiziği anlatmak için de kullanılırsa, sınırsız olanın sınırlı olanla anlatılmaya çalışılması durumu ortaya çıkar. Bu ise mümkün değildir. Guénon, bâtinî olan metafiziği anlamak için, zâhirî olan bir geleneğe (tradisyona) bağlanmayı ve onun öğretilerini uygulamayı gerekli görmüştür⁴⁸. Bu yüzden kullanılan dilin, kullanıldığı alana uygun olması gerekir.

Guénon’un varlık anlayışı, metafizik anlayışıyla paraleldir. Ona göre varlığın kendisi tam “tezahür etmemiş olduğu için” hiçbir şekilde sınırlandırılmaz. Fakat varlık, “diğer imkânları” kuşatamaz olduğundan dolayı, “ebedi değildir.” Varlığın, tezahür etmemiş olanı yokluktur ve yokluk varlıktan daha büyüktür. Yokluk, bütün imkânları barındırır⁴⁹. Varlık, çokluktur fakat bu çokluk “İlke”de birleşir. İlke, varlığın zıtlıklarını ortadan kaldırır⁵⁰. Gerçek geleneğin başlangıcını; “Âdem isminin sözcük anlamının kırmızı” olmasından kaynaklı olarak ve yine

⁴⁵ Guénon, *Doğu ve Batı*, s.s. 39-42.

⁴⁶ Bergson vd., *a.g.e.*, s.101.

⁴⁷ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 191.

⁴⁸ René Guénon, *Manevî İlimlere Giriş* (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul 1997, s. 53.

⁴⁹ René Guénon, *Varlığın Mertebeleri* (Çev. Vildan Yalsızuçanlar), Etkileşim Yay., İstanbul 2013, s. 23.

⁵⁰ Guénon, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış*, s. 50.

“İncil’de anlatılan tufanın, Atlantis kıtasının kaybolmasına yol açan afete doğrudan” karşılık geldiğini düşündüğünden dolayı, Kuzey Kutbu olarak görür⁵¹. Geleneksel yapının merkezinin, başlangıçtan sonra bazen Doğu’da bazen de Batı’da yer aldığını söyler. Tarihi dönemlerden önce Doğu’da yer alan geleneksel merkezin, hâlâ Doğu’da bulunduğu inanır. Böylece René Guénon “hakikatin, tarihsel bir köken sorununun” olmadığını kabul eder⁵².

Evrensel varoluşun tüm derecelerinin hiyerarşik sıralanışını “üç gunalar” adlı Hindu kuramı ile açıklar. Bu gunalar varlığın tezahür etmiş hallerinin tümü için geçerlidir. Gunaları aynı zamanda beşeri hallerle karşılaştırmıştır. Bunlardan “sattwa”, evrensel varoluşta, varlığın yüksek halini temsil ederken, beşeri halde yükseliş eğilimini temsil eder. “Rajas”, evrensel varoluşta, varlığın belli bir hal içerisinde yayılımını, beşeri hallerde ise iniş veya çıkış olmayan orta hali temsil eder. Bu hal beşerin dünya halidir. “Tamas”, varoluş hiyerarşisinde, varlığın karanlık kökü olarak kabul edilir. Beşeri hallerde ise iniş eğilimini temsil eden haldir⁵³.

2.2. René Guénon’un Eserleri

Toplam on yedi eser kaleme almış olan René Guénon’un eserleri; Türkçe, İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Almanca gibi dillere çevrilmiştir. Arapça yazdığı makalelerde Abdülvâhid Yahyâ ismini tercih etmiş, diğer eserlerinde ise René Guénon ismini kullanmıştır. Üçyüzelli kadar makale yazan Guénon’un bu makaleleri, kendi ölümünden sonra konularına göre düzenlenip yayınlanmıştır⁵⁴.

1- *Introduction à l’étude des doctrines Hindoues*. (1921). Kitap Türkçe’ye: *Doğu Düşüncesi* adıyla tercüme edilmiştir. Bu ilk eserinde Doğu zihniyeti ve modern Batı zihniyeti arasındaki farkları ele almıştır. Batı düşüncesinin temel yaklaşımının, çağımız insanı üzerindeki olumsuz etkilerini ele aldığı eserinde, ayrıca Hint düşüncesini değerlendirir. Bütün sahil geleneklerin aynı kaynaktan beslendiğini düşünen Guénon, bu eserinde Doğu düşüncesini Hint felsefesiyle temsil ederek, Doğu-Batı karşılaştırması yapmıştır.

2- *Le Théosophisme, histoire d’une pseudo-réligion*. (1921). *Teosofizm, bir sözde dinin tarihi*. *Revue de Philosophie*, dergisinde yazdığı yazılarını kitap haline

⁵¹ Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*, s. 39.

⁵² Guénon, *a.g.e.*, s. 30.

⁵³ René Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi* (Çev. Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul 2001, s.s. 37- 38.

⁵⁴ Tahralı, *a.g.e.*, s. 281.

getirmesiyle oluşturduğu bir eserdir. İslâm Tasavvufun'dan bahsettiği bu eserde, geleneği koruduğunu düşündüğü Taoizm ve Konfüçyanizm'den de bahsetmiştir. Tevhid, Fakr, Ruh ve Keşf ilmi gibi İslâm tasavvuf geleneğinin temel kavramlarını açıklar. Aynı zamanda İslâm uygarlığının batıdaki etkilerini de ele almıştır⁵⁵.

3- *L'Erreur Spirite*. (1923). Kitap Türkçe'ye: *Ruhçu Yanılgı* adıyla tercüme edilmiştir. Ruhçuluk (spiritisme) sorununa hangi açıdan baktığını net bir şekilde ortaya koyarken bu konudaki yanlış anlamalara da değinmiştir. Bunu yaparken tarihselci bir yaklaşım sergilememiştir. Modern Batı düşüncesinin, dinin sadece mistik boyutunu ele alarak değerlendirirken düştüğü hatalara ve “sahte din” oluşturma çabalarına dikkat çektiği bu eserinde, gerçek geleneğin bu tür yaklaşımlarla bilinçli bir şekilde bozulmaya çalışıldığını belirtmiştir. Böylece Batı düşüncesinin, insanın anlam arayışına, ancak sahte ve batıl inançlar geliştirerek sözde çare ürettiği gerçeğine dikkat çekmiştir.

4- *Orient et Occident*. (1924). Kitap Türkçe'ye: *Doğu ve Batı* adıyla tercüme edilmiştir. Rudyard Kipling: “Doğu Doğu'dur, Batı'da Batı, bu ikisi hiçbir zaman birleşmeyecektir” diye yazdığı bir şiirin geri kalan kısmında “Dünyanın iki ucundaki iki kuvvetli adam bir araya gelse, bu ayrılık ortadan kalkar” diye düşünerek bir önceki hükmünde değişiklik yapmıştır⁵⁶. René Guénon, şiiri yazanın “kuvvetten” kastının manevî bir kuvvet olmadığını belirterek, Doğu ve Batı'da bu kuvvetin manevî bir kuvvet olduğunu ve bu iki farklı düşünceyi ancak manevî bir kuvvetin birleştirebileceğine dikkat çekmiştir. Bilim ve ilerleme adına yapılan yanlışlara değinerek, Doğu'yla Batı'yı manevî bir bağ ile birleştirmenin mümkün olabileceğini belirtmiştir⁵⁷. “Doğu'nun; dinî, felsefî ve estetik değerleri, Batı'ya etki edebilir mi?”⁵⁸ sorusuna cevap aramıştır.

Ona göre bu bir şartla mümkündür. Batı Ortaçağ'dan sonra terk ettiği geleneksel temellere geri dönmelidir. Eğer bu dönüşü düşünürse, ona Doğu yardımcı olabilir. Bugün hâkim olan Batı düşüncesini eleştirdiği kitabında insanlığın, Batı düşüncesine mecbur olmadığını, Doğu düşüncesinin, Batı'nın ilerleme adına düştüğü hatalardan kurtulmada önemli bir rol üstlenebileceğini belirtmiştir. Bunu yapabilmenin yolunun, Batı'nın Doğu'yla kuracağı ilişkilere bağlı olduğunu vurgulamıştır. Medeniyet, ilerleme ve ilmin hatalarını ele alıp değerlendirirken

⁵⁵ Tahralı, *a.g.e.*, s. 281.

⁵⁶ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 7.

⁵⁷ Tahralı, *a.g.e.*, s. 281.

⁵⁸ Guénon, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 20.

mutabakatın ancak ilkeler etrafında sağlanabileceğini, bu ilkelerin ise ancak aşkın olan tarafından belirlenmiş ilkeler olabileceğine dikkat çekmiştir.

5- *I'ésotérisme de dante*. (1925). Kitap Türkçe'ye: *Dante ve Ortaçağ'da Dinî Sembolizm* adıyla tercüme edilmiştir. Dante'nin eserlerinde kullandığı gizli semboller anlattığı bu eserinde, aynı zamanda Ortaçağ Avrupa'sının da geleneğine ışık tutmuştur.

6- *L'homme et son devenir selon Vedanta*. (1925). Kitap Türkçe'ye: *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri* adıyla tercüme edilmiştir. Doğu düşüncesinin metafizik öğretilerini ele alıp incelemek niyetiyle ortaya koyduğu çalışmaların ilk halkası olarak değerlendirdiği bu çalışmada, merkeze Hint öğretilerini yerleştirmiştir. Bunun yanında diğer geleneklerden faydalanmıştır. Bu çalışmada “sadece insan varlığının tabiat ve terkihini konu edinmiştir”⁵⁹. Bununla birlikte insanın bütün hallerini tam anlattığı iddiasında da değildir.

7- *La Crise du Monde Modern*. (1927). Kitap Türkçe'ye: *Modern Dünya'nın Bunalımı* adıyla tercüme edilmiştir. Bu eserinde, Doğu ve Batı'da ele aldığı konuları “tamamlayıcı açıklamalar”⁶⁰ yapmış ve bazı konuları daha anlaşılır getirmeye çalışmıştır. Artık insanlar tarafından “ilerlemenin” ne olduğu sorgulanmaya başlanmıştır. Yoğun bir şekilde tabiatla baş başa kalma özlemi, sessiz ortamların aranması, sıkıcı teknolojik yaşamın dışına çıkarak “ruhunu” tatmin etme isteği dillendirilmektedir. Acaba insanı bu noktaya ne getirmiştir? Bu bunalım neden kaynaklanıyor ve modern insanın bu düşüşü acaba bir son mudur? Yoksa bu durum yeni bir başlangıca mı sebep olacaktır? René Guénon'na göre bir dönüşüm olacaktır ve bu dönüşüm yakındır. Fakat bu dönüşümün ne şekilde olacağı bilinmemektedir. Geleneksel öğretilere göre de gerçekten “kozmik bir dönemle uyuşan dünyanın sonuna yaklaşıyor gibiyiz”⁶¹.

8- *Saint Bernard*. Bu kitapla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşmadığımız için hakkında bilgi veremiyoruz.

9- *Autorité spirituelle et pouvoir temporel*. (1929). Kitap Türkçe'ye: *Maddî İktidar Ruhanî Otorite* adıyla tercüme edilmiştir. Bu eserinde, Dünya'nın geçiciliğini değil devamlılık gösteren ilkelerini temel almıştır. Guénon, “maddî dünya ile manevî dünya arasındaki ilişki ile belirlenen şartlar altında, özel bir biçime bürünmüş olan

⁵⁹ René Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan* (Çev. Atilla Ataman), Gelenek Yay., İstanbul 2002, s. 10.

⁶⁰ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 24.

⁶¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 29.

siyaset ve din arasındaki ilişkilendirme nedeniyle”⁶² bu eseri önemli bir çalışma olarak görmüştür.

10- *le symbolisme de la croix*. (1931). Kitap Türkçe’ye: *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi* adıyla tercüme edilmiştir. “ Öz açısından değilse bile biçim açısından değişik geleneklerin simgeciliğine ve öğretisine değindiği” bu eseri Mısır’da yaşadığı yıllarda yazmıştır. “Evrensel metafiziğin kavramları hakkında açıklamalarda”⁶³ bulunmuştur.

11- *Les États multiples de l’Être*. Bu kitap “*Varlığın Mertebeleri*” adıyla Almancadan Türkçeye çevrilmiştir. Eser, “*Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*” adıyla Türkçeye çevrilen eserin devamı niteliğindedir⁶⁴. Varlığı yokluk kavramıyla açıkladığı bu eserinde Guénon, tezahür eden ve etmeyen alanları metafizik bilgi dâhilinde imkân kavramıyla temellendirmeye çalışır.

12- *le roi du monde*. (1937). Kitap Türkçe’ye: *Âlemin Hükümdarı* adıyla tercüme edilmiştir. “Yüce Ülke” ve onun manevî bir merkez oluşturmasından, birçok gelenekte söz edildiğinden bahseder. Ancak bu ülkenin konumunu belirlemek o kadar kolay değildir. Bu karmaşık bir meseledir. Guénon, bu eserinde, birçok gelenekte kullanılan sembolik ifadelerden örnekler vererek bu ülkeye ulaşmaya çalışmıştır.

13- *La Métaphysique Orientale*. (1939). Eser *Metafizik Nedir* adlı derlemede Türkçe olarak yayınlanmıştır. Metafizikle ilgili verdiği bir konferanstan oluşmuş eserde, René Guénon’un metafiziğe bakış açısı ele alınmıştır. Metafiziğin alanı ebedi ve değişmez ilkelerin alanıdır. Duyularla elde edilemeyen bu alanın bilgisi, insanın kendisini aşmasıyla mümkündür. İnsan bunu gerçekleştirmek için bir gayret göstermelidir. Bu alanın bilgisine ulaşmak isteyen insanın, bu alanla bütünleşmesi gerekir.

14- *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. (1945). Kitap Türkçe’ye: *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Âlametleri* adıyla tercüme edilmiştir. *Doğu ve Batı*’yla başlayıp *Modern Dünyanın Bunalımı*’yla devam eden Batı düşüncesi eleştirilerine bütünlük kazandırdığı bir eserdir. *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Âlametleri* kitabında René Guénon; Batı düşüncesinin yanlışlarını ortaya çıkarmaktan çok yanlışların nereden kaynaklandığını tespit etmeye çalışmıştır.

⁶² René Guénon, *Maddî İktidar Ruhani Otorite* (Çev. Birsal Uzma), Ağaç Yay., İstanbul 1992, s.7.

⁶³ Guénon, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 26.

⁶⁴ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 11.

Modern düşüncenin, her şeyi niceliksel olarak görme alışkanlığının insanı sınırlandırdığına dikkat çekmiştir. Bu eserinde, Kutsal'ı dışlayan kafa yapısının batıya ait olduğunu ve bu kafa yapısının insanı kurtuluşa götüremeyeceği düşüncesini temellendirmiştir.

15- *Aperçus sur l'Initiation*. (1946). Kitap Türkçe'ye: *İnisiyasyona Toplubakışlar* adıyla tercüme edilmiştir. Tasavvufun esaslarını ve tasavvufi ekollerin ortak noktalarını ele aldığı eserinde; inisiyasyonun içeriğinden bahsederken, inisiyasyonun yolu, inisiyasyonla ilgili bazı hatalar, inisiyasyonun şartları, inisiyatik silsile, ayinler ve manevî yükselme yollarına dair bilgiler vermiştir. İnisiyasyon olarak kendini gösteren sahte yaklaşımları, bu sayede ayırt etme imkânı veren eserde, inisiyasyonla ilgili bazı hatalardan bahsetmiştir.

16- *Les Principes du Calcul infinitésimal*. (*Küçük Hesabın İlkeleri*) Mahmut Kanık'ın değerlendirmesine göre, “Modern matematikçilerin ve filozofların genellikle bilmediği ‘infini’ ve ‘indéfini’ arasındaki metafiziksel ayrımı ele alıp incelediği” bir eserdir⁶⁵.

17- *La Grande Triade*. (1946). Kitap Türkçe'ye: *Büyük Üçlü* adıyla tercüme edilmiştir. Uzak-Doğu geleneğinde sembolize edilen; “gökyüzü, yeryüzü, insan (T'ien-Ti-Jen) terimlerinin oluşturduğu üçlünün, diğer geleneklerde bulunan benzerliklerine işaret ederek açıklamaya çalıştığı”⁶⁶ bir eserdir. Bunun yanında, Batı'da bu üçlünün yanlış anlaşılacak Hristiyan inancındaki “Teslis'le” özdeşleştirilmesine karşı çıkmıştır. Burada bahsedilen üçlünün Teslis'le ilgisi yoktur⁶⁷.

⁶⁵ Mahmut Kanık, René Guénon 'un, *İslâm Manevîyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, adlı eserinin tercümesi içinde yazdığı “René Guénon hayatı ve eserleri”, s. 27

⁶⁶ René Guénon, *Büyük Üçlü* (Çev. Veysel Sezigen), İz Yay., İstanbul 2012, s. 11.

⁶⁷ Guénon, *Büyük Üçlü*, s. 19.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL EKOLE GÖRE

VARLIK VE METAZİFİK ARASINDA İNSAN

Günümüzde gelenek deyince akla ilk olarak, sosyal bilimlere göre yapılmış tanımlar gelmektedir. Bu tanımlara uygun hareket etmeye çalışan kişiler ise gelenekçi olarak kabul edilmektedir. Genel olarak olumsuz bir şekilde geri kalmış, gündemden uzak, düşüncelerini yenilemeyen kişiler için gelenekçi kavramı kullanılmaktadır. Geleneksel ekolün gelenek kavramına yüklediği anlam ise farklıdır.

İnsan cinsinin, dünya hayatının başlangıcı düşünüldüğü zaman, insanın ortaya koyduğu bütün düşünce sistemlerinin ve ürünlerinin günümüze kadar devam etmesi aslında bir geleneğin varlığını göstermektedir. Kuşkusuz oluşturulan her gelenek, başlangıçtan itibaren sahilliğini koruyamamıştır. Sürekli anlam arayışı içerisinde olan insanın, varlığı anlamlandırırken kendi tarihinin başlangıcı üzerine düşünmesi kaçınılmazdır. Ancak insanın ortaya çıkışı sadece fiziki olarak açıklanamamaktadır. Yapı olarak diğer varlıklardan farklı bir özelliği sahip olan insan, varlığını anlamlı bir hale getirme isteği duymuştur. Fiziki alana ait bilgiler ise kısmen fiziki varlığını anlamlandırmaya yardımcı olabilmektedir. Fiziki alanın dışındaki varlık alanlarına da ilgi duyan insanın bu alana ait bilgi kaynaklarına ihtiyacı vardır.

İnsanın bütün davranışlarına varlık karşısındaki tutumu yön verir. İnsan varlığı bir bütün şeklinde düşündüğünde ise varlık alanında elde ettiği bilgiler arasında bağ kurar. Varlık karşısındaki konumlanışı ise onun varlık karşısındaki davranışlarını da etkiler⁶⁸.

Araştırmamızın bu bölümünde gelenek kavramı ve gelenekselci düşünürlerin gelenek kavramına yükledikleri anlamın farkı ortaya konulmuştur. Geleneksel düşüncenin varlık ve metafizik yaklaşımı ile modern düşüncenin varlık

⁶⁸ İbrahim Kalın, , “Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş” *Divan Dergisi*, 2010/2 29: 1-61.

ve metafizik yaklaşımları karşılaştırılarak insanın konumu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, insanın anlam arayışı ve bu anlam arayışını ontolojik bir yaklaşımla ele alan düşüncenin, modern dönemde nasıl değiştiğinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.1. Gelenek ve Gelenekselcilik Kavramsallaştırmaları

Gelenek sözcüğü günlük anlamda anane kelimesiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. Buna göre; bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen alışkanlıkları gelenek, geçmişten gelen bu alışkanlıklara bağlı olan kişilere de gelenekçi denir. Geçmişten gelen bu davranışlar yazılı değildirler⁶⁹.

Gelenek, gerek Doğu dillerinde ve gerekse Batı dillerinde muhtelif anlamları tek kelimeyle karşılamak durumunda olan talihsiz bir kelimedir. Sosyal bilimlerin en temel ve üzerinde en çok tartışılan kavramlarından biri olan gelenek; “geçmişten günümüze intikal ettirilen ya da miras bırakılan herhangi bir şeydir. Bu sadece sözel ya da yazılı bir miras olmayıp, binaları, abideleri, bahçeleri, heykelleri, resimleri, alet vb. makineleri de içerir. Bu yönüyle o, belirli bir zaman diliminde toplumun sahip olduğu, dış dünyanın fiziksel süreçlerinin ürünü veya ekolojik ve fiziksel zorunluluklarının ürünü olmayan her şeyi içerir”⁷⁰.

İslam felsefe-bilim kültüründe başta fıkıh olmak üzere değişik alanlardaki anlamca farklı kullanımları dikkate almaksızın, “gelenek” kavramını karşılayan pek çok karşılığın mevcut olduğu görülür: Örf, adet, sünnet, atalar mirası gibi. Bu bağlamda “adet ve örf” terimleri geleneğin tanımlanmasında öne çıkan iki önemli kavramdır. “Örf” bilgiyle ilgilidir. Nitekim “arafe”, tanıyarak bilmek, birbirini takip etmek, peşi sıra gelmek anlamlarına gelir. Bu anlamlar birleştirildiğinde “örf” ardı sıra olanın tanınarak bilinmesi demek olur. Bunun için “örf” terimi daha çok yerleşik kavramlar için kullanılır ve bu anlamda bilimsel gelenek anlamına gelir⁷¹.

Daha felsefî bir deyişle örf; belirli bir topluluğun, aklın bilme, tanıma eylemiyle üzerinde ittifak ettikleri ve doğalarına uygun gelen sözdür. Adet ise eylemle, hareketle ilgilidir. Başka bir deyişle ortada bir hareket ve olay var ise orada bir “adet” de vardır. Kelime anlamına bakıldığında ise “ade”; geri dönmek, geri çevirmek, bir şeyi tekrarlamak, üst üste yaparak alışkanlık haline getirmek

⁶⁹ “Gelenek”. TDK, *a.g.e.*, s. 831.

⁷⁰ Edward Shils, “Gelenek”, *İnsan Bilimlerine Prolegomena* içinde (Der. Çev. Hüsamettin Arslan), Paradigma Yay., İstanbul 2002, s. 110.

⁷¹ İhsan Fazlıoğlu, “İnsan bir gelenektir”, *Dergâh, Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, 2006, 195: 19-20

manalarına gelir. Bu değişik anlamlar bir araya getirildiğinde “adet”, ardı sıra yapılarak alışkanlık haline getirilen ve benzer bir durumla karşılaşıldığında kendisine dönülen ve müracaat edilen eylem demek olur⁷².

Bunun için “adet” terimi daha çok yerleşik uygulamalar için kullanılır ve bu anlamda pratik gelenek anlamına gelir. Daha felsefi bir deyişle adet; belirli bir insan topluluğunun, aklın yargıda bulunma eylemiyle üzerinde ittifak ettikleri ve ihtiyaç anında tekrar kendisine döndükleri davranıştır. “Örf ile adet”; geçmişten şimdiiye, şimdiden de geleceğe uzanan, akıp giden bilimsel ve pratik alışkanlıklar anlamında bir topluluğun tarih içerisindeki hem kurallılığını hem de düzenliliğini gösterir. Söz olarak beliren “örf”, bir topluluğun rasyonel kurallılığı ile düzenliliğini, davranış olarak beliren, “adet” ise bir topluluğun pratik kurallılığı ile düzenliliğini sağlar⁷³.

Bu çerçevede akıl sağlığı yerinde olan her topluluk, tarihî süreçte kendisini bir bütün kılan, birliğini sağlayan makul bulduğu örfleri ve adetleri geçmişte inşa eder, şimdide tekrar eder ve nesiller üzerinden geleceğe aktarır. Gelenek kavramı altında toplanan muhtevanın da arkasında, insan nutkiyetinin (dil yetisi) bulunduğu, insanın, hem nutkiyet (*örf*) hem de hayvaniyet tarafının (*adet*) eşyayla kurduğu bilimsel ve pratik ilişkilerin tecessüm etmiş hali olduğu açıktır. Bu bilimsel ve pratik ilişkilerin hem yatay hem de dikey boyutta aktarıma konu olması, onlara tarihî süreklilik sağlar. Başka bir deyişle insanın, ilk ilke, evren ve insan hakkında sorduğu sorular ve verdiği cevaplardan bir araya gelen, sahip olduğu çerçeve, onun değer dünyasını (dünya görüşü) belirler ve bu anlamda dünyanın suretine ilişkin ürettiği resim (dünya tasavvuru) anlamını değer dünyasından alır. Gelenek, yani “örf ile adet”, en nihayetinde hem kökünü hem de anlamını değer dünyasında bulan bir yapıdır⁷⁴.

Diğer yandan İslam felsefesinin meşhur simalarından İbni Sina’nın gelenek algısı yukarıda anlatılanların farklı bir yönüne işaret eder. İbni Sina’ya göre gelenek, geçmişle iç içedir. Ona göre, şimdi(hal) geçmişten, yani gelenekten bağımsız ele alınamaz. İbni Sina’nın ifadesiyle “Bütün genel hakikatler birbirinin varlığını şart koşuyorsa, yaşanmış bir gerçeklik olarak geçmişin bil-fiil varlığı, şu anda bil-fiil olmasa da hal’in bil-fiil varlığı ile nasıl bir ilişki içinde var olabilir? Bil-fiil olan bir şey, bil-fiil olan başka bir şeyin sebebi olur. Bil-fiil şeyin önceliği zaman ve “zat”

⁷² Fazlıoğlu, a.g.m.

⁷³ Fazlıoğlu, a.g.m.

⁷⁴ Fazlıoğlu, a.g.m.

bakımındandır. Zat bakımından önce olması, o şeyin ikincisinin sebebi olarak mevcut olabilmesi ve bizzat ikincisinin onunla var olabilmesidir”⁷⁵.

Büyük harfle başlayan ve İslam düşüncesinde “Gelenekselci ekol” ve özellikle de Seyyid Hüseyin Nasr tarafından temsil edilen anlayışa göre ise Gelenek, insana vahiy yoluyla gönderilmiş kutsal mesajlar ile bu mesajın insanlık tarihinde “açılması ve kendini göstermesi” şeklinde anlaşılmıştır⁷⁶. En evrensel anlamda, insanı ilahi olana bağlayan ilkeleri ifade eden gelenek, bu özelliğinden dolayı dini de kapsar⁷⁷. Nasr’ın gelenekle kast ettiği ilahi kaynaklı bütün kutsal hakikatler ve onların tarihi açılımlarıdır. Bu durumda gelenek çekip çıkartılamaz bir biçimde dine ve vahye, kutsallığa, ortodoksi kavramına, otoriteye, sürekliliğe ve zâhirî ve bâtinî hakîkatin düzenli bir biçimde aktarılmasına bağlıdır⁷⁸. Gelenek, Batı düşüncesindeki “philosophia perennis”, Hindulardaki “sanatana dharma” ve Müslümanlardaki hikmet-i halide, yani ebedi bilgelik kavramlarıyla çok yakından ilişkilidir⁷⁹. Skolastisizm, Thomizm ve Eflatunculuk gibi ekollerle özdeşleştirilmiş olan philosophia peerennis kavramı, Agostino Steuco için, felsefe ve din bilimlerini kapsayan ezeli hikmeti⁸⁰ ifade eden bir kavramdır. Alman filozog Leibniz bu kavramı modern felsefe literatürüne yerleştiren kişi olarak bilinir.⁸¹ Bu anlamıyla, gelenek kavramıyla aynı anlamda kullanılmıştır.

Seyyid H. Nasr, Katoliklikte kullanılan tradition kavramının da geleneği tam anlamıyla ifade etmeye yetmeyeceğini belirtir. “Tradition etimolojik olarak nakletmek ile alâkalıdır ve bu tarif içerisinde bilginin, uygulamanın, tekniklerin, hukukların, şekillerin ve sözlü-yazılı birçok diğer özelliğin intikalinin kapsar. Gelenek yaşayan bir varlık gibidir; iz bırakır ama bu ize indirgenemez.” Gelenekle nakledilenler “kâğıt üstüne yazılmış kelimler gibi görülebilir, ama o insanların ruhlarına kazılmış gerçeklerdir.” Gözle görülmeyecek kadar latiftir⁸². Gelenek

⁷⁵ İbni Sina, *Kitabu’ş-Şifa Metafizik 2* (Çev. Ekrem Demirli-Ömer Türker), Litera Yay., İstanbul 2005, s. 177.

⁷⁶ Seyyid Hüseyin Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslâm* (Çev. S. Şafak Barkçın ve Hüsamettin Arslan), İnsan Yay., İstanbul 1987, s. 15.

⁷⁷ Seyyid Hüseyin Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), İz Yay., İstanbul 1999, s. 78.

⁷⁸ Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s. 78.

⁷⁹ Frithjof Schuon, *İslâm ve Ezeli Hikmet* (Çev. Şahabeddin Yalçın), İz Yay., İstanbul 1998, s. 9.

⁸⁰ Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s. 81.

⁸¹ Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, s. 222.

⁸² Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s. 78.

metafizik karakterde olup, ezeli, ebedi, evrensel ve değişmez olanın⁸³ başlangıçtan itibaren bozulmadan aktarılmasıyla ilgilidir⁸⁴.

Nasr gelenek deyimi için en uygun kelimenin Arapça “ed-din”⁸⁵ kavramını görür. Onun kendi ifadeleriyle “gelenek, kelimenin tam anlamıyla dinî ve onun bütün veçhelerini kapsayan, “ed-din”dir. Yine alışılmış, gelenekselleşmiş ve ilahi modellere dayanan anlamında, es-Sünnet’tir. Tasavvufta da görüldüğü gibi, geleneksel dünyadaki düşünce ve hayatın her devrini, her aşamasını ve her asrını Asl’a bağlayan zincir, yani es-silsiledir.” Bunun içindir ki geleneği, kökleri ilahî Tabiat’taki vahiyde bulunan, dalları ve gövdesi asırlar boyunca gelişmiş bir ağaca benzetebiliriz. Gelenek ağacının özünde din; onun özünde de ağacın yaşamını sürdürmesini sağlayan vahiy kaynaklı bereket bulunmaktadır”⁸⁶. Daha genel ifadelerle çerçeve çizilecek olursa gelenek şu şekilde de tanımlanabilir; kutsal, ezeli ve ebedî hakikat; tükenmez hikmeti ve hakîkatin değişmez prensiplerinin farklı zaman ve mekân şartlarında sürekli uygulanmasıdır.

Kendisine “Gelenekselci” denilen ekolün önemli temsilcilerinden Guénon, Coomaraswamy, Schuon ve Nasr’ın ifadelerinde gelenek, geleneksel yaşam tarzının, düşünce biçiminin, ahlâkın, hukukun, siyasal ve sosyal bünyenin, bilimlerin, sanatların, kısaca geleneksel bir medeniyette var olan her şeyin içinde yer almaktadır⁸⁷. Ekol mensupları çoğu zaman “traditionalist” yani, “gelenekçi” şeklinde tanımlanmaktadırlar. Etimolojik olarak “intikal” ile ilgili⁸⁸ olan “tradition” kelimesi hem aktarmak hem de aktarılmış olanı korumak anlamında kullanılmaktadır. Bundan dolayı iki yönlü işleyen bir kavramdır⁸⁹. Martin Lings, bu kelimeyi ilk kez kavramsal düzeyde Guénon’un kullandığını belirtir. O, bu kavramı kendi yaşadığı dönemde Fransız entelektüellerinin büyük kısmında gözlemlendiği dine karşı önyargılı tutumdan dolayı zorunlu olarak bu formda ifade etme gereği duymuştur⁹⁰. Nortbourne, gelenek kavramının rast gele ve keyfi olarak uydurulmuş bir kavram olmadığını, onun temellerinin, varlığımızın kökeninde yattığını dile getirdikten sonra

⁸³ Ananda K. Coomaraswamy vd., *Doğu Bilgeliği Kılavuz Kitap* (Çev. Ahmet Aydoğan), Say Yay., İstanbul 2012, s. 24.

⁸⁴ Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s. 85.

⁸⁵ Nasr, *a.g.e.*, s. 85.

⁸⁶ Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, s. 15.

⁸⁷ Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s. 79.

⁸⁸ Nasr, *a.g.e.*, s. 78.

⁸⁹ Hüseyin Yılmaz, *Ezeli Hikmet ve Dinler*, İnsan Yay., İstanbul 2003, s. 29.

⁹⁰ Akif Emre, “Martin Lings ile Gelenek-Din Tartışması”, *Yeni Şafak*, 21 Mayıs 1996, Sayı: 537, s. 2.

bunun en yalın ifade şeklinin “Ben alfa ve omegayım” ya da “başlangıç ve son aynı şeydir” cümlesi olduğunu belirtir⁹¹.

Modern dönemlerden önce, hemen hemen bütün topluluklar dinî bir atmosferde yaşadıklarından, geleneksel bir çerçeveye, bir hakikat ve kutsallık şuuruna, otoriteye, hiyerarşiye saygıya kendiliklerinden sahiptiler. Geleneğin boş bıraktığı hiçbir alan söz konusu değildir. Böylece gelenek, meşruiyetin kaynağı olarak düşünölmekteydi. Yine geleneğin ön plâna çıkardığı istikrar, süreklilik ve aktarmanın onun ana özellikleri olduğu aşırı derecede vurgulanmaktadır⁹². Geleneğin kimi zaman dinin de üzerinde aşkın bir ilke olarak sistematize edilip⁹³, kültürel anlamda geleneğe büyük önem verilmesi gibi özelliklerin, muhafazakârlıkla benzer özellikler olması dikkat çekicidir.

Kısaca bu ekolün kavramsallaştırdığı “Gelenek”; “tekil bir gelenek” tasavvuru ortaya koymakta ve geleneği daha çok “metafizik” bir çerçevede ele almaktadır. Bunun da anlaşılır bir nedeni vardır, zira sosyal bir olgu olarak kabul edilen gelenek ile değerler sistemi olarak kabul edilen gelenek arasında farklılık vardır. Geleneksel bir toplumu karakterize eden genellikle değerler sistemi olarak kabul edilen gelenektir. Burada geleneğe ilişkin tüm tahliller negatiftir. Sığ bir bakış açısıyla geleneği; tarımsallık, kırsallık, pasiflik, çağ dışılık... olarak tanımladığımızda modern toplumun yani XVIII. yüzyıldan beri yaşayan, gelişen toplumun, özelliklerini tersine çevirmekten başka bir şey yapmayız⁹⁴. Guénon’un temsil ettiğı ve kullandığı gelenek kavramı ile günümüzde kullanılan ve genellikle negatif anlam yüklenen gelenek aynı değildir.

Guénon’un bahsettiğı, kaynağını kutsaldan alan ve günümüze kadar özünü kaybetmeden gelen gelenektir. Bu gelenekte din dışılık söz konusu değildir. İnsan hayatındaki bozulma olmadan önce ve ilkelere bağılı bir yaşayışın olduğu döneme ait olan her şey gerçek geleneğin bir parçasıdır⁹⁵. Bu anlamda gelenek sadece sözlü aktarımı kapsamayıp en az onun kadar yazılı aktarımı da kapsar⁹⁶. Böylece yazılı ve sözlü kısım bir bütün olarak değerlendirilir. Geleneğin özü, yazılı veya sözlü olmasından ziyade onun bir intikal şeklinde günümüze kadar gelmesidir. Bu intikalin sahii bir şekilde devam etmesi geleneğin bozulmadığını gösterir.

⁹¹ Lord Northbourne, *Modern Dünyada Din* (Çev. Şahabeddin Yalçın), İnsan Yay., İstanbul 1995, s. 14.

⁹² Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 19.

⁹³ Nasrs, *Bilgi ve Kutsal*, s. 79,

⁹⁴ Abdullah Laroui, *Tarihselcilik ve Gelenek* (Çev. Hasan Bacanlı), Vadi Yay., Ankara 1993, s. 64.

⁹⁵ Guénon, *İnisiyasyon Toplu Bakışlar I-II*, s. 91.

⁹⁶ René Guénon, *Doğu Düşüncesi* (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), İz Yay., İstanbul 1997, s. 77.

Guénon, İslâm'da geleneğin, dinî ve metafizik olmak üzere iki veçhesinden bahseder. Dini veçhe, zâhirî alanı temsil eder. Dinin pratikte uygulanan kuralları herkes için aynıdır ve değişmezler. Metafizik veçhe ise, duyusal alanın dışında ve gerçek ilkeye bağlılığı ifade eder. Dinin pratiğiyle ilgili kurallarında insanların müdahalesi söz konusu olabilir. Neticede vahye dayalı olduğu halde aslı bozulmuş dinler de vardır. Fakat metafizik alanda ise böyle bir şey söz konusu olamaz. Bu alana insanın müdahalesi mümkün olmadığından değişmesi de imkânsızdır. Gerçek gelenek, yapısı itibariyle metafiziğe dayalı olduğu için özüne müdahale edilerek değiştirilmez niteliktedir⁹⁷. Din, kendisine bağlı olanların davranışlarının en iyi şekilde olmalarını isterken, metafizik onların hiç bozulmamış özlerinin farkına varmalarını ister. Dini açıdan günah “ahlâki” bir durum ifade ederken, metafizik açıdan “aklî veya zihni” bir durum ifade eder. Metafiziğe göre insanın en büyük günahı kendi kendine yetebileceğine inanmasıdır⁹⁸. Çünkü bu inanç insanı kutsal olandan uzaklaştırarak bütün olumsuzluklara kaynaklık etmektedir.

Geleneksel ekolü farklı kılan, onun tamamen metafiziksel bir karakterde olup, hakîkatin bilgisinin insanı kurtuluşa götüreceği düşüncesi ve modernizmin oluşturduğu olumsuzluklara karşı eleştiride bulunarak bir alternatif oluşturmasıdır. Metafizik, insanları uzlaştırabilecek ana temeldir. Metafiziğin dışında insanları uzlaştırabilecek başka bir köken de yoktur⁹⁹. Geleneksel ekole göre insan, dünyaya gönderildiği günden bu yana, kaynağı ilahi vahye dayalı ve değişmemiş gerçek bir bilgi mevcuttur. Bu bilgi, insanın hayatını devam ettirmek için gerekli olan ne varsa tümünü kuşatıcı bir özelliğe sahip olan ve külli imkânları içinde barındıran metafizik bilgidir¹⁰⁰. Bu bilgi modern düşünceyle birlikte unutulmuş, insanın kendisini öze bağlayan bilgiye ulaşma yolları kapatılmıştır. Kendi öz benliğinden uzaklaşan insan, Hint düşüncesinde insanlığın düşüş dönemi olarak bilinen ve “Kali-Yuga” denilen karanlık bir çağı girmiştir¹⁰¹. Bu yüzden modern dönem, insanlık tarihinde zaman zaman yaşanan düşüş dönemlerinden bir dönemdir¹⁰².

Gelenekselci düşünürler, insanın bu düşüşten tekrar yükselişe geçmesinin ancak sahih bir geleneğe yönelmesi ile mümkün olabileceğini savunurlar. Sahih

⁹⁷ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 79.

⁹⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s.s. 80-81.

⁹⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 83.

¹⁰⁰ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 24.

¹⁰¹ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 31.

¹⁰² René Guénon, *Âlemin Hükümdarı Dinlerde Merkez Sembolizmi* (Çev. İsmail Taşpınar), İnsan Yay., İstanbul 2014, s. 66.

gelenek, metafiziği bozmadan bünyesinde barındıran gelenektir. Batı düşüncesi kendi geleneğini yok ettiği için onda bir sahilik aramak yanlıştır. Yeniden yükseliş sahil geleneğinin tarihi olarak merkezi konumundaki Doğu ile iletişime geçerek olabilir¹⁰³. Ancak sahil geleneğinin özü, Doğu düşüncesinde kendisini korumakla birlikte hâkim olan Batı düşüncesidir. Gelenekselci ekolün en önemli düşünürü olan René Guénon'un yapmaya çalıştığı ise, ister doğulu ister batılı olsun, günümüz insanının geleneği yeniden keşf etmesine katkı sağlamaktır.

Burada bir noktaya dikkat çekmek gerekir. Acaba geleneğinin sahil bir şekilde yaşandığı dönemlerde insanlarda olumsuz bir davranış görülmemiş midir? Elbette insanın beşeri özelliği nedeniyle olumsuz davranışlar göstermesi doğaldır. Ancak bu olumsuzluk modern düşüncedeki gibi meşru bir temele dayandırılmamıştır. Esas düşüncüyü hakîkatin bilgisi oluşturduğu için, olumsuz davranışlar olumlu gibi algılanmamış ve temellendirilememiştir¹⁰⁴.

1.2. Varlık, İnsan ve Metafizik

Evrendeki hiçbir şey kendi kendine var olmuş değildir. Yine hiçbir şey kendi kendisinin kaynağı da değildir. Evrenin içerisinde var olan nesnelerin fiziki yapılarıyla işgal ettikleri yer, evrenin büyüklüğü düşünüldüğünde kayda değer değildir. Ancak varlıklar anlamlandırılırken fiziki büyüklüklerinin dışında verilen bütün bilgilerin yetersiz kaldığı da görülmektedir. Varlığı anlamak, varlık alanında “nasıl davranmalıyım”¹⁰⁵ sorusuyla bütünlük içerisinde değerlendirilmelidir. Bu bütünlük sağlanmadığı zaman insan “ahlâki temelleri olmayan bir ontolojik-epistemolojik sisteme veya ontolojisi olmayan bir ahlâki sisteme”¹⁰⁶ yönelir. Çünkü fiziki yapıları kolaylıkla anlaşılabilen varlıkların mahiyetleri tam anlamıyla ifade edilememektedir.

Bu açıdan, evreni bütün olarak var eden ve her varlığa kendisinin bir yansıması niteliği veren güç, insanın bilgisinin yetersizliğini de ortaya koymuştur. Aynı güç, insana bu bilgi yetersizliğini metafiziksel yaklaşımla genişletme yeteneğini de vermiştir. İlk dönemden beri bu alanını genişletme çabası gösteren insanın varlığı anlamlandırma ve bilgi alanını genişletmeye yönelik arayışları içerisinde “varlık” her zaman temel öge olmuştur. İnsan hayatını devam ettirmek için

¹⁰³ Guénon, *Âlemin Hükümdarı Dinlerde Merkez Sembolizmi*, s. 68.

¹⁰⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 73.

¹⁰⁵ Kalın, a.g.m.

¹⁰⁶ Kalın, a.g.m.

oluşturduğu düşünce sistemleri ve bunlara bağlı olarak ortaya koyduğu bütün buluşlar “varlık karşısında geliştirilen idrak biçiminin maddi hayattaki yansımalarıdır.”¹⁰⁷ Böylece insanın ortaya koyduğu eserlerde değişmez hakikate bağlı ve ilkeler etrafında şekillenmiştir.

Modern düşüncede insan “ varlığın ve anlamın merkezinde” kabul edilerek hem insan hem de varlık anlamsız hale getirilmiştir. Böylece değerinin artırıldığı düşünülen insan sıradan bir nesne konumuna getirilmiştir. Gelenekselci yaklaşımda ise varlık evreni ve insanı da içine alan bir yapıda düşünülmüştür. Böylece varlık duyuşsal alanla sınırlandırılmamıştır¹⁰⁸.

İlk dönem ontolojik yaklaşımda ele alınan varlık; “özlerin varlığı” olarak kabul edilmişken, modern dönemde “yeni ontolojik yaklaşım” olarak isimlendirilen düşüncenin genel ve kuramsal varlık anlayışına göre “varlık” duyuşsal alandaki nesnelere kabul edilmiştir. İster yeni ister eski olsun bütün ontolojilerin temel görüşü, varlığın varoluşu esasına dayanmaktadır¹⁰⁹. O halde varlık, duyu alanına giren veya duyu alanının dışında ama var olduğu bilinenlerin tümüdür.

Ancak bu tanımdaki duyuşsal alana girmeyen nesnelere Batı düşüncesi tarafından kabul edilmemektedir. René Guénon’un varlık anlayışı ise ilk dönem ontolojik yaklaşımındaki özlerin varlığı anlayışına yakındır. O varlığı, herhangi bir forma büründürülemeyen ve tezahür eden veya tezahür etmeyen hallerin tümünü kavrayan “tümel öz” olarak düşünür¹¹⁰. Varlık, ancak bu şekilde algılanırsa herhangi bir şekilde sınırlandırılması mümkün değildir. Belli bir forma sokulamayan varlık her zaman asli karakterini korur.

Bir şey sınırlandırılmıyorsa, fiziki olarak var olan varlıklardan farklıdır. Varlığı, fiziki alandaki nesnelere aynileştirmek, onu ilkesiz hale getirir. Bu yüzden Guénon, varlığı herhangi bir cismani forma sokmadan “yokluk” kavramıyla açıklar¹¹¹. Yokluk ise ne hiçliktir ne de hiçliğin zıddıdır¹¹². Yokluk zuhur etmiş ve etmemiş bütün varlığı kuşatandır. Böylece henüz zuhur etmemiş olan ne varsa yoklukta yer alırlar. Böylece yokluk bütün imkânları barındırır¹¹³.

¹⁰⁷ Kalın, a.g.m.

¹⁰⁸ Kalın, a.g.m.

¹⁰⁹ Nicolai Hartmann, *Ontolojide Yeni Yollar* (Çev. Lütfi Yarbaş), İlyaz İzmir Yay., İzmir 2005, s 15-17.

¹¹⁰ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 27.

¹¹¹ Hüsnü Aydeniz, “Dini Semboller, Sembolün Anlam Kaybı ve Etkilerine Gelenekselci Bir Yaklaşım (René Guénon Örneği)”, *EKEV Akademi Dergisi*, 2011, 48: 75-79.

¹¹² Guénon, *a.g.e.*, s. 27.

¹¹³ Guénon, *a.g.e.*, s. 25.

René Guénon, yokluğu; “metafiziksel sıfır” olarak tanımlar. Ona göre yoklukta çokluk veya teklik söz konusu değildir. Çünkü bu tür kavramlarla mutlak varlığa bir şekil tayin edilmektedir. Oysa mutlak varlık, şekilsizdir ve bu tür kavramlarla anlatılamaz. Henüz fiziki olarak ortaya çıkmamış olan imkânlar ancak yokluk kavramıyla açıklanabilirler. Yoksa sonsuz olanda bu hallerin ayrımı yoktur¹¹⁴. Guénon’un anlattığı yokluk kavramı fiziki alanda beşeri olarak yapılan varlık-yokluk ayrımındaki yokluk değildir. Bu terimler beşeri olarak fiziki alanda dilin yapısı gereği olarak kullanılırlar¹¹⁵.

Duyusal alanda cisim olarak görünenler, varlık âlemini oluştururlar. “Öz varlık” ise tezahür etmemiş alanda gerçek anlamını alır. Tezahür etmemiş alanın varlığını kabul etmeyen bir kimse için özün gerçek anlamı yoktur¹¹⁶. Tezahür alanına çıkmış varlıkların ana ilkesini, “öz varlık” belirlediği için bunlara da varlık denilir. Yani duyusal olarak algıladığımız nesnelerin varlık olarak isimlendirilmeleri, onların ilkelerini oluşturan “öz varlıktan” kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan, varlık tüm imkânları kapsayamadığından dolayı sonsuz olarak değerlendirilemez. Ancak varlık tezahürün ilkesini oluşturur¹¹⁷. “Metafiziksel sıfır ise birliğin ilkesini içerir. Varlık birdir ve sıfırın olumlaması olarak belirir”¹¹⁸. Varlığın kendisi ise tezahür etmez. Tezahür etmeyen de yokluk olarak değerlendirilir¹¹⁹. Dolayısıyla varlık aslında yokluktur. Burada kullanılan yokluk maddi olarak tezahür etmeyendir. Var olduğundan şüphe edilmeyen metafizik varlık değildir.

Guénon, varlığı, kapalı bir eğri olan ve uçları belli çember şeklinde sembolize eder¹²⁰. “Aynı yatay planda bulunan”¹²¹ ve bu yatay planın dikey eksenle kesişme noktası varlığı oluşturur. Dikey eksen tezahür etmiş âlemin yatay eksenindeki tüm gerçekleşmiş varlık hallerinin uyumunun bulunduğu noktadan geçer¹²². Varlığın hallerindeki çokluğu ise çemberin kenarlarından merkeze doğru çizilen yarıçaplar şeklinde açıklar. Aslında çember örneğinde, uçlar düşünüldüğünde başlangıç ve bitiş bellidir. Fakat çemberi çizmeye başladığımızda aynı noktadan iki kez geçmeyiz.

¹¹⁴ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 31.

¹¹⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 24.

¹¹⁶ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 27-28.

¹¹⁷ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 23-24.

¹¹⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 31.

¹¹⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 23.

¹²⁰ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 92.

¹²¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 91.

¹²² Guénon, *a.g.e.*, s. 125.

Çizdiğimiz çizgi ise geçtiği noktaları birleştirir¹²³. Varlığın sonsuzluğu da aynı bu şekildedir.

İç içe geçmiş çemberler düşünüldüğünde en içte bulunan çemberin merkezinin diğerlerinin de merkezi olduğu görülür. Çemberlerin her biri yatay alanı temsil ederler. Merkez noktadan en dış çembere doğru çizilen yarıçapların her biri yatay olan çember kenarlarıyla kesişir. Bu kesişme noktaları tezahür eden varlıklar alemi temsil ederler. Varlıkların ortak noktası ise merkezdir. Kesişme noktalarının çokluğu düşünüldüğünde başlangıç ve bitiş noktası belirlenemez. Burada sayısal sonsuzluk da söz konusudur. Çünkü merkezden sonsuz sayıda dikey çizilebilir ve bu dikey sonsuz noktadan geçebilir. Fakat çizgilerin çok olması merkezin çok olduğu anlamına gelmez. Merkez, “birliği” temsil eder. Birlikten çokluğa geçişte bu şekilde gerçekleşir¹²⁴. Varlık alanındaki çokluk esas ilkeyi etkilemez. O her zaman bir olarak kalır.

Sembolik olarak çemberle açıklanmaya çalışılan durum “öz varlık” ve onun gerçekleşmiş halleridir. Böylece öz bütün varlığın değişmeyen merkezi konumunda düşünülür ve bütün varlıklar onun tezahür ettirmesiyle oluşurlar. Ancak tezahür eden varlıklar âlemi öz varlığı izah için yeterli değildirler. Çünkü henüz tezahür etmeyen hallerde vardır. Böylece öz varlık, tezahür etmeyenleri de kapsar. Guénon’a göre: “Öz ancak tezahür eden ve etmeyen halleri kavırıyorsa tümel bir öz olarak belirlenebilir”¹²⁵. Eğer öz varlığa yüklenen anlam sadece duyuşsal alanın dışındaki varlık alanı veya sadece duyuşsal alandaki varlıklar ise burada öz varlıktan söz edilemez.

Guénon, tezahür kavramıyla “insanın bir bilgelik muhakemesi ile evrenimizin gerçekleri” ve gerçeklerin ilgili oldukları ilk gerçeklik arasında varlıkların kurabileceği ilişkileri ifade eder. “Bu düzen ilişkileri, maddenin yapısında, kozmosun fiilî hâlinde, biyolojik yaşamımızda, entelektüel yaşamımızda, sevgi yaşamımızda, duyarlılığımızda vd. konumlanmış olabilirler”¹²⁶. İnsan bu ilişkiyi kurabilirse tezahür eden alanı gerçek anlamda kavrayabilir.

Varoluş, tüm “tezahüre” kaynaklık eden ve tezahürün ilkesi olan saf varlığın ötesinde olanı değil, sınırı belirsiz çoklukta olan, tüm halleri ve evrensel tezahürü

¹²³ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 92.

¹²⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 93.

¹²⁵ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 27.

¹²⁶ Christophe Andruzac, *Metafizik Temaşa ve Mistik Deneyim- René Guénon-* (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul 2005, s. 26.

ifade eder¹²⁷. Bundan dolayı evrensel olarak tasavvur edilen varoluş, varlığın “birliğinden dolayı biricik” olarak kabul edilir. Ancak gerek “varlığın birliği gerekse varoluşun biricikliği tezahür tarzlarının” çeşitliliğini ortadan kaldırmaz. Varoluş bütünsel ve evrensel sınırlamaların dışında değildir. Çünkü “evrensel varoluş, varlığın kendi birliğini ilkesel olarak tezahür ettirmesidir”¹²⁸. Bu sebepten dolayı varoluş, tüm imkân olarak değerlendirilemez¹²⁹. Tüm imkân ile sonsuzluk da aynı değildir. “Sonsuzluğa etkin yönüyle baktığımız zaman, tüm imkân onun edilgen yönü olur.”¹³⁰. Sonsuzluk denildiğinde belli bir sınırı olmayan kast edilir. Kısmı olarak sınırlı olanın sonsuzluğundan söz edilemez. Bu açıdan mekân ve mekânda tezahür edenler, kendilerini sınırlayan ve tanımlayan bir takım ilkelere tabi olduklarından, tüm imkân bakımından sonsuz değildirler. Tüm imkân, hiçbir imkân tarafından sınırlanamaz olduğundan dolayı sonsuzdur¹³¹. Sonsuzluk bir sınırı olmadığı için “mutlak ve belirsizdir”. Bir şey sınırlı olduğunda belirlenebilir. “Her sınırlama bir olumsuzlamadır; sınır koymak sınırın dışta bıraktığı her şeyi inkâr etmek demektir. Bir sınırın yadsıması mantıkî ve matematiksel bir olumluluktur. Her türlü sınırı yadsıyan bir sonsuzluk böylece tam bir olumluluktur.” Belirlenemez nitelikte olduğundan dolayı anlatılırken olumsuz bir şekilde ifade edilebilir. Ancak sonsuzluk düşüncesinin varlığı inkâr edilemez. Böylece sonsuzluk herhangi bir olumsuzluk içermediğinden dolayı çelişkili bir durum oluşturmaz¹³².

Tezahür edenler, çeşitli hallerde ve şekillerde oluşan sonlu nesnelere. Sonsuz olan ise, ana ilke olduğu için onun farklı hallerinden bahsedilemez¹³³. Tezahür edenlerin çoklu şekilde yansıması, sonsuz olanın da çokluğu anlamına gelmez. Sonsuz olan, duyusal alanla sınırlanmayan “Bir” dir. Duyular âlemi, çokluğun ve değişkenliğin olduğu alandır. Metafizik alan ise, değişkenliğin olmadığı ve değişkenliği kabul etmeyen alandır¹³⁴.

Gözlenebilir “varlık alanına” çıkmış ve çıkmamış her şey, “külli” olarak nitelendirilir. Biçimsel olarak ortaya çıkmış olana “cüzi” denir. Gözlenebilir varlıkların var olma halinin tümü cüzi kavramıyla ifade edilir. “Külli” olan, henüz gözlem alanına girmeyen ama girme imkânı olan, gözlem alanına giren ve hiçbir

¹²⁷ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 15.

¹²⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 15.

¹²⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 16.

¹³⁰ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 17.

¹³¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 15.

¹³² Guénon, *a.g.e.*, s. 16.

¹³³ Guénon, *a.g.e.*, s. 31.

¹³⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 28.

zaman gözlem alanına girmeyecek olan ama var olan her şeyi kapsamaktadır¹³⁵. Cüzi olan varlıklar için bir başlangıç noktası vardır. Varlıklar, fiziki olarak ortaya çıktıkları andan itibaren onlar için zaman da başlamış olur. Zaman, belirli bir mekânla ilişkili olduğu için zuhur eden varlıklar açısından bir mekân da söz konusudur. İlk varlık için ise zaman ve mekân söz konusu edilemez¹³⁶.

Zuhur eden varlıklar, ilk varlığın zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmış değildirler. Bu açıdan René Guénon'un zuhur kavramı ile İslâm felsefecilerinin sudur kavramı aynı değildir. "Sudur; varlığın mutlak bir yerden çıkıp bir sıra düzeni içinde evreni oluşturması" şeklinde tanımlanır. "Felsefi terim olarak, kâinatın meydana gelişini yorumlamak üzere tasarlanan, yoktan ve hiçten yaratma inancından farklı olduğu ileri sürülen teoriyi ifade eder"¹³⁷. Bu teoriye göre "sudur bir ortaya çıkıştır"¹³⁸ ve zorunlu bir sonuçtur. Guénon'un, zuhur kavramında ise bir temel ilke söz konusudur ve "temel ilkedен herhangi bir şey çıkmaz" Varlıklar, ilkenin yansıması şeklinde ortaya çıkarlar. Eğer ilkedен bir şeyin çıktığı kabul edilirse ilkenin sonsuzluğundan söz etmek mümkün olmaz¹³⁹. Guénon, âlemin içinde mutlak bir güç olarak kabul edilen Tanrı fikrine ve her şeyi Tanrı, Tanrı'yı da her şey kabul eden panteist düşünceye de karşıdır. Çünkü âlemler aynı sayılan Tanrı, âlemlerle sınırlandırılmış olur. Böyle bir düşünce ise metafiziğin yapısıyla çelişkili bir durum oluşturur¹⁴⁰. Oysa metafizik hakikat sınırlandırılmaz.

Varlığın tezahürünün ve fiziki alandaki varlıkların çeşitliliğinden yukarıda bahsetmiştik. O halde tezahür eden alanda ortaya çıkan insan bu varlık alanında nasıl anlaşılmalıdır? Varlığın, tezahür eden yönlerinden biri olan insanın tek bir yönüyle değerlendirilmesi yeterli değildir. İnsan, doğru bir şekilde anlaşılırsa onun cismani yapısı ve dışa yansıyan davranışlarının dışında "aşkın" ile ilişki kurabilecek bir kabiliyete sahip olduğu anlaşılabilir. İnsanın bu özelliğe sahip olması, hakikati tam yansıtabilen bir varlık olduğu anlamına gelmez. Bununla birlikte hakikatin en önemli yönünü yansıtan bir varlıktır¹⁴¹. Çünkü hakikat, tüm tezahür etmiş olanlar içerisinde sadece insan için bir anlam ifade etmektedir. İnsanın hakikati yansıtan yönünün yanında biçimsel olan beşerilik yönü de vardır.

¹³⁵ Guénon, *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 27.

¹³⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 50.

¹³⁷ Mahmut Kaya, "Sudûr" *DİA*, c. 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2009, s. 467.

¹³⁸ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğa Toplubakış*, s. 79.

¹³⁹ Guénon, *a.g.e.*, s.79.

¹⁴⁰ Guénon, *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 67.

¹⁴¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 28.

Beşerilik, biçimsel bir durumdur ve cüzidir. İnsan biçim olarak ortaya çıkmış haliyle beşer olduğu için, davranışları birbirinden farklılık gösterir. İnsan, davranışlarından hareketle değerlendirilebilir. Ancak insanın sadece beşeri özellikleriyle değerlendirilmesi yeterli değildir. İnsanın beşeri yönünü, beşer-üstü olana bağlayan “kendilik” denilen “külli” yönüdür¹⁴². İnsanın özünü oluşturan da bu yönüdür¹⁴³. René Guénon, “kendilik” kavramını Hint felsefesindeki “Brahmayla özdeşleşen Atma” ile anlatır. “Atma; her şeyi kuşatan, her şeye nüfuz eden ve her şeyde mündemiç olandır”¹⁴⁴.

Beşeri alanda bireylik de farklı derecelerde ortaya çıkan ve her şeyden mündemiç olan Atma’nın ortaya çıkışıdır. Birey denilen varlık, kendisini meydana getiren ilkedan ayrı düşünülürse, bireyliğin anlamı olmaz. Çünkü temel ilke tezahür alanında kendisini varlıklarda gösterir. Bununla birlikte, insan dahil hiçbir varlık, temel ilkeyi tam anlamıyla yansıtmaz¹⁴⁵. René Guénon, bu duruma Eflatun’un idelerini örnek verir. Nasıl ki görünür âlem idelerin yansıması ise, tabiattaki nesnelere de ilkenin sembolik yansımalarıdır¹⁴⁶.

Kendiliğin (Atma), cisim olarak duyuşal alanda kendini göstermesi göz önüne alındığında, işgal ettiği yer çok küçüktür. Niteliksel olarak değerlendirildiğinde ise cismi yapısıyla kıyaslanmayacak kadar büyüklük arz eder. O, bireyde kuvve olarak vardır ve birey söz konusu olduğunda kuvve olarak değerlendirilebilir¹⁴⁷. Burada “kuvve ve imkân” ayrı düşünülmiştir. Kuvve, herhangi bir durumun gerçekleşmesini içerisinde barındırır. O, her an fiili bir duruma dönüşebilir. Bu açıdan kuvve, sadece zuhur için söz konusudur. İmkân ise zuhurla sınırlanmaz. O, zuhur etmemiş olanları da kapsar. Kuvve, gerçekleşme kabiliyetini ifade etmek için kullanılır. Bir şeyin zuhuru söz konusu ise bil-kuvve olduğundan bahsedilebilir. Kendiliğin gerçekleşmemiş haline, bil-kuvve denilmez¹⁴⁸.

Bil-kuvve halinde gerçekleşen “kendilik, bir varlıkla ilişkisi açısından ele alındığında tam olarak kişilik” oluşur. Ancak “kendilikten”, kendi dışındaki ve duyuşal alandaki bir varlığın etkisine açık olan beşeri özellik kast ediliyorsa, o zaman

¹⁴² Guénon, *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 27.

¹⁴³ Guénon, *a.g.e.*, s. 48.

¹⁴⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 31.

¹⁴⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 47.

¹⁴⁶ René Guénon, *Dante ve Ortaçağ’da Dinî Sembolizm* (Çev. İsmail Taşpınar), İnsan Yay., İstanbul 2001, s. 15.

¹⁴⁷ Guénon, *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 33

¹⁴⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 33.

bireysellik söz konusudur¹⁴⁹. İnsandan, sadece fiziki veya “psişik” bir varlık olarak bahsedilirse bireyselliğin dışına çıkılamaz.¹⁵⁰ Kendilikte bir eksiklik ve kaybolma söz konusu değildir. İnsandaki hallerin değişimi, kendiliği etkilemez. Çünkü o, aşkın ve değişmez olan ilkenin etkisindedir. Değişmezliğin kaynağı da aşkın varlıktır. Bireysellik, kendiliğin dışı yansıyan yönü olarak değerlendirilir ve bu yüzden değişiklik gösterebilir. Ancak bireysellik, kendilikle aynı sayılmadığından dolayı bu değişiklikler özü etkilemez¹⁵¹.

Gerçek insan ise, “beşeri durumun tamlığına ermiş” insandır. Guénon, beşeri durumun ötesine geçen insanı, “Aşkın insan” diye tanımlar. Bu yüzden aşkın insan, “kudsî veya ruhanî insan” olarak adlandırılır¹⁵². Böyle adlandırılan insan ise birey anlamındaki insan değildir. O, “zuhur eden tüm şartlardan” uzak ve “evrensel insan” olarak adlandırılan aşkın insandır. Gerçek insan da kısmen evrenseldir. Çünkü beşeri durum bütün varlığın merkezinde yer alır. Fakat aşkın insan, “bil-fiil” dir. Gerçek insan ise “bil-kuvve” dir¹⁵³. Gerçek insan ile aşkın insan arasında, beşeri bir bakışla fark görülmemesi nedeni, bu farkın fiziki durumun ötesinde olmasından kaynaklanmaktadır.

René Guénon, “zat ile ben” arasındaki farkı da ortaya koyar. “Zat’ın” geçici ve ilkeyi hiç etkilemeyen değişiminin beşeri olarak tezahürünün “ben” olduğunu belirtir. ”Varlık mertebelerinin her birinin varoluş derecesi zattır.” Zat, tezahürden etkilenmez¹⁵⁴. Tezahür etmemiş olanlarda “zata” bağlıdırlar ve hiçbir zaman tam bireyselleşemezler. Bir varlığın tezahür etmemiş hallerinden bahsedildiğinde onun varlık derecesi ve bu varlık derecesinin ötesinin ayrımı yapılmalıdır. Guénon, insanı tezahür eden yönüyle bireysel (ben), tezahür etmemiş yönüyle birey-üstü (Zat) olarak değerlendirir¹⁵⁵. İnsanın varoluşunun bedensel yönü, onun dünyanın bağlı bulunduğu şartlara göre belirlenmiş biçimini oluşturur¹⁵⁶. Bu şartların her biri, ortaya çıkan biçimlerin dışında, yeni ve farklı biçimler meydana getirmeye elverişlidirler. Dünya ise “tezahür etmiş fani ve izafi bir alandır”¹⁵⁷.

¹⁴⁹ Guénon, *Vedantaya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 25.

¹⁵⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 34.

¹⁵¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 24.

¹⁵² Guénon, *Büyük Üçlü*, s. 147.

¹⁵³ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 148-149.

¹⁵⁴ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 14.

¹⁵⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 16.

¹⁵⁶ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 29.

¹⁵⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 24.

Guénon insanı, “ruh ve beden” bütünlüğü içerisinde ele alarak değerlendirir. İnsanın beşeri “tezahürü” doğumla başlar ölümle biter¹⁵⁸. Beşeri yönüyle insan, cüzi bir varlıktır¹⁵⁹. Cüzi olan, kendisini sınırlayan koşullara bağlı olarak yatay alanda sınırsızca genişleyebilir. İnsanın ürünlerinin sürekli değişim göstermesi bu yüzdendir. Fakat bu ürünler, hiçbir zaman metafizikle birleşemezler¹⁶⁰. İnsan, sadece beşeri özelliklere sahip bir varlık olarak değerlendirilemez. İnsanın beşeri kimliği ile kişiliği karıştırılmamalıdır. Kişilik bir insan teki için kullanılacaksa burada bireysellik kavramının kullanılması daha doğrudur¹⁶¹. Beşeri kimlik, kişiliğin tam anlamıyla gerçekleşmiş hali değildir¹⁶². Yalnız kişilikle beşeri kimlikte tam ayrı bir şekilde değerlendirilmemiştir.

Bu durumda ruh ve beden ayrı kaynaklardan geldiği düşünülmemeyeceği gibi, ruhun herhangi bir bilgiden yoksun olduğu da söylenemez. Ruhun bilgisi, beden varlığını temsil eder. Bilgi ve varlığın aynı olduğu durumda ise varlığa başlangıç veya son belirlenemez. İnsanın varlığı ismiyle veya onu belirten bir işaretle aynı olarak değerlendirilmiştir. Bu yüzden insan, varlığına dair herhangi bir olaydan ayrı olarak düşünülmemiştir.

İnsanın fiziki yapısı gerçek yapısını yansıtmasa da Geleneksel yaklaşımda fiziki yapının, nefsi duyuş ve biliş özelliklerini içerdiği kabul edilmiştir. “Nefs ya da ruh” fiziki yapıyla temsil edilmiştir. İnsanın fiziki olarak yaptığı her şey ruhunun bir yansımasıdır. “Ben” denildiği zaman hem fiziki hem de ruhsal bütünlük kast edilmektedir. Guénon, ruh ve beden bütünlüğünü, aynaya bakan bir kişinin aynadaki yansımanın kendisi olduğunu bilmesini ve bu yansıma “ben” demesini örnek vererek anlatmıştır¹⁶³.

Eğer beşeri anlamda bir bireysellikten söz ediliyorsa, bu durumda fiziki bir ortaya çıkma mekânı ve buna bağlı olarak da ortaya çıkma zamanı olacaktır. Ancak birey-üstü bir durum söz konusu olduğunda herhangi bir zamandan söz edilemez. İnsanın beşeri olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, onun için zaman başlamıştır. Zamana bağlı kalmamak ve mekânla sınırlanmamak ise ancak beşer-üstü özelliğe sahip olmakla mümkündür¹⁶⁴.

¹⁵⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 32.

¹⁵⁹ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 48.

¹⁶⁰ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 100.

¹⁶¹ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 24.

¹⁶² Guénon, *a.g.e.*, s. 48.

¹⁶³ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s.s. 32-33.

¹⁶⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 50.

Genelde, insanı diğer varlıklardan ayıran özelliklerin en önemlisi hatta belirleyicisinin “şuur” (akıl) olduğu üzerinde durulur. Guénon ise, insanın tek belirleyici özelliğinin “şuuru” olarak kabul edilmesini yeterli bulmadığı gibi¹⁶⁵, sadece şuurun, insanı, meleklerden üstün hale getirebileceğini de kabul etmez¹⁶⁶. Ona göre şuur, insanın beşeri halidir ve sınırlıdır. Şuura, insanın beşeri halinin dışında bir durum düşünülerek anlam yükleniyorsa burada bir sınırsızlık söz konusu olabilir¹⁶⁷.

Guénon, Aristo'nun akıl ile ilgili yaptığı “ilkelerin bilgisine dolaysız olarak sahip olma” tanımını da yetersiz bulur. Ona göre bu tanımda kast edilen akıl, bilimi oluşturan akıldan üstün sayılarak, akıldan üstün başka bir hakikat kabul edilmemiştir. Böylece akıl, varlıktan ayrılmadığı için dolaysız bilgi kaynağı olarak kabul edilmiştir. Bu yüzden yanılması da mümkün görülmemiştir. Geleneksel düşüncede ise, üst ilkeye bağlı olmayan bir akıl, her zaman yanılıya düşebilir. Bunun için aklın, kendisinden üstün bir ilkeye ihtiyacı vardır. Çünkü akıl, üst ilke değildir. Yanılıya düşen bir aklın, hakikatın bilgisi olarak değerlendirilmesi de mümkün değildir¹⁶⁸.

Guénon'a göre akıl; “insan ruhunun düşünce dünyasıyla kesiştiği yerdir.” Ferdi farklılık göstermesine rağmen, her insanda bir şuur vardır ve insanı “ben” yapan bu kabiliyettir. Akıl için insan-üstü ilkeleri barındıran idrak de her düşüncenin ön şartıdır¹⁶⁹. Akıl ve ruh aynı değildirler. Ruh idraki, akıl ise düşünceyi temsil eder. Akıl, biçimsel düşünür. Biçim ise, düşünce olarak akla bağlıdır. Bu yüzden düşünce, biçimsel olarak sınırlıdır. Ruh, biçimsel düşünceye bağlı olmadığından dolayı kendi kendine sınırsız imkânlar geliştirebilir¹⁷⁰. Ruh, bu özelliğinden dolayı hem akli hem de duyguyu içine alır. Duygu, akıldan doğar ve fiziki alana daha yakındır. Akıl ise, ruha duygudan daha yakındır. Gerek akıl gerekse ondan kaynaklı duygu, ferdi dünyayla ilgilidirler¹⁷¹.

René Guénon, insanı farklı kılan yönün ruh olduğunu vurgular ve bunu “kalbi duygular” şeklinde ifade eder. Burada kast edilen kalp, fiziki kalp değildir. “Bütünsel bireyliğin merkezi yeri” olarak kabul edilen kalptir. Bütünsel bireysellikte,

¹⁶⁵ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 40.

¹⁶⁶ Guénon, *a.g.e.* s. 44.

¹⁶⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 40.

¹⁶⁸ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 99.

¹⁶⁹ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 45.

¹⁷⁰ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 45-46.

¹⁷¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 47.

fiziki yapı insanın sadece bir kısmını oluşturur. Bütünsel bireyliğin merkezi konumundaki kalbin, bireysel bir merkez kabul edilmesi, kalbin fiziki konumuyla sembolleştirilir¹⁷².

İnsanın, fiziki ve ruhsal farklılıkları, insan olmasının bir sonucudur. Guénon, insanın bu farklılıklarını Hint düşüncesindeki “Atma” kavramına göre değerlendirmiştir. İnsanın; “zuhur eden yönü uyanıklık hali, lâtif zuhura tekabül eden yönü rüya hali, nedensel ve biçim dışı olan derin uyku hali, cismani varlığın son bulması olan ölüm hali ve bir de Atma’nın kayıtlanmamış hali” vardır¹⁷³. Bu haller, insanın yapısını ve girebileceği durumları ifade eder. İnsan, dünyada var olduğu sürece bu hallere girmesi mümkündür. İnsanın hayatının fiziki olarak son bulması, lâtif hallerin son bulacağı anlamına gelmez. Ölüm hali, mutlak anlamda varlığın lâtif hale girmesidir¹⁷⁴.

İnsan, fiziki haldeki nesnelere bilgisine ancak uyanıklık halinde sahip olabilir. Uyanıklık halinin alanı, zuhur eden alandır. İlkeden en uzak zuhur alanı, uyanıklık halidir. Bununla birlikte insanın gerçekleştirecek bütün hallerinin temelini de bu hal oluşturur. Çünkü bilgiyi kavramak için insan, en düşük aşamadan en yüksek aşamaya doğru hareket etmek zorundadır. Bu aşamalar arasındaki ilişkiyi iyi anlayan bir insan, bilgiyi kavramak için en düşük aşamanın gerekli olduğunu bilir¹⁷⁵.

Zihnin elde ettiği bilgiler ise rüya haline aittir. Burada elde edilen bilgiler, “lâtif zuhur âlemine” ait bilgilerdir. Birinci halde elde edilen fizik alana ait bilgiler, bu halde “kuvve” olarak devam ederler. Burada bilgi, artık görünmeyen kuvve içinde kaybolur ve insanı en ince noktasına kadar kapsayan bir hal gerçekleşir. Bu halde insan, kendi isteğiyle, kendisinden kaynaklı bir âlem üreterek kendi ışığına sahip olur. Bu halde, nesnelere sadece zihnî olarak vardırırlar. Bu yüzden buradaki düşünceler karmaşık ve hayal ürünü gibi görünürler. Ancak burada düşüncelerin karmaşık ve hayal ürünü gibi görünüyormaları, onların pratikteki davranışlara kaynaklık edemeyecekleri anlamına gelmez. Yine bu hal, zihnî olduğundan “ideal bir âlem” olarak da değerlendirilir. Ancak burada bahsedilen ideler ile Eflatun’un ideleri aynı değildir. Eflatun’un ideleri biçimsel olmayıp “ilkesel imkânları ifade ederler.” Burada ise düşüncenin bir biçime dönüşmesi söz konusudur¹⁷⁶.

¹⁷² Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 32.

¹⁷³ Guénon, *a.g.e.*, s.s.73-74.

¹⁷⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 77.

¹⁷⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 77.

¹⁷⁶ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 83-85.

Bu halden sonraki hal olan derin uyku hali; “hiçbir arzu duyulmayan ve hiçbir rüyanın öznesi olmayan” durumu ifade eder. İnsanın kurtuluş hali olan bu halde bilgiye bütün olarak bakılır ve onunla özdeş hale gelinir. Bütün imkânlar burada gerçekleşir. Bu halde, herhangi bir fiziki durum söz konusu değildir. Bu yüzden bireysel alanın dışına çıkıldığı hal olarak da değerlendirilir. Zuhur eden nesnelere geçici yönleri değil, yok olmayan öz halleri dikkate alınır. Böylece zuhur edenlerin farklı dereceleri görülmez olur¹⁷⁷. “Sükûnet” hali olarak da adlandırılan bu hal, artık insanı, “akli sezgiye” ulaştırır. Böylece “istidlâlî” durum aşılmış olur. Bu alan “cüzi” olanın dışındaki şeyleri de içerir¹⁷⁸. Fiziki olarak yok olan insanın dünyadaki lâtif hali yok olurken fiziki yönü ile bağlantılı olan bâtinî yön başka bir hale geçer. Bu açıdan, ölümle girilen lâtif hal ile dünyada girilen lâtif hal birbirinden farklıdır.

Atma'nın kayıtlanmamış hali ise, diğer hallerden tamamen farklıdır. Dilsel olarak böyledir şeklinde ifadesi zor olduğu için, böyle değildir ile ifade edilir. Bu hal, varlığın ötesine geçmeyi ifade ettiğinden dolayı onun dilsel olarak anlatılması mümkün değildir¹⁷⁹. İnsan bu halde, hakîkate ulaşır. Fiziki hallerin dışında olan bu hal, insanı aydınlatır ve ona ışık tutar. Bu haldeki insanda, beşerilik söz konusu olmamakla birlikte, beşerilik devam ettiği sürece bu halin etkisi de devam eder. Beşeriliğin son bulması durumunda ise bu hal son bulmaz¹⁸⁰.

Bu hallerin her biri, kendi içinde değerlendirilir ve aşkın olana ulaşmak için gereklidirler. Hallerin farklı olması, kaynaklarının da farklı olduğu anlamına gelmez. Tüm haller, aynı kaynaktan beslenirler. Bu hallerin alanlarına dair bilgi, bir kuram olarak da değerlendirilemez. Gerçek bilgiye ulaşmada zorunlu olarak bir hazırlık aşaması olan kuram, hakîkate ulaştırmada yeterli değildir. Oysa bu hallerin bütününden geçen insan, hakîkate ulaşır¹⁸¹. Bu halleri anlamlı kılan, insanda var olan zekâ ve irade özelliğidir. İnsan, kendisinde bulunan zekâ sayesinde varlıkları anlamlandırırken, irade sayesinde de varlıklara karşı sevgi besler. Zekâ, nitelik ve nicelik arasındaki ilişkiyi duyuşal alana bakarak kavrar¹⁸². İnsan fiziki varlıkları var

¹⁷⁷ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 89.

¹⁷⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 91.

¹⁷⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 95.

¹⁸⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 122.

¹⁸¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 130.

¹⁸² Andruzac, *a.g.e.*, s.s. 22-23.

oldukları için değil, kendisi var olduğu için bilir. Fakat hiçbir varlığın da aynı zamanda kendisi olmadığını bilir.¹⁸³

İnsan, kendisini var eden bir ilk aklın varlığını da aklı sayesinde bilir ve aynı zamanda ilk varlık hakkında daha fazla şey öğrenmeye çalışır. Böylece onun “gizli” haline katılmak isteği duyar. Zekâ, hakîkatin kendisi ile bağlantılı iken; irade, aşk ile bağlantılıdır¹⁸⁴. Bu haller, insanın ulaşabileceği hallerdir. Ancak her insan bu hallere ulaşamaz¹⁸⁵. Metafizik bilgiye ulaşmak isteyen insan ise en düşük seviye olan uyanıklık halinde, nesnelere anlam yükler. Burada insanın metafizikle ilgili bilgi veya bilgisizliği, duysal alandaki nesnelere yüklediği anlamla ilgilidir. Çünkü metafizik alanda, duyularla elde edilen ve bilen ile bilinen arasındaki ilişki diye tanımlanan bilgi gibi bir ilişkiyi kurma imkânı yoktur.

Bu açıdan değerlendirildiğinde gerçek metafizik sadece kendisiyle özdeştir. Duyusal alandaki varlıklarla değil. Ayrıca metafiziğin nesnesi olan varlık, duysal alana dayalı diğer bilimlerin nesnesi olan varlıklar gibi belirli bir şekle sokulamaz ve somutlaştırılmaz. Duyusal alana ait varlıklar metafiziğin cüzi yansımalarından başka bir şey olmadıklarından dolayı, onlar için zaman ve mekân söz konusudur. Çünkü bu varlıklar, cüzi ve mümkün varlıklardır. Varlıkların değişken olmaları da bu özelliklerinden kaynaklanır. Fakat onların değişmesi metafiziğin değişimi anlamına gelmez¹⁸⁶.

Metafizik değişimi kabul etmediği için “evrim ve gelişme” ile açıklanamaz. Yine onda değişen inanç veya düşünceler de yer almaz. Diğer bilimlerdeki varsayımlar onun için geçerli değildir. Nesne olarak da böyledir, araştırma yöntemi olarak da. Çünkü o, kesinlik bildirmeyen hiçbir durumu kabul etmez. Metafiziğin kesinliğiyle ilgili tartışmalar, onun eksik veya yetersizliğinden kaynaklı değildir. O, ancak “saf ve biçimsel olmayan zekâ tarafından kavranabilir.” Bununla birlikte dilsel olarak anlatılırken kullanılan sembol ve ifadelerle göre, muhatap olan kapasitesi oranında onu anlayabilir¹⁸⁷. Anlama isteği insanda doğuştan vardır. İnsan, içinde soyut ve somut alanda elde ettiği bilgilerden yararlanmak isteği taşır. Bu iki alanı ait bilgilerin birbirinin alternatifi olarak değerlendirilmesi yanlıştır. Bu

¹⁸³ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 34.

¹⁸⁴ Andruzac, *a.g.e.*, s. 16.

¹⁸⁵ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 130.

¹⁸⁶ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 96.

¹⁸⁷ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 96-97.

alanlara ait bilgiler çoğu zaman birbiriyle kesişirler. Bazen de zihin, bu kesişmenin farkına varmadan bilgiyi elde edebilir.

Modern düşüncede ise bu iki alan, bir birinin alternatifi gibi ele alınır. Böylece mistik yaklaşımı benimseyenler, mantıkî faaliyetleri gereksiz sayıp, hakîkati tecrübe ve sezgisel bir şekilde algılayabileceklerini düşünmüşlerdir. Mantıkî yaklaşımı benimseyenler ise, kendi yöntemlerinin hakîkatin kendisi olduğunu savunmuşlardır. Bu yüzden iki yaklaşımda tek başlarına insanı gerçeğe ulaştıramamıştır. Oysa bu iki yaklaşımda da aşkın olana ulaşmak için girilen her yol ve makam geçicidir¹⁸⁸.

İnsanın sadece beşeri yönü ele alındığında bu iki yaklaşımında, beşeri yönden üstün kabul edilebilir. Fakat aşkın olana göre yine de sonludurlar. Amaca ulaşmak için kullanılan yollar ile aşkın olan arasındaki bütünlük, ancak ona ulaşıldığında görülür ve aslında farkın göreceli olduğu anlaşılır. Aşkın olana ulaşmaya kadar ayırımın yapılması da doğaldır. Çünkü söz konusu olan metafiziktir ve bu alanın insan tarafından anlaşılabilmesini sağlamak için dilsel olarak farklılıklar ortaya konmak zorunludur¹⁸⁹. Bu yüzden geleneksel yaklaşımda sembolik dil sıklıkla kullanılmıştır. Çünkü fiziki kavramlarla metafizik alan anlatılamayacağı gibi, metafizik kavramlarla da fiziki alan olduğu gibi anlatılamaz.

İnsan, metafizik bakışla varlığın gerçek anlamını kavrar. Saf metafizik, maddi olan ile ruhi olanın birine indirgenmesini kabul etmez ve bu indirgemenin dışındadır. Eğer ruh maddeye indirgenirse maddeci, madde ruha indirgenirse ruhçu bir anlayış meydana gelir. Maddenin ruha indirgenmesi belki eşyanın mahiyetini anlamak için gerekli görülebilir. Böyle bir yaklaşımın ruha sınırları belli bir alan tayin edeceğinin ve bu alanla özdeş sayılmasına neden olacağını bilmesi gerekir¹⁹⁰.

Metafizik bakış açısına göre, bireysel seviyedeki her şey hakîkatte mevcut ve hakîkatin yansımasıdır. Zahîr olan geçicidir ve metafizik ile aynı kabul edilmez. Bu bakımdan insan da “imtiyazlı” bir duruma sahip değildir. Metafiziğin özü, külli bilgidir ve külli bilgi herhangi bir formda değildir¹⁹¹. O, geçici olarak da değerlendirilemez. Oysa insan geçicidir ve onun latif bir yapıda olan ruha sahip olması geçici olmasını ortadan kaldırmaz. Geleneksel düşünceye göre varlıkların

¹⁸⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s.s. 147-148.

¹⁸⁹ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 139.

¹⁹⁰ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 127.

¹⁹¹ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 14.

etkinlikleri sahip oldukları niteliklerle paralellik gösterir¹⁹². Buna göre bireysel varlık olarak değerlendirilen ve “koşullanmış varoluşların tipi” olan insan ile “koşullanmamış ve müteal” olan “Kâmil insan” arasında benzerlik yoktur¹⁹³. Bununla birlikte her insanın metafizik alanla bağ kurması mümkündür. Bu bağın nasıl kurulacağına yine insanın sahip olduğu yetenekler göz önünde bulundurularak cevap verilebilir. İnsanın bu yeteneklere sahip olması metafiziği anlamasını mümkün kılar. Bu özelliğe sahip olması, insana, varlığın özel bir tezahürü olmasından başka bir anlam yüklemeyi de gerektirmez¹⁹⁴.

Metafizik geleneğe göre, varlık hiyerarşinin en üstünde “ilk” olan “Tanrı” vardır. Bir “ilk” in var olması ve bunun da Tanrı olması, acaba bir takım soruların oluşmasına neden olur mu? René Guénon’a göre, böyle bir şeyin olmaması gerekir. Çünkü esas soru bir “ilk” in varlığından çok, duyuşsal alanımızın nesnesi olan varlıkların bu “ilk” e bağlı olup olmaması durumudur. Bu soruya verilecek cevaptan sonra ancak “ilk” in varlığına dair sorular sorulabilir ve “ilk” in varlığı ancak o zaman araştırılabilir¹⁹⁵.

İlk varlığı anlamaya yönelik tüm gayretler ise “Metafizik Bilgeliktir.” Ancak bu bilgeliğin amacı “Tanrı’nın Varlığını” ispat etmek değildir. “Tanrı” kavramı felsefeye ait ve onun oluşturduğu bir kavram olmayıp dinlere ait ve onların oluşturduğu bir kavramdır. O halde öncelikli olarak “değişmez olanların örgüsünü” anlamaya çalışmak gerekir¹⁹⁶. “Metafizik Bilgelik”¹⁹⁷, sadece dışa yansıyan eylemlere değil aynı aşkın olanın bilgisine sahip olmayı gerektirir¹⁹⁸. Bu entelektüel sezgidir ve entelektüel sezgi saf metafiziksel öğretilerdir¹⁹⁹. Metafizik bilgi de duyuşlarla elde edilebilecek sınırlılıkta olmadığı gibi bir tanıma eylemi de değildir. Fakat yapısından kaynaklı olarak soyut bir şekilde anlatılmaya ihtiyaç olduğu gibi nesnelerin adlarına da ihtiyaç vardır. Duyular olmadan ne soyutlamaya ne de nesnelerin adlarına ihtiyaç duyulur. Burada zihinde tür ve cins olarak bilenin şeylerin sahip oldukları varlıkların bilgisi önemlidir. Varlığın bilgisi elbette soyuttur ve

¹⁹² René Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgular* (Çev. Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul 2000, s. 25.

¹⁹³ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 21.

¹⁹⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 14.

¹⁹⁵ Andruzac, *a.g.e.*, s.s. 18-19.

¹⁹⁶ Andruzac, *a.g.e.*, s. 18.

¹⁹⁷ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 77.

¹⁹⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 56

¹⁹⁹ Guénon, *Modern Dünya'nın bunalımı*, 73.

burada isimler zihindeki şeylerin belirlenmesi için kullanılır²⁰⁰. Metafizik bilginin gerçekleşme araçları bu yüzden ilk aşamada insanın ulaşabileceği alanda olması gerekir.²⁰¹ Bilgi, bilenin zihninde bu şekliyle cüzi iken tahakkuk yolları geçildikçe külli hale gelir.

Bilgi, eğer bilinebilir nesnelere soyut açıklamaları ile sınırlandırılıp; bilgelik de soyut olan bu bilgiye ait bilgelik olarak kabul edilirse, o zaman bu tür bilgelik düşünceyi aşamaz. Böyle bir bilgi, düşüncenin iyi bir türü olmaktan ve bir muhakemeye dayandırılmaktan öteye geçemez. Bu bilgi irfan öğretisine ve vahye dayalı olmadığı için mutlak bir kesinlik tayin edemez²⁰².

Metafizik bilginin kendisi, yapısı gereği bir takım zorluklar barındırmasının yanında, anlaşılması da zordur²⁰³. Metafizik bilgiyi aktaran kişinin, muhatabının tatmin olabileceği bir açıklıkta anlatması mümkün değildir²⁰⁴. Bu bilginin aktarımında, bazen karmaşıklık ve çelişkili ifadeler olabilir. Metafizik bilgi, kişisel bilgi sınırları içinde doğrulandığında bile ancak simgesel olarak ifade edilebilir.²⁰⁵ Bu zorluktan kaynaklı zıtlıklar ve farklı anlayış biçimleri, onun pratik amaçlar için kullanılmak istemesinden de kaynaklanmaktadır. Genellikle metafizik, kendisine ait kavramlarla değil, farklı duyuşsal alanlara ait kavramlarla anlatılmaya çalışılmaktadır. Bu ise metafiziğin anlaşılmasını daha da zorlaştırmaktadır²⁰⁶. Metafizik bilgiyi anlatırken sembol ve simgelere sıklıkla başvurulmasının sebebi de budur.

Sembolik dilin kullanılmasını zorunlu kılan metafizik, felsefe tarihinde Aristo tarafından; “fizikten sonra gelen” şeklinde tanımlanmıştır. Kelimenin doğal anlamı da “fiziğin ötesinde olandır.” Burada fizik kavramıyla, herhangi bir ilim değil, doğal ilimlerin tümü anlatılmaktadır. Metafizik ise, bütün ilkelerin bilgisini ifade etmek için kullanılır. Fiziki olan alanda bilimden söz edilirken, metafizik alanda ise bilgi söz konusudur²⁰⁷. Çünkü fiziki alan sınırlıdır. Sınırlı olan alanın tanımlanması için kullanılan ifadeler ile sınırsız alanın tanımlanması için kullanılan ifadeler aynı değildir.

Herhangi bir konuda araştırma yapan bilim dallarının konuyu inceleme biçimleri birbirinden farklılık gösterir. Yine kısmi bir bilgiden genele bakış farklı

²⁰⁰ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s.s.73-74.

²⁰¹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 57.

²⁰² Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 75.

²⁰³ Bergson vd. *a.g.e.*, s. 40.

²⁰⁴ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s.18.

²⁰⁵ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 26

²⁰⁶ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 40.

²⁰⁷ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 94.

olduğu gibi genelden kısmi olana bakış farklıdır. Dolayısıyla fiziki alandaki nesnelere bakış ile metafiziki alana bakış da farklı olacaktır. Fiziki alanla ilgili bilgide cüzilik vardır. Fiziki alanda bulunan nesnelere, fiziki ve herhangi bir şekilde bağlı olmayan gerçek aklın yansımasıdır. Bu aklın kaynağı ise metafiziktir²⁰⁸.

Herhangi bir fiziki yapıyla ifade edilemeyen metafizik, nasıl kısmi olarak ele alınamazsa, ona bakış açısı da kısmi olamaz. Kısmi olanın bilgisine sahip olmak zor olmadığı gibi anlaşılmasında da zorluk yaşanmaz. Fakat genel olanın anlaşılması zordur. Ancak bu zorluk onun hiçbir şekilde anlaşılabilir olduğu anlamına gelmez. Zorluğu aşmak isteyen kişinin onun kuralları içerisinde kalması gerekir. Çünkü metafiziksel bakışın yöntemi ve vardığı sonuç fiziki, alandaki bilgidir²⁰⁹.

René Guénon; metafizik bilginin, “zâhiri” ve bâtını” kavramlarından hareket edilerek anlatılmasının da zor olduğunu fakat gerçek boyutunu anlatırken mecburen dilsel olarak “bâtını” kavramının kullanıldığını belirtir²¹⁰. “Beşeri ve aklı bilgi” ile bilinmeyen her şeyin metafizikle anlatılmaya çalışılması da ona göre yanlıştır²¹¹. Çünkü böyle bir yaklaşımla metafizik “nisbî ve izafî” olanla sınırlandırılmış olmaktadır²¹². Günümüzde metafiziğe bazen öyle anlamlar yüklenmektedir ki sanki duyularla incelenmesi mümkün ve normal bir bilgi türüymüş gibi algılanmaktadır. Böylece metafizikte ilk varlık olarak bilinen “Tanrı”, bir enerji gibi değerlendirilerek kutsallığı olmayan bir nesneye dönüştürülmektedir. Böylece üstün ve fiziki alanın dışında bir Tanrı fikri oluşturulmaya çalışılmaktadır. Metafizik, bu şekilde anlamsız hale getirilmekte ve duyuşal alana indirgenmektedir.

Metafizik, bir hakîkattir ve bu hakîkat gerçekten öğrenilmek isteniyorsa dışarıdan gözlemlemek için onun kendi koşullarından çıkarılmaması gerekir. Herhangi bir varlığı incelerken rast gele yöntemler kullanılamaz. Varlıkları anlayacak yöntemlerin farklı olması, anlaşılacak istenen varlığı anlamak için kullanılacak yöntemleri gerekli kılar. Bu yüzden metafizik bilgide de yöntemlerin ona uygun olarak belirlenmesi gerekir. Nesnelere dünyasında ve onları anlamada faydalanılan bilimlerdeki ilerleme, metafizik bilgide de ilerleme olduğu anlamına gelmez. Metafizik, her dönemde aynı gerçekliği barındırır. O, yeni ve birbirinden

²⁰⁸ Guénon, *Dante ve Ortaçağ'da Dinî Sembolizm*, s. 15.

²⁰⁹ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 95.

²¹⁰ Guénon, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, s. 18.

²¹¹ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 99.

²¹² Bergson vd., *a.g.e.*, s. 23.

farklı yöntemler geliştirmeden de bilinebilir. Bu yüzden teknik alandaki ilerlemeleri metafizik alana uygulamak doğru değildir²¹³.

Metafizik alana dair bilgi için vahye dayalı (dini gelenek) öğretilere ihtiyaç vardır²¹⁴. Vahye dayalı öğretilerde, insanın kendisinin oluşturduğu bir sistem söz konusu değildir. Bununla birlikte bu öğretiler gereksiz ve tutarsız olarak da değerlendirilemezler. Bu yüzden metafizik, akla dayandırılan felsefi düşünceler tamamen bir kenara bırakılmadan fakat aralarındaki fark bilinerek anlaşılabilir. Metafiziğin bilgisine sahip olan insan, “dolaysız deneyimin nesnesi olan evrenin”; ilk varlığa olan “köklü bağımlılığını” ve somut olarak gördüğü birçok şeyin esasını oluşturduğunu bilebilir²¹⁵. Çünkü fiziki alandaki varlıklar, fiziki olmayan ve herhangi bir değişime uğramayan ilkelerle ilişkileri düzeyinde değer kazanırlar.

Metafizik, “küllî hakikat” ya da evrensellik olduğu için, evrende “tezahür” etmiş herhangi bir varlığı sadece bireysel açıdan değerlendirmek yeterli değildir. Varlıkların bireysel anlayışları sınırlı olduğundan dolayı, metafizik olarak değerlendirilemezler²¹⁶. Metafiziğin evrensel olması onun herhangi bir dinle sınırlandırılmasına olanak vermez. Gerçek metafizik, herhangi bir dine ait olarak kabul edilmez²¹⁷.

Farklı dinlerin farklı metafizik anlayışlarının olması, tamamen metafiziğin doğru anlaşılmasıyla ilgilidir. Bu anlayış bazen metafiziği bir pagan kültürü olarak da görmeye sebep olmaktadır²¹⁸. Böylece metafizik, kendi öz yapısıyla uymayan bir biçime büründürülmektedir. Metafizikte, bilinen bir varlığa duyulan sevgi söz konusudur ve gerçek bir arayış vardır. Bundan dolayı pratik bir menfaate yönelik olarak ele alınamaz. Söz, şekil ve davranış, ulaşılmak istenen gerçeği anlatmaya yeterli değildir. Bunlar ana gayeye ulaşmada ancak birer araç olabilirler²¹⁹.

1.3. Geleneksel Ontolojinin Epistemolojiye Etkisi

İnsan, yapısı gereği kendi varlığı ve kendi dışındaki varlıkların varoluş nedenleri üzere düşünerek varlığı, kendisini tatmin edecek bir şekilde açıklama

²¹³ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 96.

²¹⁴ Andruzac, *a.g.e.*, s. 30.

²¹⁵ Andruzac, *a.g.e.*, s. 20.

²¹⁶ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 13.

²¹⁷ Guénon, *Dante ve Ortaçağ'da Dinî Sembolizm*, s. 11.

²¹⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 11.

²¹⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 27.

ihtiyacı hisseder. Acaba bu düşünce eylemine ihtiyaç var mıdır? Varlık olarak insanın, düşünmek eylemiyle açıklanmaya çalışılması, insanın sadece epistemolojik bir özne olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Özne olan insan, nesnelere varlığı üzerinde düşünebilir. Modern Batı düşüncesinde bilgi özne ile nesne arasındaki ilişki olarak tanımlanarak, özne ile nesne birbirinden ayrı olarak değerlendirilmiştir. Modern Batı düşüncesi, varlığın kaynağı olan aşkın alanla ilişki kurmayarak bu ayrımı temellendirmeye çalışmıştır.

Kuşkusuz özne ile nesne arasında bir takım ayrımlar oluşturarak varlığı anlamaya çalışmak mümkündür. Fakat bir bütünlük oluşturan varlığın, sadece nesnel yanı veya sadece öznel yanı alınır ve kabul edilirse, varlığın bütünlüğü bozulmuş olur. Geleneksel yaklaşıma göre varlığı tanımlamak zor bir iştir. Varlığı bir bütünlük içerisinde ele alan geleneksel yaklaşım, varlıkla ilgili problemi de bütünlük içerisinde çözmeye çalışır. Geleneksel düşüncede varlık, ayırım kabul etmez. Özne ile varlık arasındaki ilişki, varlık tarafından kuşatılmıştır. Varlık böylece bilgiyi kuşatırken bilgi de varlığa dâhil olmuş olur²²⁰.

Modern Batı düşüncesinin yaklaşımında ise tersi bir durumla bilgi varlığı kuşatır. Bundan dolayı bilmek gizemli bir hal alır. Bilgi, varlığı varsayım olarak kabul ettiğinden dolayı epistemoloji varlığı izah etmede yetersiz kalır. Modern Batı düşüncesinde ontoloji ise ya şüphecilikle ele alınmış ya da idealist bir eleştiriye tabi tutulmuştur. Şüpheli bir yaklaşımla gerçeği aramak söz konusu değildir. Bu şekilde ele alınan varlık ve varlığın bilgisi gizemli bir hale sokulmuştur. İdealist eleştiride ise bilgi, varlığı varsayım olarak kabul ettiğinden dolayı varlığı izah etmek imkânsız hale gelmiştir²²¹. Bir şeyin varlığından veya yokluğundan bahsedildiğinde varsayım söz konusu olamaz. Varlığı sadece fiziki alanda var olan nesnelere göre değerlendiren modern düşünce, varlığın fiziki alana yansıyan yönünü kabul edip, fiziki olmayan yönünü görmezlikten gelmektedir. Varlığın sadece fiziki yönünü, varlığın tamamı gibi ele almak, varlık hakkındaki bilgilerin yetersiz olduğunu gösterir²²².

Geleneksel düşüncede, varlıklarla ilgili iki durum söz konusudur. Birinci durumdaki bireysel yapı, varlığın kendi içinden kaynaklanır. İkinci durumda ise varlığın kendi içinde bulunduğu çevrede varlığa etki eden bütün unsurlar söz

²²⁰ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 60.

²²¹ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 61.

²²² Bergson vd., *a.g.e.*, s. 61.

konusudur. Birinci durum varlığın bâtinî yönünü, ikinci durum ise zâhirî yönünü oluşturur. Bu iki durum birbirinden ayrı gibi görünse de varlığın değeri, birinci unsurun ikinci unsura etkisi ile belirlenmiştir²²³. Böylece varlığın bütünlüğü bölünmemiş olur.

İnsan, kabiliyeti sayesinde varlığın bütünlüğü konusunda bilgi elde edebilir. Modern düşünce, insanın kabiliyetlerini zâhirî alanla sınırlandırarak varlığın bütünlüğü konusundaki bilgiyi imkânsız gibi göstermiştir. Böylece herkesin ulaşabileceği zâhirî alanın bilgisi yeterli kabul edilmiştir. Varlığın bilgisi de maddi alana ait bir nesne konumuna indirgenmiştir. Geleneksel düşünceye göre varlığın bilgisi, maddi alana indirgenmeyecek niteliktedir. Bu bilginin maddi alanla sınırlandırılarak anlaşılmaya çalışılması, bilginin niteliksel yönünü kabul edilir olmaktan çıkarmıştır. Gerçek bilgide aşkın bir yön vardır. Her insanın aşkın olanı aynı seviyede anlaması ise mümkün değildir. Bu bilgi herkesin bildiği yöntemle elde edilecek bir yapıya sahip değildir. O kendine özgü bir yöntem ve çalışma ile elde edilebilir niteliktedir²²⁴.

Gerçek bilgi, sadece talep edene bağlı bir şekilde ve duysal yollarla elde edilemez. Bu yüzden gelenekselci düşünürler, gelenek kelimesinin latince kökenli olan ve etimolojik anlamı ile intikal anlamına gelen “tradition” kelimesini kullanmışlardır. Çünkü gerçek bilgi ancak bir intikal sonucu elde edilebilir. Kuşkusuz din dışı alanlara ait bilgiler dâhil bütün bilgilerde, yazılı ya da sözlü bir intikal söz konusudur. Ancak sadece intikalin varlığı bütün bilgilerin sahit bir geleneğe dayandığını göstermez²²⁵. Guénon, bu durumu açıklarken ilk kaynaklarda “din dışı” ve “kutsal” ayrımının olmadığını, eşyanın tabiatı gereği din dışı sayılmadığını belirtir. Modern düşüncede ise din dışı bir bakış olduğundan dolayı eşyanın kutsal bir yönünün varlığından söz edilmez²²⁶.

Bu açıdan geleneksel dönem dendiğinde, bilgi alanında herhangi bir bozulmanın ve ayrımın olmadığı, her şeyin belli bir ilke etrafında değerlendirildiği dönem kast edilmektedir. Geleneksel dönemde, temel ilkeden ayrı ve din dışı bir faaliyetin hayatın tüm alanlarına hâkim olması söz konusu olmamıştır. Gelenekle nakledilen de sadece metafizik hakîkattir. O halde geleneksel özelliğin olmadığı bir dönemde, mutlak hakîkatin varlığından bütün yönleriyle bahsetmek imkânsızdır.

²²³ Guénon, *Büyük Üçlü*, s. 107.

²²⁴ Guénon, *a.g.e.*, s.s. 109-110.

²²⁵ Guénon, *İnisiyasyona Toplubakışlar I-II*, s. 91.

²²⁶ Guénon, *a.g.e.*, I-II, s. 92.

Mutlak hakikat bozulmaz, bozulan bir şey de hakikat olamaz²²⁷. Ancak modern düşüncede hakikat kavramı, duyularla algılanan nesnelere için kullanılarak gerçek anlamının dışında bir anlama dönüştürülmüştür. Bu durum sadece hakikat için değil gelenekle ilgili birçok kavram için de geçerlidir. Gerçek anlamlarının dışında yeni anlamlar yüklenen kavramlar ise bir belirsizlik ve yetersizlik ortaya koyarlar. Bu yüzden gelenekselci düşünürler, ontoloji kelimesinin belirsizlik içerdiğini ve metafiziği tam olarak ifade etmediğini belirterek, ontoloji yerine metafizik kavramını kullanmayı tercih etmişlerdir²²⁸.

Gelenekselci düşüncede varlık, duyuusal alanda her şeyi deneysel verilerle anlamaya çalışan ve her şeyi indirgemeci bir tutumla ele alan Batı düşüncesine karşı koyan bir kavram olarak ele alınmıştır²²⁹. Varlığı anlamlı kılan ise onun tam anlamıyla duyuların ötesinde olmasıdır. Varlığın, fiziki alanda tam olarak ifade edilebilecek nitelikte olmaması, onun yok olduğu anlamına gelmez. Aksine fiziki alanın ötesinde bir yönünün olması varlığın ilkesel olarak değişken olmadığını gösterir. Bu özelliğiyle o asli karakterini korumuş olur.

Modern Batı düşüncesinde, duyuusal alanın dışında kalan varlık, gerçek olarak kabul edilmemiş ve varlığın tezahürünün imkânı düşünülmemiştir. Fiziki alanın dışında kalan ne varsa maddi varlık alanına indirgenerek anlaşılmaya çalışılmıştır. Varlığı bu şekilde maddileştiren Batı düşüncesi, eski Yunan felsefesini kendisine köken olarak göstermekten de çekinmemiştir. Bazı modern Batı düşüncesi kaynaklarını o dönemde aramak yanlış değildir. Ancak Batı düşüncesinin tamamen Yunan-latin uygarlığının devamı olduğunu söylemek yanıltıcıdır²³⁰.

René Guénon, bunun bir iddiadan öteye geçmediğini düşünmektedir. Çünkü Batı düşüncesinin kendisine köken olarak göstermeye çalıştığı Yunan-latin uygarlığı döneminde, ruhsal olan ile maddi olan, modern dönemdeki gibi birbirleriyle ilgisi olmayan kavramlar olarak ele alınmamıştır. Modern Batı düşüncesinin bilgi merkezine sadece maddi alanı koyması, bu dönemle gerçek bir bağ kurmadığını göstermektedir. Fakat Antik Yunan ile modernizm arasında hiçbir ortak yön yoktur demek de yanlıştır. Batı düşüncesi kendi maddi anlayışına uygun düşünen, “Stoacı ve Epikürcü” ahlâk anlayışındaki kuşkucu yaklaşımı benimsemiştir. Yine Batı düşüncesinde, Antik Yunan’da olduğu gibi kutsal metinler gerçek anlamlarının

²²⁷ Guénon, *İnsiyasyona Toplubakışlar I-II*, s. 96.

²²⁸ Andruzac, *a.g.e.*, s. 15.

²²⁹ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 56.

²³⁰ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 39.

dışına çıkarılmış ve sadece metin olarak varlıkları kabul edilerek batıl inançlara dönüştürülmüştür²³¹. Böylece Batı düşüncesinin Antik Yunan ile kurduğu bağ, insanlık için maddi sonuçlardan başka bir durum ortaya koymamış ve insanlığın içine düştüğü olumsuzluklara çare olamamıştır.

Modern Batı düşüncesi, bu bağı kurarken, Antik Yunan düşüncesinin ontolojik yapısındaki manevî unsurları da değiştirerek maddi hale dönüştürmüştür. Bu ontolojik yapı, ilerleme kavramının etkisiyle modern zamanda ilk dönem felsefesinden farklı bir yapıya büründürülmüştür. Ontolojiye ait kavramlar epistemolojik bir şekilde ele alınırken varlık tamamen nesneleştirilmiştir. O dönemde kullanılmayan bazı kavramlar da ontolojik kavram gibi kullanılmıştır. Metafizik karşıtı olan bu anlayış, natüralist bir bakışla metafizik alanla ilgili her şeyi inkâr etmiştir²³². Bu yaklaşımı mutlak anlamda tanrıtanımazlık veya materyalizm olarak değerlendirilemezse de pratik bir maddeciliktir.²³³

Duyusal alanda var olan nesnelere sürekli olarak değişkenliği söz konusudur. Bilginin, hakikat bilgisine ulaşmada en alt düzey olan duyusal alanla sınırlandırılması ve ilkesiz hale getirilmesi sürekli çürütülen varsayımların oluşmasına neden olmuştur. Bu şekilde bir yükseliş olarak kabul edilen Ortaçağ sonrası dönem aslında bir çöküş dönemidir ve geleneksel bir bilgi aktarımı sonucu oluşmamıştır²³⁴. Bu dönemde, Eflatun'un ide'leri de ebedi hakikatler gibi sunulmuştur²³⁵.

Geleneksel düşüncede bilgi ilkelere bağlıdır. Modern Batı düşüncesinde de bir takım ilkelere hareket edildiği söylenir. Ancak Batı düşüncesinde “ilke” kelimesi gerçek anlamının dışında, belirlenmiş bilimsel kural olarak kullanılmıştır. Bu şekilde kullanılan ilke kavramı, genel ilmi konuları kapsamaz²³⁶. Bir şeyin belirliliği söz konusu ise külli olarak değerlendirilemez. Külli olan metafizik ilkedir ve o, belirlenmiş kurallara bağlı değildir. Modern düşüncenin metafiziğe bakışı, Aristo metafiziğinin sadece varlık boyutuyla sınırlıdır. Bu anlayış varlığı, “tüm ilkelerin küllisi” olarak görmeyerek, metafiziği varlık alanına indirgemştir²³⁷.

²³¹ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 40.

²³² Guénon, *a.g.e.*, s. 71.

²³³ Guénon, *a.g.e.*, s. 126.

²³⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 42.

²³⁵ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 36.

²³⁶ Guénon, *Doğu ve Batı*, s.138.

²³⁷ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 130.

Varlığı “var olanın bilgisi” şeklinde tanımlayan Aristo, metafiziğin tamamını oluşturan bir varlık tanımı yapmamıştır²³⁸.

Geleneksel düşüncede ilk varlık, bir kutsallık içerirken, modern Batı düşüncesinde Hıristiyanlık dininin öğretileri dahi sıradanlaştırılarak içeriği boşaltılmıştır. Metafizik bir yapıya sahip olan varlık, fizik alana indirgenerek anlaşılması mümkün değilken, duyuşsal bilgi kaynaklarının nesnesi konumuna dönüştürülmüştür²³⁹. Geleneksel düşünce, varlığın metafizik yapısının bu şekilde ele alınmasına karşıdır. Bu yüzden geleneksel düşünce ile modern düşünce arasındaki karşıtlık kendisini nitelik ve nicelik farklılığı şeklinde göstermiştir. Geleneksel düşüncede, metafizik bilginin elde edilmesi entellektüel bir sezgiye sahip olmayı gerektirir²⁴⁰. Bu bilgi, niceliksel olarak ifade edilemez. Modern düşüncede ise metafizik alanın bilgisi ya kabul edilmez ya da niceliksel olarak ifade edilir. Bu iki yaklaşımın birbirinden farkı yoktur. Geleneksel düşünce, bu iki yaklaşımı da kabul etmez²⁴¹.

Gelenekselcilere göre eşyanın niteliksel yanı, niceliksel yanını da içerir. Eşyanın niceliksel yanı, niteliğin duyuşsal alana yansıyan yönü olarak kabul edilmiştir. Böylece henüz tezahür alanına çıkmamış olan varlıkların mümkün olabileceği kabul edilmiş olur. Fiziki alanda var olmayanlar yokluk ile ifade edilmiştir. Yokluk henüz tezahür etme imkânı bulmayan alanı da kapsar. Bunun için yokluk, modern düşüncedeki gibi hiçlik olarak düşünülmemiştir²⁴².

Ancak hem varlık ve hem de yokluk sınırlı olduklarından dolayı tek başlarına “tüm imkânı” oluşturamazlar. Tüm imkândan bahsedebilmek için varlığın ve yokluğun birlikte düşünülmesi gerekir. Çünkü ikisi de tüm imkâna göre değerlendirilirler. Tüm imkânın dışındaki her şey, uygulama olarak da sonuç olarak da ona bağlıdır²⁴³. Bu bağlılık gerçek bilginin uzantısı olarak değerlendirilen ve sınırlı sayılan varlığın alanına giren bilgiler içinde söz konusudur²⁴⁴.

Fiziki alandaki varlık, tüm imkânın tezahür eden yönüdür. Yokluk ise henüz ortaya çıkmamış durumları içerir. Böylece varlık dediğinde tezahür edenleri içeren, yokluk dediğinde ise henüz tezahür etmemiş fakat tezahür etme imkânını barındıran

²³⁸ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 129.

²³⁹ René Guénon, *Hristiyan Mistik Düşüncesi* (Çev. İsmail Taşpınar), İnsan Yay., İstanbul 2005, s. 34.

²⁴⁰ René Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 73.

²⁴¹ René Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri* (Çev. Mahmut Kanık), İz Yay., İstanbul 1990, s.71.

²⁴² Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 27.

²⁴³ Guénon, *a.g.e.*, s. 24.

²⁴⁴ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 73.

anlaşılır. Bir şeyin henüz fiziki olarak ortaya çıkmamış durumu yokluk, ortaya çıkmışlık durumu ise varlıktır. Bu durumda henüz ortaya çıkmamış bir durumun varlığı da mümkündür. Varlığı mümkün olan bir şeyin red edilmesi ise çelişkidir²⁴⁵.

Modern Batı düşüncesinde yokluk, fiziki olarak ortaya çıkmamış durumu ifade etmek için kullanılmıştır. Yokluk kavramının bu şekilde kullanılması, onun varlığının imkânsız olduğu anlamına gelir. Çünkü batı düşüncesine göre yokluk hiçliktir. “Hiç” olan bir şeyin varlığı söz konusu değildir. Guénon, varlığı yoklukla açıklarken, fiziki bir özelliği olmayan “boşluk ve sessizlik” kavramlarını da kullanmıştır. “Boşluk ve sessizlik” kavramları, tezahür etmeyen imkânlardır. Bunlar, nesne olarak ortaya çıkabilecek imkânlardan tür olarak farklıdırlar. Ancak bu farklılığa rağmen diğer imkânlardan bağımsız ve değersiz olarak değerlendirilmemişlerdir²⁴⁶.

Boşluk, fiziki olan ve tezahür eden ne varsa onu dışta bırakır. Örneğin, Dünya düşünüldüğünde bir boşluktan söz edemeyiz. Çünkü Dünya fiziki olarak vardır. Boşluk, yokluğun tamamını kuşatmadığı için yoklukla aynı da sayılmaz. Aynı durum sessizlik için de geçerlidir. Sessizlik, kendi içerisinde kelimelerin ilkesini barındırır. “Kelimeler, ifade edilen sessizliktir.” Burada fiziki bir varlık söz konusu değildir. Bu durumda evrende henüz tezahür etmemiş veya insanın duyuşsal alanına girmemiş varlıkların türleri farklı olsa da yok oldukları söylenemez. Yine tezahür edenlerden daha değersiz oldukları da düşünülemez²⁴⁷.

Yukarıda bahsedilen; varlık, yokluk, boşluk, sessizlik kavramları, özün âlemlerin çokluğuna yansıyan boyutudur. Guénon, tezahür eden ve etmeyen hallerin tümünü kapsayan “tümel” bir özden bahseder. Tümel öz başlangıç itibariyle var olmak zorundadır. Evrende gerçekleşen tüm durumlar, varlık sebeplerini ondan alırlar. Bir şey fiziki alana çıkmış ise o aynı zamanda yok olacaktır. Fakat henüz tezahür etmeyen bir şeyin sonlu olması düşünülemez. O halde hakikat olan henüz tezahür etmemiş olandır. Tezahür edenler ise onun tamamı değil yansımasıdır. Tümel öz, sadece tezahür edenlerden ibaret sayılırsa sonlu olarak düşünölmek zorundadır. Oysa o henüz tezahür etmeyenleri de kapsadığı için sonlu olarak düşünölmek bir zıtlık oluşturur²⁴⁸. Bu bakımdan, tezahür etmemiş olan, tezahür etmiş olandan üstündür. Çünkü tezahür etsin veya etmesin, her şeyi kuvve halinde içerir. Bu şekilde

²⁴⁵ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 23.

²⁴⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 24.

²⁴⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 25.

²⁴⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 27.

var olan ile var olmayan arasındaki ilişki, tezahür etmiş olan ile tezahür etmemiş olan arasındaki ilişkidir. Tezahür etmemiş olan tezahür etmiş olandan üstündür²⁴⁹. Bu yüzden henüz tezahür etmemiş olanın açık bir şekilde kavranılması mümkün değildir.

Varlığı kavramak için öncelikle “bu vardır” biçimindeki varoluş anlayışı üzerinde düşünmek gereklidir. Çünkü fiziki alanda olsun veya olmasın her şeyin ortak yönü var olmalarıdır. Fiziki varlık olan madde, çeşitli formlara dönüştürülebilir. Fakat hakîkatin bilgisini öğrenmek için sadece formları algılamak yeterli değildir. Hakîkatin bilgisi ancak maddeyi tanımaya çalışmakla mümkündür. Madde, belli kanunlar içerisinde hareket edilerek dönüştürülebilir. Fakat hakikat arayıcısı maddeyi dönüştürmek yerine maddeyi anlamaya çalışmalıdır²⁵⁰. Maddi olmayan, asli karakterini her durumda korur. Onun dönüştürülmesi mümkün değildir. O halde fiziki olmayan alana dair bilgi elde edilmek isteniyorsa, o alanın bilgisinin maddi alana indirgenerek ele alınmaması gerekir.

Saf zekâ, fiziki alandan hareket ederek tezahür etmiş alanda “bu” diye gösterilen ve bir var olma durumunu ifade eden belirlemenin dışında, tezahür etmemiş olan “bu” ları da anlamaya çalışır. Böylece tezahür etmemiş alanla ilgili bir var oluştan söz edilebilir. Eğer çok sayıdaki var olma durumundan söz ediliyorsa, bu durumda var olma durumlarını ortaya çıkaran bir var olanın olması gerekir. Bu şekilde bütün var olanlardan ya da bu vardır denilen şeylerden “özgün bir varlık” nedeni ortaya çıkar²⁵¹. Mükemmel olan ve herhangi bir şekilde eksikliği olmayan ilke, bu ilk nedendir. “O her şeyi yaratan ve içerendir”²⁵².

1.4. Ontolojiden Epistemolojiye Geçiş

İnsan, her zaman aynı şeyleri düşünmediği gibi aynı şekilde de düşünmez. Bazen düşündüğü ve düşüncesine bağlı eylemleri, kendisi için yanlış sonuçlar ortaya çıkarır. Bu yanlış sonuçlar yine insanın doğru düşünmesi ve doğru eylemler yapması ile ortadan kaldırılır. İnsanın düşünceden kaynaklı eylemlerinin olumsuzluğu süreklilik gösteriyorsa düşünce sisteminde bir yanlışlık vardır. İnsanın varlığı, bütünlük içerisinde düşünmesi olumsuz davranışların sürekli hale gelmesini engelleyici bir rol oynar. Düşünce sisteminin, insanı tehlikeye sokacak boyutta

²⁴⁹ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 15.

²⁵⁰ Andruzac, *a.g.e.*, s. 14.

²⁵¹ Andruzac, *a.g.e.*, s. 15.

²⁵² Guénon, *a.g.e.*, s. 14.

maddileşmesi Batı düşünce tarzının bir sonucudur. Bununla birlikte modern Batı düşüncesi, insana her ne kadar olduğundan farklı anlamlar yüklese de bir “var olma fikri” nin varlığını ortadan kaldıramamıştır.

Zaman ve mekânla sınırlandırılmayacak bir yapıya sahip olan insan, düşünce tarihi boyunca kendisine çizilen alanın dışına çıkmak istemiştir. Bu istek, onun aşkın olanla irtibat kurma yeteneğine sahip olmasından kaynaklanmıştır. İnsanın bu yeteneği ilahi kaynaklıdır. Bu yetenek insanı, bilgi üretmeye ve ürettiği bilginin kaynakları hakkında düşünmeye yöneltir. Bundan dolayı geleneksel düşüncede bilgi ve bilgi kaynakları metafizik olarak kabul edilmiştir. Metafiziksel bilgiye dayalı olarak üretilen her şeyde, aşkın bir nitelik mevcuttur.

Modern üretim alanları ise metafiziki olmayan bilimlerin ürünü olarak ortaya çıktığından dolayı²⁵³ metafiziğe dayalı bir bilimin olması da mümkün değildir. Tarih boyunca insan, beşeri özellikleri gereği, kendisine faydası olacağına inandığı bilimsel çalışmalar yapmıştır. Ancak bu çalışmalar modern düşünce döneminde duyularla sınırlandırılmıştır. Modern düşüncenin bilgi kaynaklarını duyularla sınırlandırması, onun insan konusundaki külli bilgi yetersizliğini göstermektedir. Oysa insan, fiziki alanın dışındaki alanların da bilgisine ulaşacak bir yeteneğe sahiptir.

Modernizm, olayları açıklamak için somut olanın dışında hiçbir şeyi müracaat etmemiştir. Varlık olarak ruhi yönü ile anlam kazanan insanı tanımak için de somut olanın dışına çıkılmamıştır. İnsanı sadece maddi bir varlık olarak kabul eden bu yaklaşım, onun aşkın bir özelliğe sahip olduğunu göz ardı ederek, düşüncelerini sınırlandırmıştır. Modern düşüncede duyusal olarak algılanamayan şeyler, ön yargılı bir şekilde kabul edilmemiştir. Bilginin herkes tarafından rahatlıkla anlaşılabilir bir seviyeye indirgenebileceği düşüncesi hâkim olmuştur. Her tür bilgi için oluşturulan bu yaklaşım, her insanın, her bilgiyi aynı seviyede elde edebileceği vehmini doğurmuştur²⁵⁴.

Modern düşünce döneminde duyularla algılanamayan bir bilginin varlığı ve doğruluğu söz konusu edilmemiştir. Aşkın olan anlaşılmadığı gibi, anlaşılmaya da çalışmamıştır. Metafiziğe karşı olumsuz bir tavır sergilenmiş²⁵⁵ metafizik bilgi fiziki alanın bilgisiymiş gibi algılatılmış ve anlamsız hale getirilmiştir. Bu yapılırken de

²⁵³ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 72.

²⁵⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 57.

²⁵⁵ Guénon, *a.g.e.*, s.109.

yapısı gereği sadece fiziki olanı inceleyen ve dikkate alan mekanikçi fiziğin verileri kullanılmıştır. Mekanikçi fiziğe göre eşyanın içerdiği bir hakikat yoktur ve eşya sadece fiziki yapısı itibariyle önemlidir. Duyularla algılanamayan hiçbir şey varlık olarak önem arz etmez. Hatta cismani olmayan bir şeyin varlığı kabul edilmez²⁵⁶.

Meydana gelen olaylar sebep-sonuç ilişkisi içerisinde ele alınmıştır. Sebebi bilinmeyen şeyler de kabul edilmemiştir. Duyularla algılanamayan şeyleri, tam bir inkârla red eden materyalizm ve agnostik bir tutumla aşkın olan şeyleri erişilmez ve bilinmez olarak kabul eden pozitivist yaklaşım, modernizmin en büyük dayanağını oluşturmuştur. Bunun yanında modern düşüncenin bilim anlayışı olarak, her türlü “sır”ın aydınlatılabileceği inancı da insanların bilinçaltlarına yerleştirilmiştir²⁵⁷. Bilimin çözemediği bir konunun varlığı kabul edilmediğinden dolayı, çözülemeyen sırların alanını, insanları rahatlıkla yanlışa sürükleyebilecek ve kendi çıkarları için kullanabilecek ruhçulara ait alanlar olarak kabul edilmiştir. Her sırrı çözebileceği inancı öyle bir hale gelmiştir ki, felsefi konularda hiçbir şey bilmeyen bir insan, artık kendisini rasyonel düşünce sahibi olarak tanımlayabilmektedir²⁵⁸.

Dini düşünceden hareket ettiğini söyleyenler bile, yapılan bilimsel çalışmaların dini düşünceden ayrı alan olarak değerlendirilmesi gerektiğine inandırılmışlardır²⁵⁹. Modern düşüncüyü bir felsefe olarak yapmayanlar da modernizmin etkisinde kalmışlardır. Böylece insan, modernizmin amacını gerçekleştirdiği bir dünyada yaşamak zorunda olduğuna inanır hale gelmiştir. İnsan her şeyin deneysel yöntemlerle ispat edilebileceğini artık kabul etmiştir. Modern bilimin özelliklerinden olan varsayıma dayalı teoriler bilimsel hakikat gibi sunulurak²⁶⁰ insanın gerçek hakikate ulaşması engellenmiştir.

Bu düşünce yapısı insanın bilim ve tekniğe bakış açısıyla sınırlı kalmamış, insanı kâinatın bir parçası olduğu düşüncesinden de uzaklaştırmıştır. İnsanlar bireyselleştirilmiş ve her bir birey suretine göre ayrı kimlik olarak değerlendirmiştir. İnsanın bireyselliğinin ancak evren içerisinde anlam kazanabileceği düşüncesi yok edilmiştir.

İnsanların tümünün yaradılıştan gelen özellikleri dolayısıyla yaşamını devam ettirebilecek yetenekleri vardır. Bu yönüyle insanlar eşittir. İnsanların bireysel

²⁵⁶ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 122.

²⁵⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 111.

²⁵⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 125.

²⁵⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 126.

²⁶⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 149.

farklılıkları ise tamamen nicelikseldir²⁶¹. Modernizm, niteliği önemsemediğinden dolayı, insan üzerine yaptığı bütün değerlendirmeleri, niceliksel olan bu farklılıklar üzerinden yapmıştır. Niceliksel değerlendirmede sayılar her türlü ölçünün temelini oluştururlar. İnsanın sayılarla değerlendirilmesi ise mümkün değildir.

Bilimsel görüşünü, her şeyin sayılarla ifadesine indirgeyen modern düşünce, niceliksel olmayan hiçbir şeyi dikkate almamıştır. Deneysel olarak, aynı sebeplerin aynı sonuçları doğuracağı şeklindeki nesnel olaylara uygulanan yöntem, bu yöntemin uygulanmasının mümkün olmadığı alanlar için ispat kaynağı kabul edilmiştir²⁶². Oysa sadece fiziki alan düşünülse bile her olay için deneysel bir durum söz konusu değildir. O halde evrendeki tüm olay ve nesnelere kendi koşulları içerisinde değerlendirilmeleri gerekmektedir. Varlıklar da ancak içinde buldukları mekânın koşulları dikkate alınarak değerlendirilebilirler.

Mekân, cisimlerin görünür bir şekilde ortaya çıktıkları yerdir. Bu yüzden evrende var olan bütün nesnelere anlatmak için mekândan faydalanılmak zorundadır. Nesnelere varlığını anlatmak için bunun aksi bir durum da düşünülemez. Böylece ölçü kendi alanına uygulanmış olur. Ölçülemez nitelikte olanlar, henüz belirlenmemiş olanlardır. Ölçülebilenler ise belirlenmiş olanlardır. Ölçülemez nitelikte olanlar ölçülebilir olanlara kaynaklık ederler²⁶³. Bunun aksi bir durum ise nesnelere anlamak için geçerli bir katkı sağlamaz.

Modern bilimin farklı durumlara dahi aynı yöntemi uygulamasının nedeni, “olaylar arasında özle ilgili, temel farkları görmek” istememesidir. Nesnelere arasında elbette bir ilişki vardır. Fakat bu ilişki, niteliksel bir ilişki olup, saf niceliksel bir yapıda değildir. Modern bilim, istatistiklere gereğinden fazla anlam yükleyerek sayılara bağlı bir şekilde çıkarılan sonuçları kesin kabul etmiştir²⁶⁴. Bütün olayların ve nesnelere bu şekilde değerlendirilmesi kâinattaki nesne ve nesnelere ait işleyişi basit bir şekilde sokmuştur. Nesnelere basitleştirilmesi onların anlaşılmasını kolaylaştırdığına inanılmıştır. Oysa nesnelere hakkında külli bilgiyi elde etmek mümkün değildir. Nesnelere basitleştirilirken hakîkatin bilgisi de dışlanmış. Hakîkat, yapısı gereği metafizik bilgiyle ifade edilir. Hakîkatin bilgisi dışlandığı için metafizik bilgi de kullanılmaz hale gelmiştir²⁶⁵. İnsanın anlama kabiliyeti daraltılmış

²⁶¹ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 59.

²⁶² Guénon, *a.g.e.*, s. 88.

²⁶³ Guénon, *a.g.e.*, s. 37.

²⁶⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 91.

²⁶⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 95.

ve fiziki alana sıkıştırılmıştır. Metafizik, fiziki nesnelere anlamak için kullanılan kavramlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde metafizik alanın yetersiz olduğu inancı yerleştirilmiştir. İnsanlar gündelik hayatlarında beşeri kaynaklı olmayan hiçbir şeyi kullanmamaya ve aşkın olanı -en basit şekliyle- gereksiz görme eğilimine yöneltmişlerdir²⁶⁶.

Modern düşüncenin gözden kaçırdığı, bilgi elde etme yeteneğini duyularla sınırlamanın her türlü ilerlemeye rağmen, insana kapalı bir alan oluşturmasıdır. Modern düşünce bununla kendisine bir nevi güvenli bir alan oluşturmuştur. Fakat yetenekleri sınırlandırılan insanın kendi geleceğini tehlikeye attığı, hatta o tehlikeleri artık normal bir durum olarak algılayıp benimsediği görülmektedir. Modern düşünce yapısına sahip insanlar, maneviyatı ve onun intikalini kabul etmedikleri için metafizik öğretilerin de kendi içinde bir anlamı olduğunu benimseyememekte hatta reddetmektedirler. Dinin tamamen manevî bir alan olduğu söylenirken bile, lafzi anlamın dışına çıkılmamakta ve gerçek manevî bir alan kabul edilmemektedir²⁶⁷.

Bu duruma düşürülen insan, duyularının dışında kalan her şeyi inkâr etmekte, duyularının kendisine verdiği bilginin dışına çıkamamakta ve duyularının dışındaki bilgi kaynakların da yok saymaktadır. Gerçek gelenekten uzak, fakat kendisini gelenekselci kabul edenlerinde bu hataya düştükleri görülmektedir²⁶⁸. Gerçek değerinden uzaklaştırılan insana, aklın merkeze yerleştirilmesi cazip gelmiştir. Oysa merkeze yerleştirilen entellektüel akıl değildir. Modern düşünce, entelektüel aklı ve bu aklın anlayabileceği aşkın olan her şeyi yok sayarak, pratikte kendine uygun deliller ortaya koymuştur. Böylece hakîkatin bilgisinden uzaklaştırılan insan, çok basit bir düşünce yapısına mecbur bırakılmıştır²⁶⁹.

Metafizik alana ait bilgileri dogma olarak gösteren modern düşünce, aklın üstünlüğü ilan ederek kendisi bir dogma oluşturmuştur. Böylece aşkın olanı düşünmek hayattan çıkarılarak “saf entelektüel sezgi” kabul edilmemiş ve metafizik bilgi yok sayılmıştır. Maddî unsurlar, manevî olandan üstün kabul edilerek evrende bireysellik ön plana çıkarılmıştır. İnsanın, herhangi bir manevî otoriteye ihtiyacının olmadığı düşüncesi hâkim kılınmıştır²⁷⁰. Kendi dışında herhangi bir otorite kabul etmeyen insan ise kendi aklını kutsal olanın yerine koymaktan çekinmemiştir. Aklı,

²⁶⁶ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 127.

²⁶⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 102.

²⁶⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 105.

²⁶⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 119.

²⁷⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 114.

en üst seviyeye yerleştirip aynı akılla aşkın olanın anlaşılamayacağını savunmak ciddi bir çelişkidir²⁷¹.

Bu düşünce yapısının doğurduğu olumsuz sonuçları ise yine insanın kendi aklı ile çözebileceği inancı egemen olmuştur. Guénon, aklın bu konuma yerleştirilerek gerçekte kendisinde bulunmayan özelliklerin ona yüklenmesini kabul etmez ve eleştirir. İnsanın kendisinde bulunmayan bir takım yeteneklerin başkalarında bulunabileceğini kabul etmemesi yanlış bir tutumdur. İnsanın, kendisinin kavrayamadığı ve kavrama alanına girmeyen şeylerin var olabileceğini veya herhangi bir yolla bilinebileceğini inkâr etmesi onu hakîkatten uzaklaştırır²⁷².

Aklın herkeste var olması, bilginin de herkes tarafından ve aynı şekilde elde edilebileceğini göstermez. Kuşkusuz akıl bütün insanlara ait bir niteliktir. Bireylere ait “özel nitelikler” ise insanların birbirlerinden farklarını ortaya koyar²⁷³. Bireylerin niteliksel farklarının yok sayılması, bilginin, gerek elde edilmesini gerekse kullanılmasını anlamsız hale getirmiştir. İnsanların tek bir bilgi kaynağı ile yetinmeleri farklı bilgi kaynaklarına yönelmelerini engellemiştir. Böylece insanlar tek biçimciliğe mahkûm edilmiştir.

Sıradanlaştırılan bilgi, geniş kitleleri de her şeyin bilgisine sahip olabilme düşüncesine yöneltmiştir. Metafizik bilgi, yapısı gereği sıradanlaştırılarak herkesin anlayabileceği bir biçime sokulamaz. Bu yüzden, herkesin anlayamadığı metafizik bilginin, yok olduğunu söylemek son derece kolaydır. İnsanın, aşkın olanın bilgisini anlamaması veya anlamaya çalışmaması kendinin farkına varmamasına neden oluşturmaktadır. Böylece, insanın cehaleti ve sorumsuzluğu artmakta, sorumsuzluğu artan insan ise kendisinin dışındaki varlıklara anlam katamamakta, sürekli kendi çıkarlarını önemsemektedir.²⁷⁴ İnsanın yeteneklerinin sınırlandırılması, onun maddi alanın dışına çıkmasına engel olmakta ve diğer alanlara kapalı hale gelmesine neden olmaktadır.

Modern Batı düşüncesinde, herhangi bir düşünce sisteminin alanının daraltılarak incelenmesi o düşünce sisteminin akılcılığı olarak kabul edilmiştir. Bilhassa aydınlanma dönemi düşünürleri ve onların etkisinde kalan düşünürler, metafizik alandan uzak oldukları oranda kendilerini akılcı saymışlar, bu

²⁷¹ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 45.

²⁷² Guénon, *a. g. e.*, s. 44.

²⁷³ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 115.

²⁷⁴ Guénon, *Manevî İlimlere Giriş*, s. 11.

anlayışlarının sürekli olması için de çalışılmışlardır²⁷⁵. Metafiziğe inananlar, aklını kullanmamakla suçlanmış bu yüzden vahiy kaynaklı dinlerin mensuplarının birçoğu bütün olayları akılcılıkla açıklama gayretine girişmişlerdir.

Modernizmin bu sapmalarında felsefenin oynadığı rol sanılanın aksine çok sınırlıdır. Maddeciliğin “felsefi alandan bilimsel alana” geçmesiyle birlikte artık aşkın olanın her alanda yok sayılması normal kabul edilmiştir. Bilimsel olduğu düşünülen şeyler artık genel algılayış üzerinde felsefeden daha etkili bir duruma gelmiştir. Genel zihniyete artık bilim her şeyin doğrusunu söyler anlayışı hakim olmuştur²⁷⁶. İnsana niceliksel bakışın niteliksel bakıştan daha üstün olduğu inancı yerleştirilerek kendi değerlerinden yoksun bırakılmıştır. Gerçek değerlerinin dışına çıkarılan insanın, bireysel farklılıklarını ön plana çıkarılarak²⁷⁷ aynı özde birleşme duygusu yok edilmiştir. Temelde aynı özden kaynaklı birlikteliğin zayıflaması, insanda, hem diğer varlıklara karşı hem de kendi cinsine karşı bir üstünlük duygusu oluşturmuştur. Böylece bireysel görüşün üstünde herhangi bir ilkeyi tanımamak da özgürlük olarak kabul edilmiştir.

İnsanlardaki fiziki farklılıkların, hakikat farklılığı gibi algılatılması (hakikat bir ve değişmezdir) bir karmaşa ortamı oluşturmuştur. Böylece insan, hayatına gerçek anlamda hiçbir değer katmayan ve olumlu hiçbir etkisi olmayan basit şeylere yöneltilerek kalıcı olanlardan uzaklaştırılmıştır. Modern dünyada insan, olaylar karşısında sadece bir seyirci konumuna düşürülmüştür. Eşyaya sadece maddi değer verilmek suretiyle gerçek değeri göz ardı edilmiş²⁷⁸, özelliği itibariyle kendi dışındakilere ilgi duyan ve onları anlamlandırmaya çalışan insana, hiçbir faydası olmayan düşünce ve din anlayışı ortaya çıkmıştır²⁷⁹.

Guénon’a göre Batı ilminin sınırlılıklarına rağmen kendisini bu kadar yücelten tutumunu Hindu’un söylediği “Batı ilmi cahil bir bilgidir” sözüyle eleştirir²⁸⁰. İlimin sahasının genişlemesi ayrı, ilmin gelişmesi ayrıdır. İlimin gelişmesi toplu olanı tekrar tekrar bölmekten başka bir şey olmadığından dolayı bu bölmek sonsuza kadar sürebilir. Böyle bir ilim ise medde ve sayı ilmi olmaktan öteye geçemez. Bu yapısıyla ilkelerden uzak olan ilim, büyüdüğü düşünülse bile yücelere

²⁷⁵ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 113.

²⁷⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 131.

²⁷⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 60.

²⁷⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 139.

²⁷⁹ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 40.

²⁸⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 43.

çıkma gücünü kendisinde bulamayacaktır²⁸¹. Yücelere çıkma gücünü kendisinde bulamayan bir ilmin, insanı aşkın olana ulaştırması düşünülemez.

²⁸¹ Guénon, *Doğu ve Batı*, s.s. 50-51.

İKİNCİ BÖLÜM

RENÉ GUÉNON'UN BİLGİ TEORİSİ

Filozoflar tarafından farklı tanımlanmakla birlikte, felsefi terim olarak, “öznenin amaçlı yönelimi sonucunda, özne ile nesne arasında kurulan ilişkinin ürünü olan şey”²⁸² olarak tanımlanan bilgi, İslâm düşüncesinde “el-ilm ve el-ma’rife terimleriyle ifade edilmiştir.” Yine “bilinmiş” olanı ifade etmek için “mâlumat” kavramı da kullanılmıştır²⁸³.

İslam’ın kendisiyle, insanlığın daha önceki durumu arasına çektiği duvarı gösteren şey, Kur’an’da karşımıza çıkan bilgiyle bilgisizlik arasındaki güçlü zıtlıktır²⁸⁴. Franz Rosenthal da bu durumu Kur’an’da anlamının merkezi önemi olarak peygamberin ashabından düşünmelerini, tartışmalarını ve anlamalarını isteyen çok sayıda ayet tarafından dile getirildiğini belirtir²⁸⁵. Bu yüzden hem İslâm Kelâm ilminde hem de İslâm felsefesinde bilgi sistematik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Kelâm ilminde, bilginin kaynaklarından²⁸⁶ ve derecelerinden²⁸⁷ bahsedilerek bilgiyi elde etmenin yollarının yanında kişisel bilgi tecrübeleri de anlatılmaya çalışılmıştır. Bilginin İslam düşüncesindeki bu merkezi önemi onun filozoflar tarafından da felsefi bir bağlam ve formasyonla ele alınmasında daha iyi görülebilir. Buna göre İslam filozofları, bilgiyi imkân, kaynak ve değeri açısından incelerler. İslam filozofları bilgiyi incelerken zengin bir terminolojiden yararlanırlar. İlim ve marifet, aralarında fark bulunmakla birlikte, bu kavramlardan sadece ikisidir. İlim, objektif bilgiyi nitelerken, marifet, daha çok sübjektif bilgiyi niteler. İslam filozoflarında bazı farklılıklarla birlikte bilgi, aklın eşyayı nedenleri, mahiyeti ve nitelikleri bakımından soyutlamasıdır. Bilgi, ilim bir şeyin ihata edilmesi ve hakikatiyle idrak edilmesidir.

²⁸² Ahmet Cevizci, “Bilgi”, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yay., İstanbul 1999, s. 123.

²⁸³ Necip Taylan, “Bilgi”, *DİA*, c.6, s. 157.

²⁸⁴ Lenn E. Goodman, *İslam Hürmanizmi*, (Çev. Ahmet Arslan), İletişim Yay., İstanbul 2006, s. 298.

²⁸⁵ Franz Rosenthal, *Bilginin Zaferi-İslam Düşüncesinde Bilgi Kavramı*, (Çev. Lami Güngören), Ufuk Yay. İstanbul 2004, s. 33-35.

²⁸⁶ Bekir Topaloğlu, *Kelâm İlmi Giriş*, Damla Yay., İstanbul 1996, s. 72.

²⁸⁷ Topaloğlu. *a.g.e.*, s. 74.

Bilgi, aklın eşyayı kavraması neticesinde elde ettiği bir soyutlamadır. Bilgi, yine Gazzâlî'nin özlü ifadesiyle “eşyayı olduğu gibi bilmek ve tanımaktır”²⁸⁸. Müslüman filozoflar, bilgi konusunu ele alırken bunu geniş bir perspektif içinde ele alırlar. Bilgi, bilen ile doğrudan ilgili olduğu için bilen insanın psikolojik alt yapısı üzerinde durarak, nefsin varlığı, tanımı ve ayırımlarını ele alarak, insanın iç ve dış idrak yetilerini açıklamaya çalışırlar. İslam filozofları, bitkisel, hayvanî ve insanî nefsin özellik ve yetilerinin açıklanmasını bilginin oluşmasının kaynağını ortaya koymaya matuf olarak yaparlar. Bilginin, psikolojik ve fizyolojik alt yapısını belirledikten sonra, bilginin elde edilmesi sürecinde akıl ve duyu ilişkisi kuvve, fiil, müstefad ve faal akıl açısından aşama aşama yorumlanır. İslam filozofları nübüvvet meselesini de bilgi çerçevesinde ele alırlar ve peygamberlik konusunu ele alırken peygamberi bilginin hem psiko-sosyal değerini ve hem de vahiy bilgisinin epistemolojik yönünü tetkike çaba gösterirler²⁸⁹.

İslam filozoflarına göre bilgiyi elde etmek imkânı vardır. Bilginin kaynağı olarak duyular ve akıl görülür. Bilginin elde edilmesinde çoğunlukla tündengelimi benimserler. Tümel bilgilerden tikellere ulaşmayı hedeflemişlerdir. Burhân, bilgiye giden yolda, kesinlik ifade eden akli bir ispattır. Aklın doğru kabul ettiği zorunlu ve apaçık önermelerdir. Bilginin kaynağı meselesi söz konusu olunca, İslâm felsefesinin çok yönlülüğünün ve zenginliğinin bir tezahürü olarak, aklî, tecrübî ve sezgisel bilginin ayrı ayrı birer geçerlilik noktasından ele alınıp, bütüncül şekilde değerlendirildiği görülmektedir. İnsanı bilgiye yönelten şey, insanın duyularıdır. İnsan, bütün tabîî olayları ve nesnelere duyuları ile algılar ve onlarsız, dış dünyadan haberdar olamaz. Kesin bilgi, bir şeyin öyle olduğuna veya öyle olmadığına inanmaktır. İnsan nefsi ise, bilkuvve âlim yani “bilici”dir. Çocuğun nefsindeki bilme istidadı, ilk ve başlangıç bilgilerini elde etmesine imkân tanır. Fârâbî başta olmak üzere, İslâm filozofları bilgilerimizin tasdik ve tasavvurlarla nazar ve istidlâl yoluyla fikir kuvveti, akıl erdirme, müşahade, ahlâkî ilkeler yoluyla, pratik sanatlar neticesi olarak elde edildiği düşüncesine sahiptirler²⁹⁰. Fârâbî’de bilginin oluşumunda mantık, idrak ve duyular ayrı ayrı işleve sahiptirler. Bilginin duyular aracılığıyla oluşması için de şuur gereklidir. Fârâbî’de gerçek bilgi, bir açıdan teorik ve aklî bilgidir. Şu var ki, aklî ve nazarî bilgi mümkün varlıklar üzerinde olur. Yine bilgi bir

²⁸⁸ Gazzali, *Miškâtü'l-Envar*, (Neşr. E. Âlâ el-Afifi), Kahire 1964, s.s. 45–46.

²⁸⁹ Hidayet Peker, *İbn Sina'nın Epistemolojisi*, Bursa, 2011, s.7; Bilal Kuşpınar, *İbn Sina'da Bilgi Teorisi*, MEB. Yay. İstanbul 1995, s. 3, 24, 57.

²⁹⁰ Fârâbî, *Kitabü'l Burhân*, (Çev. Ömer Türker-Mahir Alper), İz Yay. İstanbul 2009, s. 158.

açından da sezgicilikle ilişkilidir²⁹¹. Böylece duyuşal alanın sınırlarını aşan bilgi değerli kabul edilmiştir. Başka bir ifadeyle bilgiyi değerli kılan duyuşal alanın dışına çıkmasıdır²⁹².

Klasik İslam düşüncesinde akıl ve epistemolojinin ilgili bağlamını bu şekilde gözler önüne serdikten sonra şimdi de modern Batı felsefesinin rasyonalite merkezli epistemoloji kavrayışlarına bakabiliriz. Avrupa tarihinin on altıncı asırda açılan dönemini gösteren modern çağ; hem bir bilgi yapısı olarak felsefeyi dinden ayırma ve hem de felsefe ile din alanlarının dışında yeni seküler ve sistemli bilgi yapıları inşa etme çabaları açısından Eskiçağa ve Ortaçağa kıyasla farklılıklar taşımaktadır.

Modern bilim görüşü ve bilimsel epistemoloji anlayışı bu farklılıkların bir göstergesidir. Modern düşüncede bilgi, duyuşlarla elde edilen, ispatlanmaya ihtiyaç duyulmayan ve doğruluğu tartışılmayan özelliklere sahiptir²⁹³. Modernlikle beraber, geçerli, doğru, güvenilir addedilecek bilginin giderek bilimle özdeşleşmeye başladığı, ancak bilimsel olarak kanıtlanabilenlerin ‘bilgi’ sayıldığı görülmektedir. Dolayısıyla din, bilgi kaynağı olmaktan uzaklaşmaya yüz tutmuştur. Felsefe ise ya din ile aynı akıbeti paylaşmak ya da bir bilgi kaynağı olarak meşruiyetini ancak kökten dönüşmek suretiyle bilimselleştiği takdirde koruyabilmek ikileminde kalmıştır. Rönesans ve Reform hareketleriyle açılıp Aydınlanma’nın şüpheci ve bilimsel ruhuyla ivme kazanan modern düşüncede bilgi kesin, gerçek ve determinist olmalı, kuşkudan arındırılmış bulunmalıdır. Bu nedenle onun epistemolojik nesnesi Galileo ve Descartes’in vurguladığı gibi, hakkında asla yanlışa düşülemeyecek; ölçülüp hesaplanabilen olgular olabilir. Platon’dan esinle Descartes’in ortaya koyduğu ve doğayla insanlar (özne-nesne) ya da fiziksel dünya ile sosyal dünya arasında köklü ayrımlar (ikilikler, düaliteler) bulunduğunu varsayan *Kartezyen düalizminden*, Galileo’nun, niceliksel belirlemelere yaptığı vurgudan ve Newton’un astronomisinden beslenen epistemolojik öncüller bir yandan modernliğin içinde kök salmış ve aynı modernliğin berraklaşmasına katkıda bulunmuştur. Descartes’in, “düşünüyorum öyleyse varım” formülasyonu, düşünen öznenin kendi bilincine/varlığına kanıt olarak sunduğu düşünebilme olgusu ile saf aklın metodolojik

²⁹¹ Fârâbî, *et-Ta’likat, el-A’malu’l Felsefiyye*, (Thk. Cafer Ali Yasin), Beyrut1992, s.3.

²⁹² Nurullah Koltaş, *Batıdaki Gelenekselci Ekolün Kelami Konulara Yaklaşımı-Rene Guenon ve Frithjof Schuon Örneği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009, s. 82.

²⁹³ Koltaş, *a.g.e.*, s. 83.

kesinliği modernitenin karakteristiğini oluşturur. Descartes öznenin, kendi üzerine bilgi elde etmek için, kendisi üzerine düşünürken nesnelliği şüpheye yer bırakmadan nasıl edinilebileceğini muamma olmaktan çıkarır. Böylelikle insan aklının, kendisini, doğayı ve Tanrıyı eksiksiz olarak bilebilecek bir kapasiteye sahip olduğu kabul edilir²⁹⁴.

Modern felsefe bir yandan modernizm ve Aydınlanma ile karakterize olurken özellikle epistemoloji öncelikli felsefi bir yaklaşım sergilenmiştir. Söz konusu dönemde, bilimin büyük bir hızla yükselişine bağlı olarak epistemoloji, yirminci asrın ünlü “linguistik dönüş”üne kadar ontoloji ya da metafiziğin önüne veya felsefenin merkezine geçer. Buna göre, İlk ve Ortaçağ’da, filozofların realist bir yaklaşımla önce varlık veya gerçekliğin mahiyetini ortaya koyup, sonra bu gerçekliğin bilgisine nasıl ve hangi yollarla erişileceğini tartışan bir epistemoloji geliştirmiş oldukları yerde, modern filozoflar önce bilginin ve onun bir türü olan bilimsel bilginin mahiyetini tartışıp, sonra buna uygun bir varlık tasarımı oluşturmuşlardır.²⁹⁵ Bir taraftan varlığı açıklamaya çalışan düşünce sistemleri bir taraftan da varlık karşısında kendi durumlarını belirlemişlerdir²⁹⁶. Modern çağın filozoflarından Descartes, Spinoza, Leibniz, Locke, Berkeley, Hume ve Kant gibi filozofların bakış açılarının merkezinde epistemolojik yaklaşım yatmaktadır.

Ancak yirminci asra geldiğimizde modern felsefenin epistemolojik yaklaşımlarına özellikle de Kıta Avrupası felsefesi tarafından ciddi eleştiriler yöneltilmiştir. Modern felsefenin epistemolojik yaklaşımlarının merkezindeki zihin kavramının nesnel bir dış dünyanın öznel bir aynasına gönderme yaptığını ifade eden Kıta Avrupası felsefesi böylesi bir zihin kavrayışının özünde Descartes’ten bu yana ikna ve tahakküm edici bir mevcudiyetinin söz konusu olduğunu, epistemolojinin hemen tüm problemlerinin gerisinde zihinle doğa arasındaki bu çift kutuplu ilişkinin bulunduğunu söyler. Çıkış noktasında Hegel’in bilginin tarihsel boyutuyla ilgili düşüncesi vardır. Bilginin doğal olarak da epistemolojinin tarihsel boyutlarına Hegel tarafından yapılan vurgu, Kıta felsefecilerince çeşitli bağlamda geliştirilmiş ve bu bağlamda önemli, birbirinden farklı yaklaşımlar sergilenmişlerdir.²⁹⁷

²⁹⁴ Descartes, *Metod Üzerine Konuşma*, (Çev. Mehmet Karasan), MEB Yay., Ankara 1989, s.s. 5-22.

²⁹⁵ Ahmet Cevizci, *Bilgi Felsefesi*, Say Yay. İstanbul 2010, s. 129-130; Murat Baç, “Epistemoloji”, *Felsefe Ansiklopedisi*, (Ed. Ahmet Cevizci), E-Babil Yay. İstanbul 2007, Cilt: V, s.s. 567-581.

²⁹⁶ Kalın, a.g.m.

²⁹⁷ Cevizci, *Bilgi Felsefesi*, s. 213.

Modern felsefenin bu tarihi ve problematik arkaplanı bağlamında epistemolojik sorunlara geleneksel perspektiften bakmaya çalışan René Guénon gelenekselci ekolün kurucusu olarak kabul edilir²⁹⁸. Ancak geleneğin bu ekolün kurulmasıyla başlamadığının da bilinmesi gerekir²⁹⁹. Modern düşünce, kendisinden önceki bütün düşünceleri ya yok saymış ya da kendi işine yarayan boyutuyla ele almıştır. Fiziki bir yapıya sahip olmayan her türlü bilgiyi anlamsız kabul etmiştir. Aklı sadece duyuların verdiği bilgilere yönelterek, insanın aşkını anlama yönünü köreltmıştır. İnsanın kendi kendisine yetebileceği algısını oluşturmuş, insanın içine düşmüş olduğu sorun yumağını açmaz hale getirmiştir.

Gelenekselci ekol ve onun en önemli temsilcisi olan Guénon, modern düşüncenin bu yaklaşımına karşı, insanın yapısına uygun ve yaşadığı olumsuzlukları en aza indirecek bir bilgiye ihtiyacının olduğunu savunmuşlardır. Bu bilginin, insan ürünü olmayan fakat insan tarafından anlaşılabilir bir özelliğe sahip olan metafizik bilgi olduğunu belirtmişlerdir. Bu bölümde metafizik bilginin yapısı, elde etme yolları ve güvenilirliği, René Guénon'un bakış açısıyla ele alınmıştır.

2.1. Geleneksel Epistemolojinin Yapısı

Varlık, modern düşünce tarafından fiziki olarak var olan nesnelere kabul edilmiştir. Gelenekselci ekolde ise varlık; fiziki olarak varlık alanına çıkmış veya henüz çıkmamış fakat tezahür etme imkânı olan varlıkları da ifade eder. “Bir” olan ve tezahür etsin veya etmesin her şeyin kendisinden kaynaklandığı varlık, özne ve nesne olarak “var” olandır. O, özne olarak bilen, nesne olarak da bilinendir³⁰⁰.

Buna göre şeyler sonsuzluktan gelen bir güce sahip değildirler. Hiçbir imkânın sonsuzluğun dışında olması düşünülemez. Birlik, tezahür edenlerin ilkesidir ve çokluğu, sonsuz gerçekleşmesiyle içine alır. Çokluğun varlığının birliğe bağlı olması birliği etkilemez. Çokluk, geçici olanlar için söz konusudur. Eğer çokluk birliğe dayanmıyorsa anlamsız olur. “Tezahür etmesine rağmen Dünya, İlahi Bir”liğin içinde mevcuttur.” Varlık, bir olduğu gibi Dünya’da bâtinî yönü bakımından birdir. Varlığın imkânlarının tezahür etme alanı da Dünya’dır. Varlığın birliği veya özü itibarıyla Dünya’nın birliği tezahürün çokluğunu ortadan kaldırmaz. Varlık, gerçeğin en üstünde yer almaz. Bu bakımdan varlık metafiziği

²⁹⁸ Dilaver Gürer, “Gelenekselci Ekol’ün ‘Dinlerin Aşkını Birliği’ Anlayışı”, *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2006/1: 129-134.

²⁹⁹ Nasr, *Modern Dünya’da Geleneksel İslâm*, s.13.

³⁰⁰ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s. 102.

sınırlandıramaz. Böylece varlığın birliği âlemin çokluğu ile çelişmediği gibi çokluk da birliği etkilemez³⁰¹. Bu şekilde çokluk, metafizik açıdan mümkün bir sebebe dayandırılmış olur. Metafiziksel sebebe dayandırılan nesnelere bilgisi, özne ve nesne arasındaki, bilen ve bilinen arasındaki ilişki olarak tanımlanır. Böylece bilen, bilinen ve bilgi bir bütün olarak ortaya çıkar. Bundan dolayı “varlık, kendisini kendisi vasıtasıyla bilir”³⁰². Varlığın kendini bilmesi onun metafiziksel boyutuyla açıklanır.

Modern Batı düşüncesi, varlık hakkında metafiziksel yaklaşımın sadece dışa yansıyan varlık boyutunu alarak metafiziği fiziki bir bakışla değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre varlığın kendisini bilmesi söz konusu değildir. Varlık ancak dışarıdan bilinebilir³⁰³. Geleneksel düşüncede ise, varlık anlatılırken, “bu vardır” ifadesi gerekli görülmüştür. Ancak varlığın indirgemeci bir yaklaşımla ele alındığı modern düşüncede, “bu vardır” ifadesinin yerine “vardır” ifadesi kullanılmıştır. Bu vardır diye kesin bir şekilde ifade edilen varlık, modern düşüncenin vardır şeklindeki ifadesiyle varlığından şüphe duyulan bir nesne haline dönüştürülmüştür³⁰⁴. Evrende sadece fiziki yapısı dikkate alınarak, belirli düzeyde bilgi elde etmeye imkân sağlayan bir alan olarak düşünülmüştür.

Evren denilince tek bir alan anlaşılırsa tezahür etsin veya tezahür etmesin imkân dâhilinde olan diğer âlemlerin varlığı kabul edilmemiş olur. Evren tezahür etmiş bir alan olarak, kendi içerisinde gerçekleşen varlıklara ise imkân sağlar. Ancak kendisinin varlıklara imkân sağlıyor olması onun varlıkların tek kaynağı olduğunu göstermez. Evrenin dışındaki varlık alanı ise henüz tezahür etmemiş fakat tezahür imkânı olan alan olduğundan dolayı red edilemez. Evren sonuçta zuhur etmiş fiziki alan olarak mümkündür. Böylece kendi içerisindeki varlıklara imkân sağlaması onun diğer imkânların kuşatıcısı olduğunu göstermez. Geleneksel düşüncenin sahip olduğu metafizik bilgide, herhangi bir imkân, diğer imkânları kuşatamaz. Bu yüzden zuhur imkânı olan, fakat zuhur etmemiş olan ile zuhur etmiş olan arasında bir ayrım yapılmamıştır. Her imkân, kendi içinde değerlendirilmiş ve mutlak manada imkânsızlık söz konusu edilmemiştir³⁰⁵. Mutlak manada imkânsızlığın olmadığı bir

³⁰¹ Guénon, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, s.s. 32-33.

³⁰² Guénon, *a.g.e.*, s. 102.

³⁰³ Andruzac, *a.g.e.*, s. 15.

³⁰⁴ Andruzac, *a.g.e.*, s. 15.

³⁰⁵ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 20.

durumda, evrenin fiziki yapısının içerisinde olan varlıkların metafiziksel alanla ilişkisinin olması da imkân dâhilindedir.

Geleneksel düşünürler ilk dönem filozoflarının varlığa dair araştırmalarını ve mükemmel bilgiye ulaşmak için yaptıkları çalışmaları red etmemişlerdir³⁰⁶. Yine insanın fiziki alana ait bir takım deneyimleri de göz ardı edilmemiştir. Fakat modern dönemde, varlık sadece fiziki nesne olarak düşünülmüş ve ilk felsefenin hikmeti arama çabalarından vaz geçilmiştir³⁰⁷. İnsanın kuşkusuz bir takım dışsal deneyimleri vardır ve bu deneyimler onun hakîkate ulaşmasında etkin bir role sahiptir.

İnsanın, fiziki alanla ilgili deneyimlerini Guénon, insanın en dışsal üç deneyimi şeklinde ele almıştır. Bunların ilk ikisi kişisel, üçüncüsünün ise işbirliğine dayalı bir deneyimdir. Birinci deneyim, insan zekâsının bütün yeteneklerini gösteren çalışma ve sanatsal alanla ilgilidir. Bununla insan “yararlı ve güzel olması amaçlanan yapıtlar üretir.” İkinci deneyim ise “mükemmel filin düzeni” olan ve dışsal herhangi bir etkinin olmadığı, kişisel dönüşüm sonucu insanı mutlu eden, dostum deneyimdir. Buna “Ahlâk felsefesi” adı verilmiştir. Kişiselliğin söz konusu olmadığı üçüncü deneyim ise işbirliğine dayalı olan “siyasal felsefedir”. Bu deneyim, kendisine has bir deneyim olmakla birlikte ilk iki deneyimi de kapsar³⁰⁸.

Gerçek bilgiye ulaşmak isteyen insanın, bu üç deneyime de ihtiyacı vardır. Ancak insanın kendisini, bu üç deneyimle sınırlandırması durumunda hakîkate ulaşması mümkün görülmemiştir. Çünkü bunlar fiziki alana ait deneyimlerdir. Bu deneyimler gerçeğe ulaşmada ne kadar gerekli bir araç iseler de gerçek bilgiye ulaşmak için bu alanları aşmak gerekli görülmüştür. İnsan zekâsı, bu alanları aşma yeteneğine sahiptir³⁰⁹. Bu alanlar aşıldığında gerçek varlık alanına girilmiş olur.

“Varlık birdir” ve dünyanın birliği, varlığın izafi bir yansımasıdır. Fiziki alanda var olan her şey, mümkün varlıklardır. Mümkün varlıklar, imkân olarak ilk varlığın kendisinde mevcuttur. Bütün imkânlar kendileri için belirlenen şartlara bağlı bir şekilde mümkün hale gelebilirler. Dünya tezahür alanı olduğu için bütün mümkünleri kuşatır. Bu yüzden, Dünya’da sayı ile sınırlı bir mertebe yoktur. Dünya’daki mertebeler “İlahî öz için sonsuz sayıda hallere tekabül ederler”. “Öz”ün bu tek hali dünyadaki mertebelerin herhangi birisinde özel bir imkâna sahiptir³¹⁰.

³⁰⁶ Andruzac, *a.g.e.*, s. 18.

³⁰⁷ Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı*, s. 38.

³⁰⁸ Andruzac, *a.g.e.*, s.s. 13-14.

³⁰⁹ Andruzac, *a.g.e.*, s.s. 13-14.

³¹⁰ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 28.

Varlık bize göre çok genel anlam içeren maddi, manevi, mahiyet, cevher gibi ifadelerle sınırlandırılmaz olduğu gibi, “tüm külliliğin saf varlığı ile de sınırlandırılmaz”³¹¹. Guénon, tüm külliliğin ancak sahih geleneksel düşünceyle kavranabileceğini belirtir. Bu sahihliğin korunması ancak metafizikle mümkündür. Metafizik ise, asli karakterini hâlâ öz olarak Doğu düşüncesinde korumaktadır. Batı düşüncesi metafiziği indirgeyerek ele aldığı için özünü kaybetmiştir. Bu yüzden metafizik, anlaşılmaz olarak ele alınmış ve bir gerçeklik ifade etmemiştir. Bilgi kaynaklarını duyularla sınırlandıran Batı düşüncesine göre, geleneksel yaklaşımın metafiziksel bakışının duyusal alanda bir karşılığı yoktur.

Bu noktada sahihliğini koruyan ve Doğu düşüncesinin en önemli temsilcisi olan İslâm Geleneğine değinmek gerekir. İslâm düşünce tarihinde bir birinden farklı yorumların ve bu yorumlara ait ekollerin olması, bu geleneğin sahihliğini bozmamıştır. Ayrıca bu farklılıklar, geleneğin dayandığı temel inancın da farklı olduğunu göstermez. İslâm inancının farklı olmaması ve bozulmadan günümüze kadar gelmesi onun oluşturduğu geleneğin sahihliğinin de korunmasını sağlamıştır³¹².

İslâm Geleneği üç özellik etrafında şekillenmiştir: Varlık, bilgi ve değer. Varlık düşüncesi, Tevhîd’e dayandırılmış ve İslâm Geleneği’nin temelini oluşturmuştur. Bilgi ve değer ise varlığa dayandırılmıştır. Allah’ın varlığına ve birliğine olan inanca herhangi bir şekilde zarar verecek bütün düşünce ve inançlar Tevhîd düşüncesine aykırı kabul edilmiştir. Allah’ın varlığı ve birliği anlatılırken evrendeki nesnelere hareket edilmiştir. Bununla birlikte Allah, fiziksel alanda herhangi bir formda değerlendirilmemiş, böyle bir değerlendirme ise şirk olarak kabul edilmiştir³¹³. İnsanın kulluğu sürekli hatırlatılmış, insanın Rabb’ı ile ilişki tabiatı gereği varlığını sürdürmüştür. Yaratılmış olanların varlığı da ilâhi müdahale olarak görülmüştür. Bu noktada kul Rab, Rab da kul olarak görülmez. İnsanda “kul-Rabb eksenini” aşabilecek bir yetenek vardır. Ancak bu insanın kendi elde ettiği bir yetenek değil, Rabb’in bir lutfüdür³¹⁴. O halde tevhîd, insan olarak kulun, ilah olarak Rabb ile birleşmesidir. Ama hiçbirisi kendi özelliğinden çıkmadan-çıkarılmadan³¹⁵.

³¹¹ Guénon, *Doğu Düşüncesi*, s. 129.

³¹² Ahmet Davutoğlu, “İslâm Düşüncesinde Geleneğinin Temelleri, Oluşum Süreci ve Yeniden Yorumlanması”, *Divan Dergisi*, 1996/1: 1-44.

³¹³ Davutoğlu, a.g.m.

³¹⁴ Schuon, *İslâm’in Metafizik Boyutları* (Çev. Mahmut Kanık), İz Yay., İstanbul 1996, s. 179.

³¹⁵ Schuon, *İslâm’in Metafizik Boyutları*, s. 180.

Bu anlamda “İslâm; Tanrı’yla insan arasında bir vuslattır, Tanrı Tanrı olarak, insan insan olarak.”³¹⁶

Mehmet Aydın, “Gazali’nin ‘Kurb’ Nazariyesinde Allah’ın Sıfatları’nın Anlam ve Önemi” adlı makalesinde vusûl ile kurb kavramları arasındaki farkı şöyle açıklar: “Eğer vusûl’dan kast edilen kurb ise, bu kelimenin kullanılmasında bir sakınca yoktur. Zaten bu anlamda vusûl, insan çabasının hedefi olmaktadır. İnsanla Allah arasındaki bütün perdelerin kalktığı ve insanın O’ndan başka bir şeyi düşünmediği zaman vusûl hasıl olmuş demektir. Böyle bir vuslatta Allah, Allah olarak, insan da insan olarak kalır. Burada insan, yaşayan, bilen, güçlü olan, bağışlamasını bilen bir varlıktır. Fakat bu sıfatların erişilmez dereceleri yalnız Allah’a aittir. Allah’ın sıfatları, kul için erişilmesi mümkün olmayan ideal değerlerdir. İnsan, onlara ancak yaklaşabilir, asla ulaşamaz”³¹⁷.

Müslümanlar da metafiziksel alana ait Tevhîd düşüncesini, kendileri meydana getirdikleri eserlerde pratiğe aktarmakta sıkıntı yaşamamışlardır. Zuhur eden âlemde, Allah’ın birliğinin delillerini aramışlar ve beşeri olarak ortaya koydukları eserlerde bu birliği yansıtmışlardır. Bununla birlikte Allah, zuhur eden ve zuhuru mümkün olan hiçbir varlıkla benzer kabul edilmemiştir. Allah, herhangi bir varlıkla bir tutulmadığı gibi benzer olarak da kabul edilmemiştir³¹⁸. Modern Batı düşüncesinin anlayışında ise varlık, birlik olarak değil bölünmüş bir şekilde ele alınmıştır. Böylece varlık, Tanrı’nın birliğinin bir yansıması olmaktan uzaklaştırılarak kişiselleştirilmiştir. Tanrı’nın karşısına konumlandırılan insan Tanrı’yla rekabete sokulmuştur.

İslâm düşüncesinde her şeye gücü yeten bir Allah inancı vardır. Allah’ın gücünün belli bir ölçüsü yoktur. Böylece Allah düşüncesi, sağlam bir temele oturtulmuştur. Bu yüzden İslâm kültür ve medeniyetinde ortaya çıkan farklı yorumların tümü, aynı temel ilkeleri bünyesinde barındırmayı başarmışlardır. İslâm düşüncesi, varlığın bütünü bu Allah anlayışı üzerine inşa etmiştir. Allah’ı, sonsuz ve sınırsız bir güç olarak tanıyan insan da kendi varlığının sınırlarını bilerek düşünce sistemini Allah’la iletişim üzerine kurulmuştur. Bu düşünce yapısı, varlıklar arasındaki hiyerarşiyi ortaya koyarak; “Allah, insan ve tabiat” arasındaki ilişkiyi

³¹⁶ Schuon, *İslâm’ı Anlamak* (Çev. Mahmut Kanık), İz Yay., İstanbul 1996, s.17.

³¹⁷ Mehmet S. Aydın, “Gazali’nin ‘Kurb’ Nazariyesinde Allah’ın Sıfatları’nın Anlam ve Önemi”, *İslâm Felsefesi Yazıları* içinde, Ufuk Kitapları Yay., İstanbul 2000, s.93

³¹⁸ Davutoğlu, a.g.m.

anlamalı hale getirmiştir³¹⁹. Sebepsiz ve şüpheli bir düşünceyle ele alınarak anlamsızlaştırılan varlık, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde anlamlı ve tutarlı bir hale getirilmiştir.

Allah'la insan arasındaki ilişkide araya konumlandırılacak bütün varlıkların bu ilişkiye zarar vereceği inancını oluşturarak temel varlık düşüncesini güçlü hale getiren İslâm Geleneği, varlığı, şüpheden uzak ve kesin bir şekilde kabul etmiştir. Guénon, bu yüzden gerçekçi bir düşüncenin çıkış noktasını “bu vardır” şeklindeki “varoluş” yargısının oluşturacağı kanaatindedir. Çünkü tüm felsefi yaklaşımların varlık düşüncesini dayandırdıkları nesnelere ortak noktası, var olmalarıdır³²⁰.

Fiziki alanda “bu, şu” diye işaret ettiğimiz nesnelere, “vardır” şeklinde ifade edilirler. Ancak fiziki alanın dışında, “bu vardır” diye söylenen ve varlığı kabul edilen alan metafizik alandır. René Guénon'a göre, ilk felsefenin varlık fikrine sahip olanların, “varlık olarak varlık bilgisini” aşması gereklidir. Çünkü modern düşünce, “bu vardırın” sadece “vardır” kısmını kullanarak “varlık” fikrini oluşturmuştur. Oysa insan, “bu, şu” vardır diye belirtilen varolmak durumlarının ötesine geçecek yeteneği sahiptir. Bu belirtmeler, maddi olanlarla ilgili olduğunda “vardır” denmesi yanlış değildir. Ancak insan yeteneği sayesinde maddi alanın dışındaki “vardır”ı da aramalıdır³²¹.

Eğer herhangi bir şeyin dünyadaki mekânından bahsediliyorsa, onun imkân dâhilinde olduğu kesinlik içerir. Fakat mümkün olabilecek herhangi bir şeyin mutlaka Dünya'da bir mekâna sahip olması gerektiğini söylemek yanlıştır. İnsan düşüncesinin, Dünya söz konusu olduğunda sınırsız olduğu söylenebilir. Fakat tüm imkân düşünüldüğünde insanın düşünceleri de sınırlıdır. Çünkü insan zaman ve mekâna tabidir. Zaman ve mekâna ise sınırlı bir durumu ifade eder. Sınırlı duruma tabi olanın sonsuzluğundan söz edilemez. Metafizik ise, zaman ve mekân açısından sınırlandırılmaz. Bu açıdan Tanrı, bütün varlığa başlangıç veren ve sonuç tayin edendir. Kendisi için ise bir başlangıç ve sonuç tayin edilemez.

³¹⁹ Davutoğlu, a.g.m.

³²⁰ Andruzac, a.g.e., s. 14.

³²¹ Andruzac, a.g.e., s. 15.

2.2. René Guénon'a Göre Hakîkatın Bilgisinin İmkânı

İnsanın, gerçek bilgiyi elde edebilmesi için öncelikle bu bilginin ne olduğu konusunda bir fikir sahibi olması gerekir. Bilginin ne olduğu hakkında bir fikri olmayan birisinin, elde ettiği bilgiye gerçek gözüyle bakması mümkündür. Modern Batı düşüncesi duyuşal alana ait bilgileri, hakîkat bilgisi gibi sunarak, insanın gerçek bilgiye yönelmesine engellemiştir. Fakat insan bunun farkında değildir.

René Guénon, gerçek bilginin, metafiziksel olan hakîkat bilgisi olduğunu belirterek insanın dikkatini bu bilgiye yöneltmeye çalışmıştır. Metafizik bilgi, öz itibariyle fiziki alanla ilgili değildir.

İnsanlar, herhangi bir bilgiye, tarafsız bir şekilde ve sadece bilgiye ulaşmak amacıyla yönelmemişlerdir. İnsan, elde etmek istediği bilginin kendisine ne katkıda bulunacağını da düşünmüştür. Bu yüzden bazen kavramları nesnelere uyarlayarak nesneyi kendi düşüncesine göre sınırlandırmıştır. Bu şekliyle elde edilen bilgi, belli bir düşünceden kaynaklandığı için, insanın menfaatleri gereği değişkenlik göstermektedir. Öyle ki nesnelere çoğu zaman tek bir anlam ifade etmeyecek hale gelebilmektedir³²². Bu durumda acaba nesnenin kendisinin bilgisine mi, yoksa onu ifade eden kavramlara mı yönelmek gereklidir?

Gerçek bilgiye ulaşmak isteniyorsa, elbette nesnelere kendisine yönelmek gereklidir. Çünkü nesnelere her ne kadar fiziki alana ait iseler de insanın zihnine dolaysız ve ani bir gerçeklik yansıtma özelliği taşırlar. Nesnelere hareket ise değişken durumların bilgisini verir ve bir gerçekliğin içsel yönünü gösterir. Böylece insan zihni, günlük hayatta karşılaştığı şeylerin özelliklerinden hareketle, o şeyleri tanımlar ve anlamlı hale getirir³²³.

İnsan zihni, bunu yaparken kendi tutarlılığı içinde daima sağlam delillerden hareket eder. Zihnin kendisine hareket edebileceği sabit noktalar oluşturması, hareketi, hareketsizliğin bir işlevi olarak düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Böylece hazır durumlardan kendisine bir pozisyon alan zihin, gerçeklikten bir şeyler almak ister. Almak istediği bu şeyler, kendi ilgi alanıyla sınırlı ve sadece pratik hayatla ilgili ise hakîkate ulaşamaz³²⁴. Ancak insan, pratik hayatta kendisine katkısı olan bilgiyi de yok sayamaz.

³²² Bergson vd., *a.g.e.*, s. 35.

³²³ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 39.

³²⁴ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 40.

Batı dünyasının dışında kalan toplumlarda, Batı biliminin ilgi uyandırmasının nedeni, bu bilimin pratiğe ve faydacılığa yönelik icatlarıdır. İnsanın, pratikte kendi ihtiyacına göre icatta bulunması veya icatları kullanması kaçınılmazdır. Ancak ilkeden yoksun olarak ortaya konulan bu buluşlar, yeni ihtiyaçlar (ihtiyaç olmadığı halde ihtiyaçmış gibi gösterilen) ve buna bağlı yeni icatları gerekli kılarak insana doyumsuzluk hastalığı vermiştir³²⁵.

Gerçek ilme dayalı bir bakışta, insanın temel ilkeye ihtiyacının gerekli olduğu görülür. Çünkü sadece pratik alanda gerçekleşen bir durum her zaman gerçeğin bilgisini yansıtmaz³²⁶. Pratik alanın bilgisi her zaman değişiklik gösterebilir. Gerçeğin bilgisi ise, değişkenlik göstermediğinden pratik hayattaki geçici faydalanmalar onu etkilemez. Gelenekselci düşünceye göre hakîkatin bilgisinin değişmezliği ana ilkedir³²⁷. İlkeden yoksun bırakılmış bir anlayış ise insanlığa kalıcı çözümler üretemez.

Modernizm, her bilginin sürekli değişebileceği anlayışıyla ilkesizlik üstüne inşa ettiği bilgiyi, hakîkatin bilgisi gibi kabul etmiştir. Bunun sonucunda, dindar olsun veya olmasın bütün insanlar bir kafa karışıklığına sürüklenmişlerdir. Bu kafa karışıklığı içindeki insanda ilkeden uzaklaşmış ve gerçek bilgiyi elde etmek için çalışmamıştır. Böylece sürekli bir değişimin olduğu inancı kabul edilmiştir.³²⁸

Metafizik alanın varlığına inanan ve bu alanın fiziki alandaki etkilerini bildiklerini düşünen insanların bile modern düşüncenin bu etkisinin tam dışında oldukları söylenemez. Aşkın olanın, fiziki alan ait bir nesne gibi algılanabileceği yanılığısına düşülmüştür. Hatta bu şekilde düşünenlerin bir kısmının yanılığının ötesinde modern bilimsel teorilerin etkisinde hareket ettikleri de görülmektedir³²⁹.

Bilgiyi artırmaya yönelmek yerine, sürekli tedirginlikle hareket edilmesi, insanı bilinmezciğe sürüklemiş,³³⁰ gerçeğin bilgisi sadece bir ahlâk eğitimi olarak algılanmıştır. Bu algılama ise aynı zamanda ahlâkın pratikteki karşılığını sınırlandırarak belirli bir alana indirgenmesine sebep olmuştur. Bir davranışın sadece ahlâkî olarak yapılması ile manevî bir gelişim için yapılması arasındaki fark görülmemiştir³³¹. Geleneksel olan uygarlıklarda, hakîkatin bilgisi değişmez olarak

³²⁵ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 53.

³²⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 53.

³²⁷ Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı*, s. 67.

³²⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 68.

³²⁹ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 153.

³³⁰ Guénon, *Manevî İlimlere Giriş*, s. 24.

³³¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 64.

kabul edildiğinden dolayı, insanların her davranışı aşkın bir özellik ile ilişkilendirilmiş ve anlamsız sayılabilecek bir davranış söz konusu olmamıştır³³².

Modern düşünce de ise bilginin kaynağı sadece fiziki alan kabul edildiğinden dolayı insanın davranışlarının da fiziki alanın dışında bir anlamı olmamıştır. “Tabiat ilmi” diye adlandırılan bilgi, tabiat sınırlarının dışına çıkamamıştır. Böylece bilginin faydası tabiatla sınırlandırılmıştır. İnsanın elde edebileceği farklı bir bilgi ile tabiatı aşması ve aşkın olandan faydalanması mümkün görülmemiştir³³³.

René Guénon’a göre, insanın aşkın olanın bilgisine ulaşması ve ondan faydalanması mümkün olmanın ötesinde mevcut ve gerçek bir durumdur. Ona göre böyle bir bilginin mümkün olup alamayacağını tartışmak yerine, bu bilgiyi elde etmek için çalışmak daha doğru bir yöntemdir. Kaldı ki herhangi bir bilgiyi elde etmek için mutlaka bir gayret göstermek gerekir. Ancak buna rağmen mutlak bir şekilde anlaşılması mümkün olmayan bir bilgiden söz edildiği de unutulmamalıdır. Yapılabilecek en doğru şey, bu bilgiyi elde etmek isteyenlere engel olmadan, bilgiye ulaşacak “vâsıtaları” göstermektir³³⁴.

Guénon, bilgiyi varlıkların yapısında bulunan ve birbirinden farklı olan fakat birbirini tamamlayan “bâtınî ve zâhirî” diye de ikiye ayırarak anlatmıştır. Varlığın aktif yanını oluşturan ve kendi içinden çıkan “bâtınî” bilgiyi oluşturur. “Zâhirî” bilgi ise, ortaya çıktığı çevrenin tüm unsurları tarafından etkilenen ve varlığın pasif yanını oluşturur. Herkese açık, ana ve büyük yolu oluşturan zâhirî bilgi olmakla birlikte, “seçkin bir zümreye” ait olan bâtinî bilgi, hakîkatin bilgisine ulaşmada belirleyici olandır³³⁵. Ancak seçkin bir zümreye ait olmakla birlikte bâtinî bilgiye sahip olduğunu söyleyenlerin bu söylemi hakîkatin bilgisine sahip olduklarını göstermez³³⁶.

René Guénon, bilgiyi metafizik alan üzerine inşa etmiştir. Metafizik Bilgeliği ise beş aşamada ele almıştır. Birinci aşama: “Oluşum sırasına göre, zekânın oluşumuna göre bir hipotez ortaya konulan ve geliştirilen” aşamadır. Bu aşamada; “Dinsel geleneklerin Tanrı dedikleri bir İlk’in varolması olanaklıysa, engeller, sorunlar, çıkmazlar, vb. nelerdir?” sorularının incelenmesi yapılmaktadır. İkinci

³³² Guénon, *Manevî İlimlere Giriş*, s. 71.

³³³ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 100.

³³⁴ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 100.

³³⁵ Guénon, *İslâm Manevîyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 29.

³³⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 31.

aşamada; “Nous” birinci aşamadaki hipotezden hareket ederek, “doğrudan deneyimin nesnesi olan evrenin kuvve halinden oluş durumunun beş temel ve indirgenemez büyük kipliğini keşfedecektir.” Üçüncü aşama; “metafizik bilgelik, İlk’in varoluş biçimini arama çabası” gösterir. Dördüncü aşama; “Bilgelik perspektifi” olarak adlandırılır. Bu aşamada “İlk’in varlığını keşf eden zekâ, kendisi için dolaysız deneyim nesnesi olan her şeye” farklı bir bakış açısı geliştirecektir. Beşinci aşamada artık insan kutsal olanla iletişim arayışına geçer. Bu aşama “bilgelik sıfatını hak ettiren aşamadır”³³⁷.

Metafizik, yapısı gereği “tabiat ötesi” alanı ifade eder. Fiziki ilim, tabiatla olan her şeyin incelemesini yaparken, “metafizik ilim” tabiat ötesiyle ilgili ve külli olanla ilgilenir³³⁸. Bundan dolayı metafiziği tam anlamıyla tanımlamak zordur. Çünkü tanımlanabilen her şey sınırlandırılabilir. Oysa metafizik herhangi bir sınırlamaya tabi tutulamaz. Külli olarak tanımlanması, sadece onun hakkında düşünmeye yöneltmek içindir. Onun için yapılabilecek bütün tanımların yetersiz olduğu bilinmelidir³³⁹. Metafizik hakikat ne şekilde anlatılırsa anlatılsın varlığının özü değişmez.

Bunun için Guénon, metafiziği anlatılırken kullanılan, Doğu veya Batı metafiziği ifadelerini, metafiziği anlatmak için kullanılmış dış şekiller olarak kabul etmiştir. Ona göre, öz itibarıyla, Doğu ve Batı metafiziği aynıdır. Bu öz dikkate alındığında, sadece metafizik deyiimi daha doğru bir anlatım olmakla birlikte³⁴⁰ Batı metafiziği entelektüel bakımdan kaybolmuş durumdadır. Doğu metafiziği ise fiili bir bilgi olarak varlığını devam ettirmektedir. Metafizik bilgiyi elde etmek isteyenlerin, Doğu düşüncesine yönelmeleri ve gerçeği bulmayı amaç edinerek farazi yaklaşımlardan sakınmaları, Guénon tarafından, gerekli görülmüştür. Metafiziğin bulunduğu yerde hakikat tek bir birlik temeline dayandığından dolayı farklılıklar dışsal olarak kabul edilmiştir³⁴¹.

Kadim kültürde bilgi alanı daraltılmamış ve maddi alan ile manevî alan birinden ayrı düşünülmemiştir. Düşünce alanı daraltılmayan insan da evrene bugünkü gibi bakmamış, şahit olduğu âlemi, aşkın olanın imkânlarının maddi alana

³³⁷ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s.s. 20-22.

³³⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 53.

³³⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 57.

³⁴⁰ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 51.

³⁴¹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 51.

yansıması şeklinde algılamıştır³⁴². Doğal olarak da maddi alan ile manevî alan bir bütünlük içerisinde değerlendirilmiştir. Bu yüzden yapılan çalışmalar öz itibarıyla bir ilkeye bağlı ve sadece dışsal bir anlamla ele alınmamıştır³⁴³. Âlem sınırlı da olsa hakîkati ifade ettiğinden dolayı, hakîkatin kendisi olarak değil, kendisini gösteren bir yönü olarak algılanmış ve ifade edilmiştir³⁴⁴. Varlığın tüm hallerinin bu şekilde yansıması gerçeğin bilgisini oluşturmuştur³⁴⁵. Böylece yapısı gereği sınırlandırılmayan metafizik alana ait bilgiler sıradanlaştırılmamıştır.

Bu bilgileri herkesin anlayabileceği bir şekilde açıklamak imkânsızdır. Çünkü duyu vasıtalarıyla algılanamadıkları için mutlaka ifade edilemeyen bir yönleri vardır. Bu bilgileri elde etme niteliğine sahip insanlar ancak anlayabilirler³⁴⁶. Herkesin anlayabileceği bir şekilde sokmaya çalışmak, bu bilgilerin değerini düşürerek anlamsız hale getirmeye neden olur³⁴⁷. Nesnel olan şeylerin bilgisini dahi her insanın aynı şekilde anlaması mümkün değilken, aşkın bir nitelikte olan bilgiyi herkesin aynı şekilde anlayabileceğini düşünmek yanlıştır. Bununla birlikte metafizik bilginin akıl tarafından tam kuşatılamaz olması onun akıl tarafından bilinemez olduğu anlamına da gelmez.

Metafizik bilginin kendisi kuşatıcı ve küllidir. Bu yüzden geleneksel düşüncede, metafiziği anlama çabaları tümelden tikele doğru olmuştur³⁴⁸. Bu bilgide, “ilk ilke”, bil-kuvve ve bil-fiil olarak ayrılmaz. Ancak bil-kuvve ve bil-fiilin faaliyetleri anlatılırken ayrı olarak değerlendirilmişlerdir³⁴⁹.

Guénon’a göre, metafizik bilginin gerçekleşme yeri kalptir. Akıl beşeri, kalp ise beşer üstü kabul edilmiştir. Metafiziğin bilgisini mümkün kılanda budur. İnsan, beşeri bir özelliğe sahip olmasına rağmen, onun bu bilgiye ulaşmasını mümkün kılan kalptir. Yine mertebelerden oluşan nesnel âleminde beşeri olan insanı, beşeri mertebenin üstüne de bu özelliği çıkarır. Bu yönüyle insan varlıklarda bulunan özelliklerin daha fazlasını içinde barındırır. Böylece şuurlu olarak beşer üstü mertebelerin farkına varır³⁵⁰.

³⁴² Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 161.

³⁴³ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 63.

³⁴⁴ Schoun, *İslâm’ın Metafizik Boyutları*, s.63.

³⁴⁵ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 51.

³⁴⁶ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 109.

³⁴⁷ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 55.

³⁴⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 79.

³⁴⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 81.

³⁵⁰ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 103.

Bu farkına varışın aktarılabilmesi; aktaranın, aktarılan kişinin ve koşulların uygun olup olmamasına bağlı görülmüştür. Metafizik bilgi ve onu anlatırken üzerinde durulan konuların, olağandışı ve anlaşılması zor şeyler içermesinden dolayı bunların bir “fenomen” olarak değerlendirilmesi yanlıştır. Metafizik hiçbir zaman bir fenomen olarak düşünülmemiştir. Fenomenler “tabiat” düzenine aittir. Metafizik ise, tabiatüstü ve tabiatın ötesindedir. İnsanın iç dünyasıyla daha fazla ilgili olması, bu bilginin, psikolojik bir durum olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Ancak bu durum psikolojik bir durum olarak değerlendirilmesi yanlıştır³⁵¹. Çünkü psikoloji insanın beşeri yönüyle ilgilidir.

René Guénon, metafizik bilginin, bir fenomen veya psikolojik bir durum olarak ele alınmasını, onu nesnel alana indirme çabası olarak görmüştür. Bu bilginin herkes tarafından anlaşılabilir bir özellikte olduğuna inanmak yanlıştır. Herhangi bir bilgiye sahip insanın amacı, elde ettiği bilgilerle sadece tabiatta meydana gelen olayları herkesin anladığı şekliyle açıklamaya ve bilmeye çalışmak olmamalıdır³⁵². İnsan, bu bilgiyi anlamlı kılan temel unsuru anlamaya çalışmalıdır.

Bu yüzden geleneksel düşüncede, insanın kendi içinden kaynaklı olmayan tüm bilgiler, onun kendisinde bulunan bilginin farkına varmasını sağlayıcı araçlar olarak kabul edilmiştir. İnsan bu araçları kullanarak gerçek bilgiye ulaşabilir. Bilgiye ulaşan insanda araçlar artık anlamını yitirir³⁵³. İnsan, bildiklerini eyleme dönüştürme özelliğine sahiptir. O, fiziki alan üzerinde düşünerek metafizikle bir bağ kurar. Böylece metafizik bilgiyi pratik hayatta aktarmada bir sorun yaşamaz. Bunu idrakli bir şekilde yapar. İnsanın, merkezi bir konumda olması da şuurlu ve idrak sahibi olmasından kaynaklanmaktadır.

Kuşkusuz, insan idrakinin de dereceleri vardır. İdrak, gerçek seviyesine ise nesnelerin fiziki yönlerinin dışındaki alana ait özelliklerini anlamlandırmasıyla ulaşabilir. İdrake, özne-nesne ilişkisi açısından da bakılmıştır. Buna göre idrak, öznenen nesneye direkt yansıyan veya “nesneden özneye doğandır.” Bu özelliği ile duyu organları vasıtası ile bilgi toplayan idrak, aynı zamanda kendi anlayışını da fiziki alana duyu vasıtası ile yansıtır. Bu şekilde fiziki alanda yapılan hiçbir davranış sadece fiziki olarak kalmayarak metafizik bir karakter kazanmış olur³⁵⁴. Bu yüzden âlemi bilmek, hakîkati tam bilmeyi ifade etmese de hakîkatin bilgisine

³⁵¹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 65.

³⁵² Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 44.

³⁵³ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 50.

³⁵⁴ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s.s. 71-72.

götürdüğü için sonuçta hakîkati bilmek anlamına gelir. Çünkü, nesnelere gerçek anlamlarını kendilerinden üstün olan alandaki gerçeklerle uyumundan almışlardır³⁵⁵.

İnsanın, âlem hakkında bildikleri gerçek bilgiyi içeriyorsa davranışları gerçeğin davranışa dönüşmüş halini oluşturur. Aynı şey “İlahî Eylem” için de söz konusudur. “İlahî Eylem, İlahî Bilginin ifadesidir.” İlahî bilgi, sınırlı olmamasına rağmen âlem, İlahî bilginin sınırlı bir eylemi olarak kabul edilmiştir. İlahî bilgi ve İlahî eylem, ebedilik ve ezellik özelliğine sahiptir. Bununla birlikte insan, bu eylemsel yansımayı anlayabilecek yetenektedir. Bu yansımayı anlayabildiği oranda da İlahî bilginin mahiyetini anlamlandırır. İnsan kendi eylemlerini bu anlamlandırma özelliği ile yapar³⁵⁶.

İnsan, davranışlarının kaynağı olarak değişmez nitelikte olan fakat maddeye çokluk veren ilk ilkeyi anladığı zaman, fiziki alandaki çokluğa dayanarak, çok bilgi elde edebileceği yanılgısına düşmez. Böyle bir durumun, gerçek bilgiye ulaşmaya engel olduğunun farkına varır. Maddeyi gerçeğin sembolik bir zuhuru olarak kabul eder³⁵⁷. Modern düşüncede, gerçeğin, maddeden müteşekkil kabul edilmesi, fiziki alanı gerçeğe ulaşmada bir rehber olmaktan çıkarmıştır. Böylece eşya hakîkate ulaşmaya engel olan bir unsur olmuştur. “Mutlak Hakîkat” ise insanın elde edebilmesi mümkün olan her türlü bilginin temel konusunu oluşturur³⁵⁸.

Fiziki alana ait bilgiye konu olan şeylerin çok farklı olması, gerçek bilginin konusunun da çok farklı olduğu anlamına gelmez. Fiziki alandaki şeyler ancak mutlak bilginin farklı formlarda ve sınırlı bir şekilde yansımasıdır³⁵⁹. Metafizik bilgiye konu olan mutlak hakîkatin bilgisi farklılık kabul etmez. Konu olarak farklılık göstermeyen hakîkatin bilgisi, gerçek bilgiyi ifade eder. Gerçek bilgi ise tecrübî bilgi ile elde edilen metafizik bilgidir³⁶⁰. “Marifet” de denilen bu bilgi, “en mükemmel bilgidir”³⁶¹.

Bu bilginin esas konusu aşkın varlık ve hakîkatin kendisidir. Aşkın varlık ; “İlk ve son, Zahir ve Bâtin, tüm hakikat kendisinde olan, kendisi de mutlak hakikat olan Allah’tır”³⁶². Bilginin konusunu sadece duyulur alana indirgemek zihnî farklı

³⁵⁵ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 167.

³⁵⁶ Schoun, *İslâm’ın Metafizik Boyutları*, s. 66.

³⁵⁷ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 41.

³⁵⁸ Schoun, *a.g.e.*, s. 63.

³⁵⁹ Schoun, *a.g.e.*, s. 63.

³⁶⁰ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 47.

³⁶¹ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 99.

³⁶² Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 43.

alanların bilgisinden uzak tutarak sınırlandırmaktır. Gerçek bilgi de duyuların verdiği bilgi değildir.

Görünür alanda ne kadar çalışma yapılırsa yapılsın zihnî faaliyet alanı hep aynı kalmaktadır. Hakikat, kendisini kendi varlığının dışında ama belirgin bir şekilde gösterir. Onu ancak bilen ve bilinen arasındaki ilişki açıklayabilir³⁶³. “İlahi hakikat” Tanrı’nın kelimesidir. Varlıklar da Tanrı’nın bir kelimesidir. Tanrı, varlığının gereği olarak “Âlim”dir. Tanrı’nın bir kelimesi olan insanın amacının da bilgi olması, bundan kaynaklıdır³⁶⁴. İnsanın hem “saf hakikati” hem de âlemi ve âlemin içindeki “beni” tanıyabilme yeteneği vardır. Bu yeteneğini kullanabildiği oranda bilgi elde edebilir³⁶⁵.

Âlem, hakikatin bir yansıması olarak kabul edildiği için âlemin içindeki varlıklar da hakikatin bir yansıması olarak kabul edilmiştir. Bu durumda insanın, âlemin ve kendi varlığının farkına varması hakikatin farkına varması anlamına gelmektedir. Bu durumdaki insan, bilge olarak kabul edilmiştir. Bilgelik “özü gereği tamamen zihnî” olmasından kaynaklı olarak duyulardan ayrı kabul edilmiştir³⁶⁶. Zihnî olarak kabul edilmesi, bu bilgi türünün pratikte karşılığı olmadığı anlamına gelmez. Bilge olan kişi, davranışlarıyla insanının kâinattaki görevini asla ihmal etmemesi gerektiğini gösterir. Evreni yaşanılır kılmak için çalışır. İnsana olması gerekenden fazla önem yüklemeyi³⁶⁷.

Her insanın duyuları vasıtasıyla maddi alanla ilgili bilgi elde etme olanağı vardır. Ancak bu olanağa sahip olan her insan, bilgilerin kaynağının metafiziksel olduğunu düşünmez. Fiziki alanın bilgisinin kaynağı yine fiziki alana dayandırıldığı için, ilkedan kopuk, sadece doktrine bağlı bir durum oluşmuştur. Gerçek bilgi ise, ilkelerin bilgisi olduğu için kaynağı metafiziktir ve sadece maddi alanı içermez³⁶⁸. Metafiziğe ait bilgilerin yansıma alanı ise fiziki alandır. Böyle bir yansıma olmaması durumunda metafiziği anlamak da mümkün değildir. Bu bilginin fiziki alana yansımasını, iyi yaşamak için gerekli “ahlâk” ilkeleri olarak veya “sosyal” bir durum olarak anlatmak da yanlıştır³⁶⁹.

³⁶³ Schoun, *İslâm'ın Metafizik Boyutları*, s. 65.

³⁶⁴ Schoun, *a.g.e.*, s. 73.

³⁶⁵ Schoun, *a.g.e.*, s. 65.

³⁶⁶ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 67.

³⁶⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 47.

³⁶⁸ Guénon, *Maddî İktidar Ruhânî Otorite*, s. 29.

³⁶⁹ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 35.

Modern bakış açısıyla din; ya sosyolojik bir olay ya da psikolojik bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bergson bu iki yaklaşımı “kapalı din ve açık din” diye adlandırarak, ikisini birleştirmeye çalışmıştır. “Din duygusu”nun hiçbir zaman “din” olamayacağını söyleyen Guénon, Bergson’un kapalı din-açık din ifadesinin mistik bir karakterde olduğunu da kabul etmez. Mistik bilgiyi gerçek metafiziksel bilgi olarak kabul etmeyen Guénon, bu haliyle bile mistisizmin yanlış anlatıldığı kanaatindedir. Mistisizm karakteri itibariyle “statik bir dine” bağlanmayı ifade eder³⁷⁰. Bununla birlikte mistisizm, en azından hissedilebilir ve duyulabilir bir alan olması yönüyle büyüden üstün olduğunu belirtir³⁷¹.

Guénon, büyü gibi olağan üstü güçlere bağlanan inançları güvenilmez olarak kabul etmiştir. Bu tür inançlardan “uhrevî hayat” tan bahsedilir gibi söz edilmesini kabul edilmez bir durum olarak görülmüştür³⁷². Bu tür yaklaşımları gizli bir ilim gibi sunma gayreti veya en azında bu eğilimleri metafizik bağlanmanın bir parçası gibi algılatma amacı içinde olanlar büyük bir yanılgıdadırlar. Bunlar bir ilim olarak kabul edilemezler. Birçoğu deneysel ve yanıltıcı durumlardır³⁷³. (René Guénon, bu inançlar hakkındaki görüşlerini *Ruhçu Yanılgı* adlı eserinde geniş bir şekilde ele almıştır.)

Bütün bu bilgi yollarının yanlışlığı salt metafizik bakış açısından hareket edildiğinde ortaya konulabilir³⁷⁴. Metafiziğin bir kez dahi olsa doğru bir şekilde kavranması doğal olarak “kesin bilme” sonucuna insanı götürebilir³⁷⁵. Aşkın bir karaktere sahip olmayan bu tür psişik haller ancak beşeri hallerin bir parçası olabilirler. Bu da modern psikolojinin alanına girer³⁷⁶. Modern psikolojinin “bilinçaltı” yaklaşımını kabul etmeyen Guénon’a göre, psikoloji, “bilinçüstü” alana tamamen kapalı ve yabancıdır. Aşkın alana ait herhangi bir durumla karşılaşıldığında bunun “bilinçaltı” alanla bir tutularak bir nevi modern ruhçuluğa sığınılması, metafizik bilgi açısından kabul edilmesi mümkün değildir. Bizzat yapıları gereği psikolojinin alanına girmeyen metafizik alanı “bilinçaltı”na sokmaya çalışarak

³⁷⁰ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 262.

³⁷¹ Guénon, *İnisiasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 32.

³⁷² Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 265.

³⁷³ Guénon, *İnisiasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 27.

³⁷⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 35.

³⁷⁵ René Guénon, *Ruhçu Yanılgı* (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), İz Yay., İstanbul 1996, s. 340.

³⁷⁶ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 269.

sahiplenmek isteyen psikolojinin bu tutumu, Guénon'a göre, çocuksu bir tutumdur³⁷⁷.

Guénon, geleneksel anlayış ile modern anlayışın birleşebileceği ve böylece manevî etkinin gittikçe artacağı şeklindeki bir düşünceyi modernizmin bir planı olarak görmüştür. Çünkü “tam inkâr; insanın üst düzeydeki imkânlarla ulaşmasını engellemiş fakat düzensizlik ve çözülme işini en son noktasına götürebilecek güçlere sahip olamamıştır.” Böylece modern düşünce, manevî alanı kontrol altına alınıp içine kapalı bir hale getirmiş “aşkın” olanın dünyamıza etkisi azaltılmış fakat ortadan kaldırılamamıştır³⁷⁸.

Gerçek geleneğin kendisi için tehlikeli olduğuna inanan modern bakış, insan kaynaklı gelenekleri ise kendisi için tehdit olarak görmemiştir. Çünkü gerçek gelenek İlahî kaynaklıdır. Geleneğin yanlış şekilde anlaşılması modernizme duyulan tepkinin yanlış bir yönlendirme ile karşı karşıya kalmasına da yol açmıştır. Gelenek fikrini yeniden bulmak isteyenlerin gerçek gelenek yerine farklı düşünceleri gelenek diye kabul etmelerinin sebebi de budur. Gelenek kelimesi ile “âdet” veya “görenek” kelimelerini eş anlamlı sayarak geleneği tamamen insan kaynaklı ve aşkın olandan ayrı şeylerle karıştırmak bu yaklaşımın bir sonucudur³⁷⁹.

2.3. René Guénon'a Göre Bilginin Kaynakları ve Elde Etme Yolları

Öncelikli şunu bilmek gerekir ki konunun kendisinin karmaşıklığından değil fakat metafizik bilgiyi modernizmin kullandığı dili kullanarak anlatmak nasıl zor bir durumsa kavranılır hale getirmekte o kadar zordur³⁸⁰.

Bu yüzden, “hakikatin entelektüel bilgisini elde edebilme” yeteneğine sahip olduğu düşünülen insanların bu yeteneği kullanırken yanılırlara düşme durumu da söz konusu olabilmektedir. Yanılırlığa düşmek insanın beşeri yönüyle ilgilidir. O halde entelektüel bilgi yeteneğinin elde edilebilmesi, insanın beşeri yönüne dayandırılmaz. Bu yetenek, varolma bakımından “saf varolma ve bilme fiili” olan, bunları kendi içinde ayrı olmadan barındıran, bir ilk hakîkate bağlı olmak durumundadır³⁸¹. Ancak fiziki alana ait tüm bilgilerin kavranış düzeyleri nasıl ki

³⁷⁷ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s.s. 268-269.

³⁷⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 200.

³⁷⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 247-248.

³⁸⁰ Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*. s.13.

³⁸¹ Andruzac, *a.g.e.*, s. 20.

insanların yeteneklerindeki farklılığa göre değişiklik gösteriyorsa³⁸², metafizik alana ait bilgilerinde kavrayış düzeyi olarak farklılık gösterebileceği gözden kaçırılmamalıdır³⁸³. İnsan, kendi içinde bulunan kabiliyetle gerçek bilgiye ulaşabilir. İnsanın kendi içinden kaynaklı bir eğitime dayalı olan bu bilgi, formal bir eğitimle elde edilemez niteliktedir. Metafizik bilgiyi elde ederken kullanılan vasıtaların farklılığı insanlarda bulunan yetenek farklılığından kaynaklanmaktadır³⁸⁴.

Geleneksel bakış açısına göre, bu bilgiye ulaşmak için dinin ortaya koyduğu verilere de ihtiyaç vardır. Din, zâhirî ve bâtinî boyutu açısından değerlendirilir. Zâhirî boyut, herkesin kapasitesine ve ilgisine göre bir şeyler anlayabileceği alan olarak tanımlanmıştır. “Bu anlamda din herkese hitap eder.” Fakat zâhirî yönden hareket ederek dini herkesin anlayabileceği basit bir olguya dönüştürmek yanlıştır³⁸⁵. Din, insanın içinde bulunduğu duruma en uygun şartları oluşturmayı hedefler. Sahih gelenekteki intikalın amacı ise dinin sağladığı bu şartlardan faydalanarak üst durumlara geçmeyi mümkün hale getirmektir³⁸⁶. Dinin bâtinî yönü ise bunu sağlar. Din ister zâhirî boyutuyla ister bâtinî boyutuyla değerlendirilsin büyük dinler metafiziksel bir yapıya sahiptir³⁸⁷.

İnsanüstü olan “vahiy ve ilhamı” yok sayıp, yerine duyusal alana ait ve beşeri nitelikteki bilgi kaynaklarını koyarak gerçeğin bilgisine ulaşamaz³⁸⁸. Dinin vahiy kaynaklı olması onun, insanın becerilerini kullanmasına kaynaklık edecek bir yapaya sahip olduğunu gösterir. İnsan, dinin bu özelliğini, kendisinde var olan zekâ ve onun ürünü olan akli işleterek gerçek bilgiye ulaşabilir. Modern düşünce “Zekânın becerebileceği tek alan olarak ilmi felsefeyi kabul etmiştir.” Bundan dolayı zekâ felsefenin kabul ettiği genel sonuçlar arasında bir koordinasyon sağlar. Modern düşüncenin yaklaşımına göre zekânın bundan fazla anlamı da yoktur³⁸⁹.

Guénon, aklın ve zekânın birbirinden farklı olduğunu belirtir. Akıl; “sınırlı ve izafidir”. Akıl, zekâyı kapsamaz ve zekânın yerini tutamaz³⁹⁰. Akıl, beşeri bir özelliktir. Külli karakterde olan zihin ise beşeri özelliklerin dışında yer alır. Ferdin,

³⁸² Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 49.

³⁸³ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s.41

³⁸⁴ Guénon, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, s. 65.

³⁸⁵ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 101.

³⁸⁶ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 38.

³⁸⁷ Andruzac, *a.g.e.*, s. 29.

³⁸⁸ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 69.

³⁸⁹ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 46.

³⁹⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 45.

kendisini aşan bu özelliğe sahip alması, kendi isteğine bağlı değildir³⁹¹. “Akıl, ruhun düşünce dünyasıyla kesiştiği yerdir”³⁹².

Zekâ ise, aklın duyularla algılanan nesnelere uygulanış biçimi değildir. Zekâda, aklın imkânlarını aşan çok farklı imkânlar vardır³⁹³. Zekâyı, akılla bir tutarak değerlendirmek, onu en alt sınıra indirgemek olur. Zekâ, duyguyu da içine alır ve duygudan ayrı değildir³⁹⁴. Duygu ancak fikirle kontrol edilebilir ve fikirle kontrol edilmeyen duygu düzensizlik oluşturur³⁹⁵. O halde bilgi; genel, kapsayıcı ve düzensizliğe izin vermeyen bir nitelikte olmalıdır. Bu bilgi, entelektüel sezgi ile elde edilebilen ve her şeye ilke oluşturan metafiziksel bilgidir. Saf metafiziksel bir öze sahip olan entelektüel sezgi sayesinde hakîkatin bilgisine ulaşılabilir³⁹⁶.

Bu bilgi, fiziki alandan tamamen kopuk bir şekilde de elde edilemez. Herhangi bir bilgi elde edilirken beşeri özelliklerin kullanılarak fiziki alana ait verilerden yararlanılması gerekir. Metafizik bilgi elde edilirken de bu bilgi yolları, içinde bulunduğu “âleme” ait şekillerden hareket etmeyi gerekli kılar. Bu bakımdan duyulardan elde edilen bilgi, hakîki bilgiye erişmek için bir aşama olarak kabul edilmiştir. İnsan, böylece fiziki alana ait şekilleri ve formları, gerçek anlamlarıyla değerlendirir. Hakîkatin bilgisine ulaşmak için de bu formlardan yararlanır. Bununla birlikte insanın, duyuların verdiği bilgi ile kendisini sınırlamaması ve bu sembollere farklı anlamlar yüklememesi gerekir³⁹⁷.

Gelenekselci düşünürler, duyuların, fiziki alanla ilgili insana bilgi sağlayan vasıtalar olduklarını kabul edilmişlerdir. Fakat bu bilgi vasıtaları, elde edilmeye çalışılan bilgiyi meydana getirmemiştir. Fiziki alana ait bilgi vasıtaları ile sadece mevcut olan bilgi anlaşılmaya çalışılır. Böylece bu vasıtalar, ulaşılmak istenen bilgiye ulaşmada kolaylık sağlarlar. Bundan dolayı vasıtalar, gerçek bilginin kaynağı olan metafiziğin sebebi değil sonucudurlar³⁹⁸. Metafizik tahakkukun gerçekleşmesi için bu vasıtalar mutlak anlamda yeterli kabul edilmemiştir³⁹⁹. Vasıtalar, ferdin yapısına göre değişiklik gösterebilirler. Her ferdin, kendi özelliğine uygun vasıtalar kullanması gerekli görülmüştür. Gerek fertlerin farklılığı, gerekse vasıtaların

³⁹¹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 57.

³⁹² Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 45.

³⁹³ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 45.

³⁹⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 75.

³⁹⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 89.

³⁹⁶ Guénon, *Modern Dünya'nın Bunalımı*, s. 73.

³⁹⁷ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 106.

³⁹⁸ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 107.

³⁹⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 60.

farklılığı hakîkatin farklılığı anlamına gelmez⁴⁰⁰. Hakîkat, fertlere göre değişmediği gibi, yer ve zamana göre de değişiklik göstermez⁴⁰¹. Bundan dolayı farklı zaman ve mekânlarda, farklı fertlerin, farklı vasıtalar kullanarak hakîkatin bilgisine ulaşmaları mümkün görülmüştür. Bu farkların hakîkatin bilgisine yaklaştıkça azalır ve yok olmaları kabul edilmiştir⁴⁰².

“Bilgi sıralamasında, ilmin üstünde, saf ve aşkın bilgi olan metafizik vardır. Bilim, mahiyeti gereği, aklî bilgidен başka bir şey değildir.” Metafizik ise yapısı gereği aklın ve duyuların üstündedir⁴⁰³. Metafizikten ayrı düşünülen bilgi, bağımsız bir düşünce olarak değerlendirildiğinde, hakîkatten uzak kalır. Bu tür bilgiler nesnelere mahiyeti ile değil şekilleriyle ilgilenir. Böylece bilgi nesnelere aşkın yönünü anlayamadığı için kendi alanını daraltır⁴⁰⁴.

Guénon, bilgiyi “külli” bilgi olarak değerlendirmiştir. Gerçek bilgidен yoksun ve başka ilimlere konu olabilecek çok şeyin olduğunu bilmeyenlerin, gerçek bilgiye ulaşmalarının imkânsız olduğunu belirtmiştir. Herkes tarafından bilinmeyen külli bilgi ancak, “kalp gözü” ile kavranabilir⁴⁰⁵. Modern düşüncede kalp gözüyle kavrayarak bilmek kabul edilmemiştir. Batı düşüncesinin, fiziki alanın bilgi sahasının bir kısmında yaptığı çalışmalar Gelenekselci düşünürler tarafından tamamen red edilmemiştir. Bununla birlikte Batı düşünce sisteminin, tamamen habersiz olduğu metafizik bilgi ve hatta fiziki alanla ilgili bilgilerin var olduğu da unutulmamalıdır. Duyularla algılanamayan alanın bilgisi ise ancak tecrübeye dayalı bilgi ile bilinebilir⁴⁰⁶. Tecrübî bilgi ise geleneksel bir temele dayanır. Bu bilginin ilkeleri kesinlikle değişmez ve araştırma; “bilmek ve bulmak” için yapılır. Zâhirî olarak faydalanılan kaynaklardan elde edilen ve hiçbir ilkesi olmayan unsurları bir araya getirip, bunlar arasında bir bağ oluşturarak hakîkatin bilgisini inceleyenler bu bilgiyi “derin bilgi” diye adlandırırlar⁴⁰⁷.

Tecrübeye dayalı bilgi tahlil edilemez bir yapıya sahiptir. Bir bilginin “terkibi” o bilginin “tahlili” değildir. Bilgiyi, tahlil ederek gerçek bir terkibe ulaşmak mümkün değildir. Yapıldığı alan elverişli olması durumunda “tahlil” sonsuza kadar sürebilir. Bu bakımdan bir üst ilke ile ilgi kurmada yetersiz kalır ve

⁴⁰⁰ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 108.

⁴⁰¹ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 97.

⁴⁰² Bergson vd., *a.g.e.*, s. 108.

⁴⁰³ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 48.

⁴⁰⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 49.

⁴⁰⁵ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 102.

⁴⁰⁶ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 47.

⁴⁰⁷ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s.s. 63- 64.

varsayımın ötesine geçemez. Varsayım olmanın ötesine geçmek ancak gerçek ilkelerden hareket etmekle mümkün olur⁴⁰⁸. Bilgiye itibar edilebilmesi için o bilginin üstün bir hakîkate bağlılığı dikkate alınmalıdır. Elde edilen tüm bilgiler saf zihni bilgiyle bağı oranında gerçeğe yakındırlar. Eğer bir bilgi, evrendeki nesnelere bilgisinden fazlasını ifade etmiyorsa, o bilgi gerçeği yansıtmaz. Çünkü evren hakîkatin geçici ve mümkün olan tezahüründen fazlasını ifade etmez⁴⁰⁹. İnsanın beşeri yönüne ait olan bilgi, ancak bu geçici alanda gerçekleşir. İnsan ise ancak beşeri özelliklerini aşarak hakîkatin bilgisine ulaşabilir.

Hakîkatin bilgisi, çokluk değildir. Birçok âlemin varlığından söz edilebilir olması bu âlemlerin bir sayı ile ifade edilebilir oldukları anlamına gelmemektedir. Bundan dolayı varlık, ancak varlığın dışındaki alanlar için mecâzi olarak kullanılabilir. Yani âlemdaki varlıklar denildiği zaman, aslında gerçek “varlığın” dışında kalan ve niceliksel olan her şeyin mecâzi bir şekilde ifade edilmiş hali kast edilmektedir⁴¹⁰.

Âlemdaki varlıkların, varoluş durumları herkes tarafından görülebilir ve algılanabilir özelliktedir. Bundan dolayı, bu alanda duyularımızla algıladığımız her gerçeklik aslında bütün bilgi derecelerinin en alt seviyesini oluşturur⁴¹¹. Derecelemenin en alt seviyesinde oluşları bu bilgilerin gereksiz olduğu anlamına da gelmez. Modern düşüncenin yaptığı ise, bu bilgileri ele alırken, onları meydana getiren asıl gerçekliği görmemezlikten gelmesidir. Fiziki alana ait bu bilgiler, aynı zamanda hakîkatin bilgisinin dış yapısını oluştururlar. Geleneksel öğretilerin ilgilendiği ise, bilgilerin aşkın özelliğidir. Buna içyapı da denilir. İçyapı, öğretilerin bütünleyici yanındır ve tamamen inisiyatik alana aittir⁴¹². İnisiyatik alanın bilgisi ile dini alan bir birine karıştırmamalıdır. Çünkü ikisi arasında içerik farkı vardır. İnisiyatik yapının dayanağını dinin oluşturması bu farkı ortadan kaldırmaz. İnisiyatik yapı bir dinin içyapısını da oluşturmaz⁴¹³. Örgün bir eğitimle veya yazılı bir şekilde elde edilemediği gibi felsefi bir düşünceyle de elde edilemez. Çünkü bu şekilde elde edilen bilgilerin tamamı beşeri özelliktedir. İnsanüstü bir bilginin ise beşeri bilgi yollarıyla elde edilmesi mümkün değildir⁴¹⁴.

⁴⁰⁸ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 50.

⁴⁰⁹ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 57.

⁴¹⁰ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 127.

⁴¹¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 128.

⁴¹² Guénon, *a.g.e.*, s. 101.

⁴¹³ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 37.

⁴¹⁴ Guénon, *Doğu ve Batı*, s. 58.

Dinler, her insanın kapasitesine uygun bir bilgi ortaya koymuşlardır. İnsanlar kendi kapasiteleri oranında, dinlerin ortay koydukları gerçekleri anlayabilirler. “Dinlerin bu yapısı, insanın iç dünyasına uygunluk teşkil eder”⁴¹⁵. İnsanın, metafiziğe bakışını bu içyapı barındırır. Metafiziğin alanı, tabiat ötesi olduğu için metafizik bilgi de konusu ve elde edildiği “melekeler” bakımından tabi bir bilgi değildir. Bundan dolayı bu bilginin tabi bilgiyle aynı şekilde elde edilmesi mümkün değildir. Bu tamamen içyapıyla ilgilidir⁴¹⁶.

Metafizik bilgiyi elde edebilmek için öncelikle insanın belli bir kabiliyet veya tabi bir eğilime sahip olması gerekir. Bundan sonra bireyin “kuvve” den “fiile” geçişini sağlayan “aktif” özellik gelir. İntikal, silsile veya “bil-kuvve güç” olarak adlandırılan ve “düzenli bir geleneksel teşkilata” bağlanma, bu aktif durumu ifade eder. Bu durum inisiyasyonu oluşturan ana unsurdur. İnsan, ne kadar nitelikli olursa olsun bu unsur olmadan hakîkatin bilgisine ulaşamaz. Bununla birlikte insanın kendi yapacağı bir “iç çalışma” da gereklidir⁴¹⁷.

Eğer bir silsile söz konusu ise, o zaman, ilk insanlar bu intikal şartını nasıl gerçekleştirmişlerdir? Guénon, ilk insanlarda inisiyasyonun doğal olarak var olduğunu ve insanların aşkın olanın bilgisine sahip olduklarını belirtir. Ayrıca ilk insanlar maddi olan ile manevî olan arasında fark görmemişlerdir. Maddi olan, manevî olanın yansıması olarak düşünülmüştür⁴¹⁸.

Duyusal alanın bilgilerinde de bir aktarımın var olduğuna ikinci bölümün birinci başlığında değinilmişti. Hakîkatin bilgisinde ise, öz itibariyle duyusal bilginin aktarımından farklı bir aktarım söz konusudur. Ancak sadece aktarım yeterli değildir. İnsanın kendi içinde gerçekleşen halleri de önemlidir. Aktarılabilir nitelikte olan her şey, sadece hakîkate ulaşmada bir aşama oluşturur. Aktarılabilir nitelikte olan şeylerin aktarımında ise dışsal unsurların rolü vardır⁴¹⁹.

Dışsal unsurların öğretilmek istenen bilginin mahiyeti ile uyum göstermeleri gereklidir. Hakîkate ulaşmada ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı koruyucu nitelik taşıyan bu unsurlar, dışsal oldukları için gereksiz görülmemelidir. Bunlar aynı zamanda bilgiyi anlamada kolaylık sağlayıcı niteliktedirler. Bu dış unsurların en önemlisi, bilgiyi aktarandır. Bilgi aktarımında, aktaranın desteğini gereksiz sayanlar

⁴¹⁵ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 101.

⁴¹⁶ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 98.

⁴¹⁷ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s.s. 41-51.

⁴¹⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 45.

⁴¹⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 47.

hakîkatin bilgisine ulaşmada başarısız olurlar. Kişinin, özünde olan yeteneğini gerçekleştirebilmesi için, inisiyatik bilgiyi elinde bulunduranların öğretileri gerekli bir şarttır. Elde edilmek istenen bilgi, özü itibariyle niteliksel olduğundan dolayı, bilgiyi talep edenin niteliği ve niyetindeki saflık da önemlidir⁴²⁰.

Ancak bu unsurların olması hakikat bilgisinin herhangi bir şekilde aniden elde edilebileceği anlamına gelmez. Herhangi bir bilgi, belli aşamalardan geçerek elde edilir. Metafizik hakikati araştırmanın da belli başlı aşamaları vardır. Birinci aşama, “suretler âlemi” denilen, beşeri alandır. Ferdi mertebelerin tümü bu alandadır⁴²¹. İnsan burada ferdi özelliklerinden kurtulmamış ve hâla beşerdir. Fakat nesnelerin görünmeyen arka planını düşündüğü gibi ebediyet duygusuna da sahiptir⁴²². İkinci aşamada ferdiyet üstü bir durum söz konusu olmakla birlikte, sınırlı bir alandır. Burada, şekiller dünyası olan beşeri dünya aşılmıştır⁴²³. Bu alanı aşan kişi artık “saf varlık” mertebesi olan “küllilik derecesi”ne kadar olan alana çıkar. Fakat bu merteye her ne kadar beşeri alanın üstünde olsa da “izafi” bir alandır⁴²⁴ ve küllilik derecesinin altındadır.

Bu alanlara ulaşmak geçici bir sonuçtur. Metafiziğin gerçek bilgisi bütün bu varlık alanlarının⁴²⁵ ötesindedir. Bütün bu varlık alanları hakikat bilgisi için sadece yol gösterici⁴²⁶ özelliktedirler. Fiziki alan aşılmadığı sürece tabiatın ötesine geçmek de mümkün değildir.⁴²⁷ “En yüksek gaye” her türlü sınırın aşıldığı, hiçbir şekilde ifade edilemeyen ve tanımlanamayan⁴²⁸ metafizik bilgiye ulaşmaktır. Bu aşamaya ancak manevî bir etkiyle ulaşılabilir.

Geleneksel teşkilatlarda “insanüstü” nitelikte olan manevî etkiler ancak, o geleneğin yetkili temsilcileri aracılığı ile etken olurlar⁴²⁹. Aşkın olanın bilgisi, bilimsel metod olarak bilinen yöntemlere elde edilemez. Çünkü bu yöntemler fiziki alandaki olayları incelerken kullanılan yöntemlerdir⁴³⁰. Oysa geleneksel ekolün savunduğu bilgide ise bir “içten” kaynaklılık söz konusudur⁴³¹. Dolayısıyla

⁴²⁰ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 47.

⁴²¹ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 112.

⁴²² Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 62.

⁴²³ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 63.

⁴²⁴ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 64.

⁴²⁵ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 64.

⁴²⁶ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 112.

⁴²⁷ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 100.

⁴²⁸ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 64.

⁴²⁹ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 227.

⁴³⁰ Guénon, *Doğu ve Batı*, s.58.

⁴³¹ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s.69.

kullanılacak yöntemde bu kaynağa uygun olmalıdır. İnsanda bulunan kabiliyetin harekete geçirilebilmesi, bilginin aktarımındaki bu yöntemle bağlıdır. Bu aktarımda sahil bir silsile söz konusudur ve tam etki göstermesi için sözlü aktarım zorunludur⁴³².

Buradan yazılı aktarımın gereksiz olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Yazılı aktarımlar manevî etkinin vasıtaları durumunda oldukları için kutsal metinler yazılı aktarılmışlardır⁴³³. Burada kast edilen yazılı aktarım ise sadece “kitabî” bir bilgi elde etmek amacıyla yazılanları okumanın ve aktarmanın hakîkate ulaşmada hiçbir faydasının olmadığıdır⁴³⁴.

Gerçek bilgiye ulaşmak için çalışan fakat birinci veya ikinci aşamayı aşamayan bir insanın hiçbir şey kazanamadığını söylemekte yanlıştır. Bilgi insanın bir anlık değişiminden daha fazla şeyi ifade eder. Hangi aşamada olunursa olunsun metafizik bilgi tam olarak elde edilmese de her zaman ve her yerde imkân dâhilindedir⁴³⁵.

2.4. René Guénon’a Göre Bilginin Değeri ve Güvenilirliği

İnsanın, herhangi bir alanın bilgisine sahip olmaması o alana karşı kaygıyla bakmasına neden oluşturmaktadır. Böyle bir alanla ilgili bilgisi artan insanın, bu alanla ilgili kaygıları da azalmaktadır. İnsanın, farklı alanların bilgisine yönelmesi, bu alanlarla ilgili bilgi alanını genişletecektir. Buna bağlı olarak da kendisine kaygı vererek huzursuz eden alanlarla ilgili bilgisi artacak ve bu alanları daha yakından tanınması kolaylaşacaktır.

İnsanın, bilgi kaynaklarını belirli bir alanla sınırlandırması ve duyularının dışında bilgi kaynağı kabul etmemesi, evreni ve kendisinin evrendeki konumunu anlamasına engel olacaktır. Oysa insan yaşadığı çevreyi tanımak ve anlamlandırmak ister. Bu insanda doğuştan gelen bir özelliktir. Kendisinde var olan bu özellik sayesinde varlıkların varoluş amacı üzerinde düşünen insan, aşkın alanın bilgisine ulaşmak ister.

Modern düşünce, insanın bu özelliğini göz ardı ederek, sadece fiziki alana ait bilgileri güveniler ve doğru kabul etmiştir. Aşkın alanla irtibat kurma yeteneği olan insan, fiziki alana mahkûm edilerek bunalıma sürüklenmiştir. Gerçek bilgi

⁴³² Guénon, *İnsiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 88.

⁴³³ Guénon, *a.g.e.*, s. 88.

⁴³⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 320.

⁴³⁵ Bergson vd., *a.g.e.*, s. 117.

kaynaklarından mahrum bırakılan insanın sorunlar artmış ve insan asli kimliğinden uzaklaşmıştır. Yapısı gereği merak duygusuna sahip olan insanın bu duygusu, onu bilgi elde etmeye yöneltir. İnsan, sadece maddi unsurlardan oluşan bir varlık olmadığı için, maddi alanın dışındaki alanlara da ilgi duyan ve bu alanları merak eden bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı, Bu ilgi ve merakını karşılayacak manevî etkilere de açıktır.

İnsan yapısı göz önüne alındığı zaman, kendisine etki eden maddi ve manevî alanların kesin olarak bir birinden ayrı olarak düşünülmemesi gerekir. Bu yüzden fiziki alandaki bir olay veya bir nesne, manevî etkinin unsuru olabilmektedir. Gelenekselci düşünürler, maddi ve manevî ayrımı yapmadığı için, fiziki alanda oluşan manevî etkinin, metafizik alanı kavramaya yardımcı olabileceğine inanırlar. Bu kavrama düzeyi, fiziki alanın bilgisi açıklanırken kullanılan mantık kuralları ile tam olarak anlatılamazsa da, metafiziğin kendi mantığı içerisinde açıklanabilir.

René Guénon, geleneksel ve inisiyatik bir bakışa sahip olduğu için kendisinin salt bir mantıkçı olarak düşünülmesini bu yüzden istemez. O mantık ve diyalektiğin zâhirî özelliklerini kullanarak, metafiziğin mantığından da hareket ederek, metafizik bilginin mümkün olduğunu anlatmaya çalışmıştır⁴³⁶. Metafiziği anlatırken, Batı düşüncesine sahip insanların anlamalarını kolaylaştıracak sembolik bir dil kullanmıştır. Böylece metafizik bilginin mümkün olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Modern düşüncenin insan aklına verdiği aşırı önem Guénon'u rahatsız etmekle birlikte, aklın fiziki âlemin içerisinde kalan bilgileri öğrenmek için gerekli olduğunu kabul etmiştir. Çünkü duyusal alanla ilgili bilgiler akıl sayesinde anlaşılabilirler. Aklın fiziki alanla ilgili bilgi elde etmedeki rolü inkâr edilemez. Fakat akli her şeyin üstünde görerek⁴³⁷ başka hiçbir bilgi kaynağı kabul etmemek yanlıştır. Çünkü âlem sadece beşeri özellikler için mümkün olan ve insan tarafından külli olarak anlaşılabilen bir alan olarak düşünülemez. Ancak beşer-üstü alanın bilgisine sahip olma yeteneği olan insan için külli bilgiye ulaşmak mümkündür. Bu bilgi ise gerçek bilgidir.

“Gerçek olan ile mümkün olan” birbirinden ayrı değildir. Mümkün olan, her şeyi kendi içinde barındıran olarak görülmüştür. Mümkün böylece gerçek olarak kabul edilir. Metafizik, gerçek ve mümkün ayrımını kabul etmez. Bu yüzden

⁴³⁶ Guénon, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*, s. 33.

⁴³⁷ Guénon, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*, s. 114.

metafizik açıdan imkânsızlık diye bir şeyden söz edilemez. Fiziki alanın dışındaki imkânlar mevcuttur ve her zaman zuhur etmeleri söz konusudur⁴³⁸.

Dünya fiziki bir mekândır. Mekân olmasından dolayı, mekânsal olan nesnelere açıklanmaya çalışılır. İnsanın düşünceleri de bu mekânda gerçekleşir fakat gösterilemez özelliktedirler. Herhangi bir mekânla açıklanamayan fakat varlığı bilinen düşüncelerin, fiziki bir mekânda gösterilemiyor olmaları, bu düşüncelerin var olmadıklarını göstermez. İnsan için, düşüncelerin öneminin büyüklüğü de tartışılmamıştır. Dolayısıyla insanüstü olan alandan gelen ve fakat bir mekân tayin edilemeyen bilginin güvenilirliğinin kabul edilmemesi yanlıştır. Yapılması gereken bu bilgilerin red edilmesi yerine anlaşılmaya çalışılmasıdır⁴³⁹.

Guénon, metafizik bilginin bir zihin jimnastiği veya psikolojik bir deneyim olarak görülmesine karşıdır. Ona göre metafizik bilgi, duyularla anlaşılabilir matematiksel bilginin kesinliğinden daha kesin bir durum ifade eder⁴⁴⁰. Bu bilgi, insanların kendi isteklerine göre değiştirebilecekleri bir nitelikte olmaması ve sahil bir silsile ile gelmiş olmasından dolayı doğruluğundan şüphe edilmemiştir.

Sahih bir silsile ile gelmeyen bilgilerin başlangıçta insanları etkilediği görülse de, zamanla etkileri yok olmuştur. Bu silsileyi ancak inisiyatik teşkilatlar kurabilmişlerdir. İnisiyatik teşkilatlar, mutlak anlamda bireysel çalışmalarla oluşturulabilir bir nitelikte olmadıkları için, mutlaka insan dışı ve aşkın bir özelliğe sahip olmaları gereklidir⁴⁴¹. Bireysel çalışmalarla ancak duyusal alanın bilgileri oluşturulabilir. Duyularla elde edilen bilgiler eğer bir amaç olarak kabul edilmiş olsalardı, değerlerinin de farklı olması gerekirdi. Fakat buna rağmen yine de metafizik bilginin yerine alamazlardı.

Hakîkatin bilgisi, bir silsile ile peygamberlere kadar ulaşır. Peygamberler, kendilerine vahiy yoluyla gelen hakikat bilgisini pratik hayata yansıtarak, muhatap oldukları kitlelere aktarmayı başarmışlardır. Peygamberlere gönderilen dinler, gerçek hakîkatin formlarıdır. Peygamberlere gönderilen dinlerin farklı olması veya insanlara hakîkati aktarmak için farklı yöntemler kullanmış olmaları, onların anlattıkları ve aktardıklarıyla hakikatin özünü değiştirdikleri anlamına gelmez. Çünkü bütün peygamberler aynı hakikati aktarmışlardır. Bilgi, peygamberlerin aktardığı ve sahil bir silsile ile gelen hakikat bilgisine uygunluğu ölçüsünde

⁴³⁸ Guénon, *Varlığın Mertebeleri*, s. 20

⁴³⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 21.

⁴⁴⁰ Coomaraswamy vd., *a.g.e.*, s. 59.

⁴⁴¹ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 58.

güvenilir kabul edilmiştir. Bu açıdan peygamberlere kadar dayanan, düzenli ve güvenilir bir silsile ile gelen bilgi güvenilir olarak kabul edilmiştir⁴⁴². Düzenli bir silsile ile gelmeyen ve bu şekilde aktarılmayan bilgi yanıltıcı olarak kabul edilmiştir⁴⁴³. Bütün peygamberlerin hakîkatin bilgisine sahip oldukları bilindiğine göre, onlara dayandırılan bütün gelenekler de aynı hakîkati öğretmişlerdir. Din dışı bilgilerde de bir intikal söz konusu olabilir. Ancak geleneksel düşüncede kutsal olanla din dışı ayrımı yoktur. Kutsala dayanmayan ve din dışı bir bilginin varlığı kabul edilmemiştir. Fakat din dışı bir bakışın varlığı kabul edilmiş ve bu bakışın bir bozulma sonucu olduğu vurgulanmıştır⁴⁴⁴.

Peygamberlere vahiy yoluyla gelen sahih bir silsile ile gelen hakîkat bilgisi aşkın alana ait bir bilgidir. İnsanın bu bilgiyle buluşturulması gerekir. Aşkın olan alandan, insana doğru inen bir “şakulî” intikal olduğu gibi “insanlığın art arda gelen durumları ve durakları içinde gözüken “ufkî” bir intikalden” söz edilir. Şakulî intikalde, zamansal bir durum söz konusu değildir. Ufkî intikal ise “kronolojik bir art arda geliş içermektedir.” Yukarıdan aşağı olan şakulî intikal eğer aşağıdan yukarı olursa, insanın ilkelere bilinçli bir şekilde katılması söz konusudur. İlkeler aşkın alana ait oldukları için değişmez oldukları kabul edilir. Böylece ilkeler bir süreklilik gösterir. İlkeler mümkün alanı kapsarlar. Bu yüzden ilkelere bağlı olan her şey, bu bağlılıkla, mümkün alanda belli bir mertebeye ulaşmış olurlar. Fakat ilkelere bağlılık söz konusu değilse, insan, mümkün olan alanın değil, zuhur etmiş alanın sınırları içerisinde kalır⁴⁴⁵.

İkelere bağlı olmak, ilkelerin künhüne vakıf olmak anlamına gelmez. Bireyler hangi derecede ve halde olurlarsa olsunlar, onlar için ilkelerin künhüne vakıf olmak söz konusu değildir. Bireyler ancak hakîkatin bilgisinin öğretilerine sahip olabilirler. Öğretilerin yanılmaz olarak kabul edilmesi ise hakîkatin ifade etme derecelerine bağlıdır. Bu yönüyle öğretiler beşer üstü nitelikte kabul edilirler. Bireylerin yanılması her zaman mümkündür. Bu yanılma ise hakîkatin bireylerden bağımsız olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü hakîkat, beşeri müdahalenin dışındadır. “Hakîkat, insana zorunlu olarak gerekli kılınır, ama bu fiziksel bir zorlama olarak dışarıdan yapılmaz.” İnsan hakîkati tanıdığı zaman onu kabul etmiş

⁴⁴² Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 33.

⁴⁴³ Guénon, *İnsiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 58.

⁴⁴⁴ Guénon, *a.g.e.*, s. 92.

⁴⁴⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 94-95.

olur. “Her gerçek bilgi, öz olarak gerçekten mevcut olduğu ölçüde, bilenle bilinenin bir olması, özdeşleşmesidir”⁴⁴⁶.

René Guénon’a göre, manevî alanda gerçekleşen bu bilgi, kesinlik içerdiği için insanı her türlü tehlikeden korur. Bu alanda zıtlıkların herhangi bir anlamı kalmaz. İnsan yaşadığı olumsuzlukların gerçekte bir anlamının olmadığını farkına varır. Bu bilgi belirsiz ve hayal ürünü olmadığı gibi, “öznel ve ideal” olarak değerlendirilebilecek olan şeyleri de ifade etmez⁴⁴⁷. Hakîkatin bilgisini elde etmek için kullanılan yöntemlerin ve yolların farklı olması, hakîkati değiştirmez⁴⁴⁸. Yeteneği ölçüsünde en üst noktaya ulaşan insan, “koşulsuz, mutlak ve süreklilik haline, mümkün varlık sınırlarının ötesine” ulaşmış olur⁴⁴⁹.

İntikalin söz konusu olduğu yerde manevî bir merkezin var olması gerekir. Çünkü bütün intikaller, bu manevî merkezden beslenirler. Geleneksel düşüncede, bu manevî merkez tek ve değişmez olarak görülmüştür. Manevî merkez olarak kabul edilen diğer merkezler de bu merkeze bağlıdırlar. Manevî etkinin intikali için insanlığın başlangıcından beri böyle bir manevî merkeze bağlanmak zorunlu kabul edilmiştir. Ancak bu bağlanma sürekli aynı şüurlulukta olmayabilir⁴⁵⁰.

İnsanın, gerçek manevî etki yerine kendisini yanıltacak, bir takım güçlere sahip insanların etkisine inanması mümkündür. Fakat manevî gelişme yolunda olan insanın, elde ettiği saf bilgi sayesinde böyle bir hataya düşmeyeceği kabul edilmiştir⁴⁵¹. Yanılmazlık, bilgiye veya bilgiye bağlı olan varlığa tam bir bağlılık olduğu zaman söz konusudur. Bağlı olunan varlık ise, herhangi bir şekilde şahıs olarak değerlendirilmemiştir. Sadece hakîkatin o varlıktaki haliyle tecelli eden kısmıyla özdeş olmuş bir varlık olarak düşünülmüştür⁴⁵². Bundan dolayı yanılmazlık, varlığın kendisiyle ilgilidir. Bu yüzden hakîkatin öğretileriyle ilgili yanılmazlık sınırsız kabul edilmemiştir⁴⁵³.

⁴⁴⁶ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 418.

⁴⁴⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 77.

⁴⁴⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 72.

⁴⁴⁹ Guénon, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, s. 37.

⁴⁵⁰ Guénon, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, s. 99.

⁴⁵¹ Guénon, *a.g.e.*, s. 231.

⁴⁵² Guénon, *a.g.e.*, s. 419.

⁴⁵³ Guénon, *a.g.e.*, s. 424.

SONUÇ

Tecrübi ilimler Doğu'da geleneksel bir temele dayanır ve metafizik ile ilmî bilgi birbirinden ayrı düşünülmez. Bu bilgiler bir birinden ayrı düşünülmüş olsalardı bilginin bir önemi kalmazdı. Gelenekselci düşünceye göre bilgiyi önemli kılan bu bilginin kendi içindeki mantıklı tutarlılığı değil, gerçeğe bağlı bir tutarlılık göstermesidir. Ancak bu şekildeki bir bilgi insana zarar vermez. Çünkü sadece duyuşsal alana dayalı bilgi, insanın kendi çıkarı için bir mantığa büründürülebilir. Hakîkatin bilgisi ise insanın kendi menfaatine göre şekillenmez.

Hakîkatin bilgisini elde etmek için "saf" olmak gerekir. Yani insanın kendi özüne dönmesi gerekir. Bu öze dönüş ise metafizik bilgiye yönelme ile mümkündür. Bu durum insan için "bilim ve felsefenin dış bilgilerinden" daha önemlidir. Modern düşüncenin bilgi alanından farklı bilgiler içeren metafizik alandan insanları mahrum etmemek gerekir.

Modern Batı düşüncesinde olaylar, herhangi bir ilkeye bağlı olmayan, ampirik ve analitik bir şekilde incelenmiştir. Böylece bilgi, anlamsızlaştırılarak sürekli varsayımlar oluşturulmuştur. Bu düşüncenin pratik alanla ilgili olan teknolojik başarısı insanın gözünü perdelemiştir. Böylece insan hayatını kolaylaştırdığı düşünülen teknolojinin sınır tanımayan tutumunun, insana verdiği zararlar dikkate alınmamıştır.

René Guénon, bilgiye farklı bakışıyla insanın içinde olduğu açmazlara dikkat çekmek istemiştir. Fransa'da doğmuş ve entelektüel kişiliğinin temellerini Batı'da almış olan Guénon, Batı düşünce sisteminin insanlarda oluşturduğu olumsuzlukları yakından gözlemlene imkânı bulmuştur. Bu yüzden eleştirilerini sağlıklı temellere oturtmayı başarmış ve düşüncelerini ortaya koyarken endişeli bir yaklaşım sergilememiştir.

Kuşkusuz onun ortaya koymuş olduğu düşünceler de eleştirilmiştir. O, bu eleştirileri görmezlikten gelmemiş ve kendi fikirlerini temellendirerek cevap

vermiştir. Bu noktada eleştirilerden çekinmemiş, aksine onları kendi düşüncelerini aktarmak için fırsat bilmiştir. Şu an yaşadığımız dünyada iki önemli düşünce sisteminin varlığından bahsedilebilir. Birincisi bütün unsurlarıyla hâkim durumda olan ve modernizm sonrası oluşturulan Batı düşüncesi. Metafizik karakterden yoksun ve hakikaten uzak bir yapıya sahiptir. İkincisi ise metafizik karakterini az da olsa barındıran ve varlığını devam ettirmekle birlikte etkisini kaybetmiş olan Doğu düşüncesi. Aslında Doğu ve Batı diye bir ayırım yapmak, metafizik geçmiş açısından çok doğru olmamakla birlikte, Batı düşüncesinden kast edilen modern dönem düşüncesi olduğu için bu ayırımı yapmak zorunlu olmaktadır.

Batı düşüncesinden kast edilen şey, bir bütün olarak Batı düşüncesinin tarihsel seyri ve felsefi içeriği değil, özellikle aydınlanma ile başlayan ve metafizik bir karakter taşımayan düşüncedir. Bu yüzden insana vereceği gerçek bir kurtuluş reçetesi yoktur. Doğu düşüncesi ise, etkin olmamakla birlikte, asli özelliğini hâlâ korumakta ve ortaya çıkacağı anı beklemektedir. Ancak bu ortaya çıkış kendiliğinden olmayacaktır. İnsanı ona yöneltecek düşünsel dinamizlere ve ebediyetle bağı koparmamış öğretilere ihtiyaç vardır. Gelenekselci ekolün en önemli düşünürü René Guénon, entelektüel kişiliği ve ortaya koyduğu eserlerle bunu yapmaya çalışmıştır.

Modern düşüncesinin varlık anlayışı, fizik alandaki nesnelere sınırlıdır. Oysa düşünce tarihi dikkate alındığında, fiziki varlığın dışında ve varlığa gerçek anlamını kazandıran bir “ilk’in” varlığı inkâr edilemez. Bu bakış açısına göre varlık, sadece duyuşal alana indirgenecek kadar basit bir özelliği sahip değildir. Onun tezahür eden ve tezahür etmeyen yönleri vardır. Tezahür eden yönü fiziki alanı oluşturur. Varlığa asıl karakterini kazandıran ise tezahür etmeyen yönüdür. Varlık, öz itibarıyla değişmez bir nitelikte olduğu için tezahür edenlerin çokluğu onu etkilemez. Bu yüzden temel ilke konumundadır.

Modern düşünce, varlığın sadece tezahür eden yönüyle ilgilenmiştir. Varlığın tezahür etmeyen yönü ise gerçek olarak kabul edilmemiştir. Böylece insan duyuşal alanına giren nesnelere varlığının ilkelerini düşünme ihtiyacı hissetmemiştir. İnsanın varlığa, duyuşal alanın dışında anlam yüklenmemesi varlığı değersizleştirirken insanın kendisinin de değersizleştirmiştir.

Batı düşünce sisteminin etkisinde yaşayan insan, varlık hakkında yeteri kadar bilgiye sahip değildir. Tam ve mükemmel bir bilgiyi elde edememenin verdiği rahatsızlığı gidermek isteyen insanların bazıları ise zaman zaman kendisini dinsel bir alanın içerisinde görme ihtiyacı hissetmiştir. Bu yüzden bazı dinsel deneyimler

yaşamışlardır. Ancak bu dinsel deneyimler de fiziki alana ait bilgilerle açıklanmaya çalışılmış ve insanın bilgiye ulaşma çabası fiziki alanla sınırlı kalmıştır. Böylece doğrudan metafizik alanla ilgili olan dini alanın bilgisi de, kutsallıktan ayrı kabul edilen nesnelere ayrılmıştır. Oysa eşyanın hakikatının bilgisine ulaşmak isteyen bir insanın, nesnelere kutsal olandan ayırmak gibi bir zihin yapısına sahip olması yanlıştır.

Sonuç olarak, René Guénon, eşyanın hakikatine, metafizik bilgiyle ulaşılabilmesini, nesnelere metafizikten ayrı düşünülmemesini ve hakikatın bilginin de herkes tarafından elde edilemeyeceğini belirtir. Hakikat bilgisinin tam anlamıyla kavranmasını mümkün görmemekle birlikte öğretilerle böyle bir bilginin varlığını anlamayı mümkün görür. Böyle bir bilgiyi mümkün gören insana, varlık alanını anlamlı hale getirir. Modern düşünce yapısındaki insanın en önemli sorunu varlığı anlamlandırırken metafizik öğretilere başvurmamasıdır.

Hakikatın bilgisi Allah tarafından Hz. Adem'e verilmiş ve bütün peygamberler bu bilgiyi aktarmışlardır. Peygamberler bu bilgileri muhatap oldukları insanlara öğretiler şeklinde aktarmışlardır. Dolayısıyla bu bilginin sahil bir geleneksel silsile ile aktarımı söz konusudur. Sahil bir silsile ile peygamberlere kadar dayandırılan bu bilginin kaynağı ise vahiydir. Peygamberlerden sonraki aktarımı ise, ancak insanların onu anlayacak yetenekte olanlarına, öğretiler sayesinde yapılabilir. Öğretiler gerçekliğini hakikate dayalı olmalarından alırlar. Bu bilgi, aleni bir bilgi değildir.

Metafizik bilgi anlatılırken kuşkusuz duysal alanın verilerinden de faydalanılabilir. Ancak bu veriler, karakter olarak hakikatın bilgisini tam olarak anlatmaya yeterli değildir. Bu yüzden duysal verilere dayanarak gerçeğe yönelmek ve metafizikle ilgili kuşkucu bir yaklaşım sergilemek doğru değildir.

KAYNAKLAR

- Andruzac, C. (2005). *Metfizik Temaşa ve Mistik Deneyim- René Guénon-*. Lütfi Fevzi, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (1998). “Gelenek”, *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, c. I. 9. Baskı, Ankara
- Aydeniz, H. (2011). “Dinî Semboller, Sembolün Anlam Kaybı ve Etkilerine Gelenekselci Bir Yaklaşım (René Guénon Örneği)”. *EKEV Akademi Dergisi*. 48: 75-79.
- Aydın, Mehmet S. (2000). “Gazallî'nin ‘Kurb’ Nazariyesinde Allah'ın Sıfatları'nın Anlam ve Önemi”, *İslâm Felsefesi Yazıları* içinde, Ufuk Kitapları Yayınları, İstanbul
- Baç, M. (2007). “Epistemoloji”, Felsefe Ansiklopedisi c.V. (Ed. Ahmet Cevizci). E-Babil Yayınları, İstanbul
- Bergson, H., Marcel, G. ve Guénon, R. (1999). *Metafizik Nedir?*. Ahmet, A. ve Mustafa, T. (Çev.), Birey Yayınları, İstanbul
- Cevizci, A. (1999). “Bilgi”, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul
- Cevizci, A. (2010). *Bilgi Felsefesi*,. Say Yayınları, İstanbul
- Coomaraswamy, Ananda K., Guénon, R. ve Dasgupta, S. (2012). *Doğu Bilgeliği Kılavuz Kitap*. Ahmet, A. (Çev.), Say Yayınları, İstanbul
- Davutoğlu, A. (1996). “İslâm Düşüncesinde Geleneğinin Temelleri, Oluşum Süreci ve Yeniden Yorumlanması”. *Divan Dergisi*, 1: 1-44
- Descartes, (1989). *Metod Üzerine Konuşma*. Mehmet Karasan (Çev.), MEB Yayınları, Ankara
- Emre, A. “Martin Lings ile Gelenek-Din Tartışması”. *Yeni Şafak*. (21 Mayıs 1996).
- Evkuran, M. (2006). “René Guénon Düşüncesinde Temel Konu ve Kavramlar.” *Bilimname dergisi* X, 1: 93-115
- Fârâbî. (1992). *et-Ta'likat, el-A'malu'l Felsefiyye*. (Thk. Cafer Ali Yasin), Beyrut
- Fârâbî. (2009). *Kitabü'l Burhân*. Ömer T. ve Mahir A. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul

- Fazlıoğlu, İ. (2006). "İnsan Bir Gelenektir". *Dergâh, Edebiyat Sanat Kùltür Dergisi*, 195: 19-20.
- Gazzali. (1964). *Mişkatü'l-Envar*, (Neşr. E. Âlâ el-Afifi), Kahire
- Goodman, Lenn E. (2006). *İslâm Hümanizmi*, Ahmet A. (Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (1989). *İslam Manevîyatı ve Taoculuğu Toplubakış*. Mahmut, K. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (1990). *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alâmetleri*. Mahmut, K. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (1991). *Doğu ve Batı*. Fahrettin, A. (Çev.), Ağaç Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (1992). *Maddî İktidar Ruhanî Otorite*. Birsell, U. (Çev.), Ağaç Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (1996). *Ruhçu Yanılgı*. Lütfi Fevzi, T. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (1997). *Doğu Düşüncesini*. Lütfi Fevzi, T. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (1997). *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*. Lütfi Fevzi, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (1997). *Manevî İlimlere Giriş*. Lütfi Fevzi, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (1999). *Modern Dünyanın Bunalımı*. Mahmut, K. (Çev.), Verka Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2000). *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*. Fevzi, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2001). *Dante ve Ortaçağ'da Dinî Sembolizm*. İsmail, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2001). *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*. Fevzi, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2002). *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*. Atilla, A. (Çev.), Gelenek Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2005). *Hristiyan Mistik Düşüncesini*. İsmail, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Guénon, R. (2010). *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*. Mahmut, K. (Çev.), Hece Yayınları, Ankara.
- Guénon, R. (2012). *Büyük Üçlü*. Veysel, S. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Guénon, R. (2013). *Varlığın Mertebeleri*. Vildan, Y. (Çev.), Etkileşim Yayınları, İstanbul

- Guénon, R. (2014). *Âlemin Hükümdarı Dinlerde Merkez Sembolizmi*. İsmail, T. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Gürer, D. “Gelenekselci Ekol’ün ‘Dinlerin Aşkın Birliği’ Anlayışı”, *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2006/1: 129-134.
- Hartmann, N. (2005). *Ontolojede Yeni Yollar*. Lütfi, Y. (Çev.), İlya İzmir Yayınevi, İzmir
- İbni Sina. (2005). *Kitabu’ş-Şifa Metafizik 2*. Ekrem, D. ve Ömer, T. (Çev.), Litera Yayıncılık, İstanbul
- Kalın, İ. “Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş” *Divan Dergisi*, 2010/2 29: 1-61.
- Kanık, M. René Guénon ‘un, *İslâm Maneviyatı ve Taoculuğu Toplubakış*, adlı eserinin tercümesi içinde yazdığı “René Guénon hayatı ve eserleri”.
- Kaya, M. (2009). “Sudûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c.37. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul
- Koltaş, N. (2009). *Batıdaki Gelenekselci Ekolün Kelami Konulara Yaklaşımı-Rene Guenon ve Frithjof Schuon Örneği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Kuşpınar, B. (1995). *İbn Sina’da Bilgi Teorisi*, MEB Yayınları İstanbul
- Laroui, A. (1993). *Tarihselcilik ve Gelenek*. Hasan, B. (Çev.), Vadi Yayınları, Ankara
- Nasr, Seyyid H. (1987). *Modern Dünyada Geleneksel İslâm*. Savaş Şafak, B. ve Hüsamettin, A. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Nasr, Seyyid H. (1999). *Bilgi ve Kutsal*. Yusuf Y. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Nortbourne, L. (1995). *Modern Dünyada Din*. Şahabeddin, Y. (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul
- Peker, H. (2011). *İbn Sina’nın Epistemolojisi*, Emin Yayınları, Bursa
- Rosenthal, F. (2004). *Bilginin Zaferi/İslam Düşüncesinde Bilgi Kavramı*. Lami G. (Çev.), Ufuk Yayınları, İstanbul
- Schoun, F. (1996). *İslâm’ın Metafizik Boyutları*, Mahmut, K. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Schuon, F. (1996). *İslâm’i Anlamak*. Mahmut, K. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Schuon, F. (1998). *İslâm ve Ezelî Hikmet*. Şahabeddin, Y. (Çev.), İz Yayıncılık, İstanbul
- Shils, E. (2002). “Gelenek”. *İnsan Bilimlerine Prolegomena* içinde. Hüsamettin, A. (Der. Çev.), Paradigma Yayınları, İstanbul,

Tahralı, M. (1988). “Abdülvâhid Yahyâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 1. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul

Taylan, N. (1992). “Bilgi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 6. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul

Topaloğlu, B. (1996). *Kelâm İlmi Giriş*, Damla Yayınları, İstanbul

Yılmaz H. (2003). *Ezeli Hikmet ve Dinler*. İnsan Yayınları, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Ali Özyurt 1968 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon ili Araklı ilçesinde tamamladı. 1991 yılında KTÜ Giresun Meslek Yüksek Okulu İşletme bölümünden mezun oldu. 1999 yılında KTÜ Rize İlahiyat Fakültesini bitirdi. 2004 yılında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni olarak atandı. 2007 yılında Anadolu Lisesi Öğretmen seçme sınavını kazanarak Anadolu Lisesi öğretmeni olarak atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

VIATE

Ali Özyurt was born in Trabzon in 1968. He completed his primary, secondary and high school education in Araklı, Trabzon. He graduated from KTÜ Giresun Vocational High School, Department of Business. In 1999, He finished KTÜ Rize Faculty of Theology. He was appointed as a religious culture and moral knowledge teacher in 2004. Passing the teacher eligibility test in 2007, he was appointed to Anatolian High school where he is currently working. He is married and has two children.